

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR PROCESO INSTITUTAS

DARIUS DZIKAS
(BAUDŽIAMOJI TEISĖ IR KRIMINOLOGIJA)

PASITIKĖJIMAS POLICIJA LIETUVOJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
doc. dr.
Alfredas Kiškis

Vilnius, 2016

TURINYS

ĮVADAS	3
1. PASITIKĖJIMO IR TEISĖSAUGOS INSTITUCIJŲ RYŠYS	8
1.1. Pasitikėjimas: sąvoka, rūšys, tipai, elementai	8
1.2. Pasitikėjimo definicija teisėsaugos institucijų veiklos kontekste	13
2. PASITIKĖJIMO POLICIJA LIETUVOJE IR UŽSIENIO ŠALYSE TYRIMŲ METODOLOGIJA IR REZULTATAI	20
2.1. Tyrimų Lietuvoje apžvalga	20
2.2. Tyrimų užsienio šalyse apžvalga	31
3. POLICIJOS INSTITUCIJŲ ĮGYVENDINAMA VEIKLA BEI JOS RYŠYS SU VISUOMENĖS PASITIKĖJIMO RODIKLIAIS	39
3.1. Policijos įvaizdžio įtaka, formuojant visuomenės nuomonę apie policiją.....	39
3.1.1. Žiniasklaidos įtaka teigiamam (arba ne) policijos įvaizdžiui	42
3.1.2. Policijos atliekamų funkcijų, darančių įtaką visuomenės pasitikėjimui, apžvalga..	46
3.2. Policijos bendruomenės ir visuomenės bendradarbiavimas bei galima jo įtaka, teigiamo policijos įvaizdžio formavimui ir visuomenės pasitikėjimui policijos struktūromis.....	50
3.2.1. Pasitikėjimą policija įtakoiantys (teigiami ir neigiami) veiksniai	50
3.2.2. Pasitikėjimo policija didinimo perspektyvos.....	54
4. PASITIKĖJIMAS POLICIJA: ANKETINĖ POLICIJOS PAREIGŪNŲ APKLAUSA	60
4.1. Tyrimo metodologija	60
4.2. Tyrimo rezultatai.....	62
IŠVADOS	75
PASIŪLYMAI	77
LITERATŪROS SĄRAŠAS	78
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS	
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA	
PRIEDAI	
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ	

IVADAS

Baigiamojo darbo aktualumas. Policija yra teisėsaugos institucija, kurios pagrindinis uždavinys – visuomenės saugumo užtikrinimas, o jos šūkis „Ginti. Saugoti. Padėti“. Būtent nuo policijos atliekamos veiklos priklauso visuomenės saugumas ir jos gerovės bei visuomeninės rimties užtikrinimas. Todėl visuomenės pasitikėjimas policija yra vienas svarbiausių veiksnių, įtakančių visuomenės požiūrį į šią instituciją bei jos įgyvendinamą veiklą. Visuomenės pasitikėjimas policija ir teigiamas požiūris į ją ir policijai turi būti vienas svarbiausių siekiamų tikslų, kadangi tik esant visuomenės pasitikėjimui šia institucija, gali vykti veiksmingas visuomenės ir policijos bendradarbiavimas, kuomet visuomenė nelieka nuošalyje, o yra aktyvi pagalbininkė, padedant tiek užkardyti nusikalstamas veikas, tiek ir informuojant apie padarytus nusikaltimus bei bendradarbiaujant juos tiriant. Tai patvirtina ir kai kurių mokslininkų nuomonė, nurodant, jog „[...] net tobuliausios policijos pajėgos, nebendradarbiaudamos su aptarnaujama bendruomene, negalėtų atlikti joms skirtų funkcijų“.¹ Todėl natūralu, jog esant visuomenės pasitikėjimui policija, didėja ir pastarosios veiklos efektyvumas. Be to, visuomenės pasitikėjimas policija itin tampriai susijęs ir su visuomenės saugumo jausmu, kuomet visuomenės pasitikėjimas policija koreliuoja su šios institucijos gebėjimais ne tik laiku ir deramai iširti jau padarytas nusikalstamas veikas, bet ir jas užkardyti, atliekant nusikaltimų prevenciją. Būtent tai savo daktaro disertacijoje yra pažymėjęs G. Danišauskas, akcentuodamas, jog „visuomenė jausis saugi tada, kai žmonės matys, jog policija saugodama jų teises užkardo įvairius teisės pažeidimus ir neleidžia jiems įvykti, kai policijos išaiškintas teisės pažeidimas ar nusikaltimas bus vertinamas ne kaip puikus jos darbo rezultatas, o kaip laiku ir nepakankamai gerai atliktos prevencinės pareigos, savo praeities klaidų užtikrinant teisėtvarką taisydas, kai į policiją besikreipianti moteris, kurią terorizuoja, žemina bei grasina girtas vyras negaus atsakymo, kad policija atvyks tik tada, jei vyras savo grasinimus realizuos“.² Vadinasi, visuomenės pasitikėjimo lygis policija, susijęs ne tik su jos vykdomomis funkcijomis tiriant nusikalstamas veikas, bet ir su nusikalstamų veikų prevencija bei jų užkardymu. Todėl itin svarbus yra visuomenės pasitikėjimas policija bei jos atliekama veikla, kadangi visuomenėje vyraujant neigiamoms nuostatomis apie policiją bei joje dirbančius asmenis, nepalankiai pradedama vertinti ir policijos atliekama veikla. Atsižvelgiant į šiuos aspektus, magistro baigiamasis darbas aktualus tuo, jog jame tiriamas pasitikėjimo policija reiškinys Lietuvoje bei jį veikiantys veiksniai, kuriuos identifikuojant, siūlomi būdai visuomenės pasitikėjimu policija, gerinimui.

¹ Alfonsas Laurinavičius, „Policijos tarnavimo bendruomenei problemos“, *Jurisprudencija* 19(11) (2001): 195.

² Gintautas Danišauskas, „Teisinė paslauga policijos veikloje: probleminė lyginamoji analizė“ (daktaro disertacija, Lietuvos teisės universitetas, 2001), 49.

Tiriama problema. Šiame magistro baigiamajame darbe didžiausias dėmesys skiriamas visuomenės pasitikėjimo policija analizei, siekiant identifikuoti veiksnius, įtakančius visuomenės pasitikėjimą šia teisėsaugos institucija. Todėl probleminiais baigiamojo darbo klausimais laikytini šie: *kuo Lietuvoje pasireiškia visuomenės pasitikėjimas policija? Koks yra visuomenės pasitikėjimo policija lygis mūsų šalyje ir kaip jį galima išmatuoti identifikavus veiksnius, įtakančius visuomenės pasitikėjimą šia teisėsaugos institucija?*

Tiriamos problemos ištyrimo lygis. Tai, kad visuomenės pasitikėjimas policija yra aktuali tematika įrodo ir mokslinių straipsnių bei publikacijų gausa. *Lietuvoje policijos veikla nagrinėta* šių mokslininkų: G. Bubnio ir V. Smalskio (2005), G. Danišausko (2004), (2002), (2001), R. Kalesnyko (2002), A. Laurinavičiaus (2001), (2003), (2003), (2004), V. Mečkausko (2005), E. Misiūno (2008), (2010), K. Vitkausko (2012), (2012) bei kitų autorių darbuose. Nors apie policijos veiklą yra rašę nemažai Lietuvos mokslininkų, tačiau trūksta gilesnės mokslinio pobūdžio literatūros analizės apie visuomenės pasitikėjimo policija tendencijas Lietuvoje. *Visuomenės pasitikėjimo policija aspektus ir tai lemiančius veiksnius nagrinėjo tokie autoriai kaip:* M. Burnytė (2013), T. Butavičiūtė ir L. Ruibytė (2015), A. Dobryninas ir V. Gaidys (2004), B. Palšis (2014), E. Vileikienė (2015), (2013), (2013), (2012) ir kiti. Tačiau, visuomenės pasitikėjimo policija tematika, Lietuvoje nėra nagrinėta itin plačiai, mokslinės publikacijos daugiau orientuotos į vieną ar kitą sritį, pavyzdžiui, nagrinėjamas bendras gyventojų pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis arba politine valdžia, analizuojami gyventojų pasitikėjimą policija įtakoiantys veiksniai arba tam tikrų asmenų grupių santykis su policijos institucijomis. Nors pasitikėjimo samprata Lietuvoje ir nagrinėta (apie tai plačiau rašoma pirmojoje šio magistro baigiamojo darbo dalyje, nurodant ir tai nagrinėjusius autorius), tačiau pasigendama mokslinės medžiagos, kurioje būtų plačiau nagrinėjama pasitikėjimo samprata, ją susiejant būtent su visuomenės požiūriu į pasitikėjimą policijos institucijomis ir jų atliekama veikla. Tačiau tokios mokslinės medžiagos randama užsienio mokslininkų darbuose, tarp kurių paminėtini: S. Gilmour (2007), A. Goldsmith (2005), M. Hough (2012), W. Yuning ir Y. S. Ivan (2009), J. Kaariainen (2008), F. Lincoln (2013), Maarten Van Craen (2013), Ch. Maxson, K. Hennigan ir D. C. Sloane (2003), K. J. Rotenberg, A. Harrison ir C. Reeves (2015), O. Semukhina ir K. Michael Reynolds (2014) bei kiti autoriai. Tuo tarpu *teisėsaugos institucijų rūšys bei jų tarpusavio ryšys nagrinėtas* G. Danišausko (2009), D. Grigolovičienės ir I. Žalėnienės (2008), D. Žilinsko (2006) darbuose.

Darbo mokslinis naujumas. Šis magistro baigiamasis darbas naujas keliais aspektais: jame dėmesys sutelkiamas į platesnį pasitikėjimo sampratos atskleidimą ir orientuojamasi į visuomenės pasitikėjimą policijos institucijomis, žvelgiant per pasitikėjimo prizmę kiek kitu kampu, t. y. atliekant policijos pareigūnų subjektyvų pasitikėjimo tyrimą iš jų matymo

perspektyvos. Kadangi pasitikėjimo sampratų įvairovė yra ganėtinai didelė, darbe pasirinkta viena sampratos formuluotė ir ja remiantis atliekama visuomenės pasitikėjimo policija sampratos analizė. Magistro baigiamojo darbo naujumas pasireiškia tuo, jog šiame darbe apžvelgiami Lietuvoje ir užsienio šalyse atlikti pasitikėjimo policija tyrimai bei aptariamoms jų metodologijoms ir gauti rezultatai, o įvertinus tyrimų patirtį, darbe atliktas naujas pasitikėjimo policija tyrimas, kuriame tiriamas pasitikėjimas policija ne iš visuomenės matymo perspektyvos, bet iš policijos pareigūnų pozicijos.

Darbo reikšmė. Tyrimo metu gauti rezultatai gali būti panaudoti siekiant padidinti visuomenės pasitikėjimą policija bei formuojant kiek įmanoma teigiamesnę policijos įvaizdį visuomenėje.

Darbo originalumas. Šis magistro baigiamasis darbas originalus tuo, jog jame atskleista pasitikėjimo samprata, o atliktas tyrimas orientuotas į policijos pareigūnus, siekiant sužinoti kaip jie patys vertina visuomenės nuomonę apie pasitikėjimą policija ar jaučia visuomenės pasitikėjimą policija ir koku būdu jis pasireiškia (yra išreiškiamas), ar jis yra svarbus jiems patiems, kaip policijos pareigūnams ir kaip bėgant laikui jis kito, nuo ko priklauso visuomenės pasitikėjimas policija ir kokie yra galimi jo pokyčiai.

Darbo tikslas – ištirti Lietuvos visuomenės pasitikėjimą policija, jį veikiančius veiksnius ir pateikti siūlymus pasitikėjimo policija gerinimui.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti pasitikėjimo policija teorinius aspektus, nagrinėjant pasitikėjimo sąvoką, jos rūšis, tipus ir elementus bei pasitikėjimo veiksnio svarbą teisėsaugos institucijų veiklos kontekste;
2. Atlikti Lietuvoje ir užsienio šalyse atliktų visuomenės pasitikėjimo policija tyrimų metodologijų ir rezultatų apžvalgą, siekiant palyginti juos tarpusavyje;
3. Aptarti žiniasklaidos bei policijos atliekamų funkcijų įtaką teigiamam policijos įvaizdžiui ir pasitikėjimo policija formavimui visuomenėje;
4. Išnagrinėti pasitikėjimą policija įtakojančius teigiamus ir neigiamus veiksnius bei numatyti galimas pasitikėjimo policija didinimo perspektyvas ateityje;
5. Atlikus anketinę policijos pareigūnų apklausą, išanalizuoti tyrimo metu gautus rezultatus, atskleidžiant kaip policijos pareigūnai jaučia visuomenės pasitikėjimą, ar jis yra svarbus patiems policijos pareigūnams bei kaip gyventojai pasitikėjimą policija išreiškia, kaip pasitikėjimas policija kito bėgant laikui (didėjo ar mažėjo), nuo ko priklauso visuomenės pasitikėjimas policija ir kitus svarbius aspektus.

Tyrimo metodika. Tam, kad įgyvendinti darbe išsikelto tikslą ir užsibrėžtus uždavinius, darbe buvo pasitelkti tiek teoriniai, tiek ir empiriniai tyrimo metodai: *dokumentų analizė*,

sisteminė analizė, lyginimo metodas, statistinių duomenų analizė, anketinės apklausos metodas, apibendrinimo metodas bei sintezės metodas.

Dokumentų analizės metodas darbe naudotas nagrinėti baigiamojo darbo tematika aktualius nacionalinius teisės aktus ir kitus norminio pobūdžio dokumentus, reglamentuojančius policijos institucijų veiklą. *Sisteminės analizės metodas* šiame magistro baigiamajame darbe pasitelktas nagrinėti mokslinio pobūdžio straipsnius, publikacijas ir monografijas, aktualias visuomenės pasitikėjimo policija tematika. *Lyginimo metodas* darbe naudotas palyginti Lietuvoje bei užsienio šalyse atliktus tyrimus apie visuomenės pasitikėjimą policija, taip pat lyginant statistinius duomenis apie visuomenės pasitikėjimo policija rodiklius tam tikrais laikotarpiais. *Statistinių duomenų analizė* darbe buvo pasitelkta analizuoti statistinius rodiklius apie visuomenės pasitikėjimą policija, nagrinėjant Lietuvoje atliktus statistinius tyrimus, didžiausią dėmesį skiriant statistiniams rodikliams, kurie pateikiami „Vilmorus“ interneto tinklalapyje bei kitose interneto svetainėse. *Anketinės apklausos metodas* magistro baigiamajame darbe naudotas atlikti policijos pareigūnų apklausą apie visuomenės pasitikėjimą policija bei identifikuoti jį įtakančius veiksnius. *Apibendrinimo metodas* darbe pasitelktas įvairių autorių bei mokslininkų nuomonių nagrinėjama tematika sisteminiui, pateikiant darbe apibendrintas išvadas. *Sintezės metodo* pagalba šiame magistro baigiamajame darbe parengiami pasiūlymai dėl visuomenės pasitikėjimo policija gerinimo.

Darbo struktūra. Šis magistro baigiamasis darbas susideda iš keturių skyrių. *Pirmajame darbo skyriuje* buvo nagrinėjami teoriniai pasitikėjimo policija aspektai, atskleidžiant sąvokų „pasitikėjimas“ ir „teisėsaugos institucijos“ sąryšį ir jiems būdingus bruožus, aptariant esamas pasitikėjimo sampratas, jų rūšis, elementus bei tipus ir atskleidžiant visuomenės pasitikėjimo svarbą teisėsaugos institucijoms. *Antrajame darbo skyriuje* atlikta visuomenės pasitikėjimo policija tyrimų, atliktų Lietuvoje bei užsienio šalyse, apžvalga, tarpusavyje palygintos jų atlikimo metodologijos bei tyrimų rezultatai. *Trečiajame darbo skyriuje* nagrinėta policijos institucijų įgyvendinama veikla bei jos ryšys su visuomenės pasitikėjimo rodikliais, atskleista policijos įvaizdžio įtaka teigiamam visuomenės nuomonės formavimui apie visuomenės pasitikėjimą policija, aptarti policijos bendruomenės ir visuomenės bendradarbiavimo ypatumai, identifikuoti pasitikėjimą policija įtakojančius veiksnius ir galimos pasitikėjimo policija didinimo perspektyvos ateityje. *Ketvirtajame darbo skyriuje* pristatyta anketinė policijos pareigūnų apklausa, aptarta tyrimo metodologija (objektas, tikslas ir uždaviniai bei tyrimo instrumentas, pateiktos tiriamųjų charakteristikos). Taip pat šioje darbo dalyje buvo pateikti tyrimo metu gauti rezultatai ir pateiktas susistemintas jų apibendrinimas.

Ginamieji teiginiai: visuomenės pasitikėjimas policija Lietuvoje yra stipriai įtakojamas jos nuomonės apie policijos, kaip vienos iš teisėsaugos institucijos, prestižą, kuris priklauso nuo

policijos matomumo ir pavienių policijos pareigūnų padaromų klaidų, kuomet netinkamas pareigūno elgesys daugiau siejamas ne su atskiru asmeniu, o su visa policijos sistema bei joje dirbančiais asmenimis. Kuo daugiau netinkamo policijos pareigūnų elgesio atvejų iškyla į viešumą, tuo policijos institucijos prestižas bei autoritetas visuomenės akyse menksta, o tai sąlygoja ir visuomenės nepasitikėjimo policija didėjimo tendencijas.

1. PASITIKĖJIMO IR TEISĖSAUGOS INSTITUCIJŲ RYŠYS

1.1. Pasitikėjimas: sąvoka, rūšys, tipai, elementai

Siekiant tinkamai atskleisti pasitikėjimo definiciją, būtina paanalizuoti jos sąvoką, aptarti rūšis, tipus bei elementus. Todėl šiame darbo poskyryje nagrinėjama pasitikėjimo samprata, kaip ji apibrėžiama ir aiškinama įvairių autorių bei mokslininkų darbuose, taip pat nagrinėjamos galimos jos rūšys, tipai ir elementai.

Pasitikėjimo samprata. Kai kurių autorių teigimu, pasitikėjimas yra ne kas kita, kaip „[...] asmens grįžtamasis ryšys vertinant išorinį pasaulį“³. Toks lakoniškas pasitikėjimo sąvokos apibūdinimas yra siejamas su individo koreliacija su jį supančiu išoriniu pasauliu, kuomet pasitikėjimas (arba atvirkščiai – nepasitikėjimas), bus siejamas su asmens teigiamu (pasitikėjimas) arba neigiamu (nepasitikėjimas) išorinės aplinkos vertinimu. Pasitikėjimas pačia bendriausia prasme yra „[...] žmonių nuomonė apie kitų veiksmus. Tai visų pirma kognityvinis reiškinys: jis remiasi žmonių pastangomis įvertinti tikimybę, kad kitų veiksmai atitiks jų interesus arba jiems nepakenks“⁴. Panašiai pasitikėjimą supranta ir kai kurie užsienio autoriai, anot kurių pasitikėjimą reikėtų suvokti kaip staiga atsirandančią būseną, pagrįstą kognityvinėmis, motyvacinėmis arba emocinėmis būsenomis ir besiskiriančią priklausomai nuo konteksto, asmens įdėtų pastangų, procesų ir rezultatų⁵. Pasitikėjimo atsiradimas, šių autorių apibūdinamas kaip staigus, o ne laipsniškas, matomai susijęs su tuo, kad pasitikėjimo būseną jie sieja su kognityviniais, motyvaciniais bei emociniais veiksniais, kuriems paprastai ir būdingas staigumas, pavyzdžiui, emocijomis paremtos nuostatos dažniausiai ir atsiranda, kyla staiga, tai susiję su asmens emociškumo, jausmų pasireiškimu, jų proveržiu.

Kitų autorių teigimu „Pasitikėjimas atsiranda tada, kai ateitis yra neaiški ir nekontroliuojama. Sociologiškai neprognozuojamoje veikloje išskiriami trys orientacijos būdai. Pirmiems dviem (*viltis/nusivylimas, tikėjimas/abejonė*) būdingas pasyvumas, distancija, siekis išvengti atsakomybės bei pareigų. Trečia orientacija – *pasitikėjimas* – pasireiškia tais atvejais, kai dėlto veikiama, nepaisant neaiškumo bei rizikos“⁶. V. Šlapkauskas pasitikėjimą yra apibūdinęs kaip saugumo bei komforto jausmą žmonių tarpusavio santykiuose, kuris yra būtinas žmonių gerovės ir saugumo kūrimo elementas, kadangi nesant pasitikėjimo, artimi ir geri

³ Miglė Bartuškaitė ir Apolonijus Žilys, „Politinio ir socialinio pasitikėjimo bei dalyvavimo raiška Lietuvos demokratijoje“, *Kultūra ir visuomenė* 2, 1 (2011): 29.

⁴ Rūta Žiliukaitė, „Pasitikėjimas: nuo teorinių įžvalgų empirinės analizės link“, žiūrėta 2016 03 07, <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367164814985/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>

⁵ Michelle, A. Marks, John, A. Mathieu and Stephen I., Zaccaro, „A Temporally based Framework and Taxonomy of Team Processes“, *Academy of Management Review* 26, 3 (2001): 356-376.

⁶ Jurga Bučaitė ir Indrė Ambotaitė-Mazeliauskienė, „Instituciniai tinklai ir socialinis pasitikėjimas savivaldybės ir nevyriausybinų organizacijų sąveikoje“, *Viešoji politika ir administravimas* 13 (2005): 76.

tarpusavio santykiai nebus įmanomi⁷. Šio autoriaus įsitikinimu, „pasitikėjimas grindžiamas spontaniškos tvarkos implikuotu moralės ir teisės organišku ryšiu. Spontaniškos socialinės tvarkos raida įtvirtina tokią bendruomeninio gyvenimo erdvę, kurioje siekiama mažinti ir valdyti grėsmes individo egzistencijai. Grėsmių individo saugumui mažėjimas tiesiogiai didina pasitikėjimą egzistuojančia socialine tvarka. Pasitikėjimą keliančią socialinę tvarką visuomenėje įtvirtina institucijos. Socializacijos procese šią tvarką perima naujoji karta. Taip garantuojamas pasitikėjimą keliančios socialinės tvarkos tęstinumas“⁸.

Pasitikėjimo sampratą galima nagrinėti keliais aspektais, kadangi pasitikėjimas, pirmiausia gali būti analizuojamas „[...] kaip socialinių santykių (vienpusių ar abipusių) bruožas. Šis pasitikėjimo lygmuo analizuojamas racionalaus pasirinkimo teorijose. Esminė pozicija tokia: pasitikintis ir tas, kuriuo pasitikima, vienas kitą suvokia kaip racionalius veikėjus, [...]. Svarbiausia pasitikinčiojo (ir to, kuriuo pasitikima) problema – informacijos apie situaciją trūkumas, o kartu neaiškumas ir netikrumas. [...] Antra, pasitikėjimas gali būti suvokiamas ir kaip asmeninė savybė, ir kaip tam tikras kultūrinis aspektas. Asmeninio pasitikėjimo ignoravimas niveliuoja asmenybės elgesio turtingumą bei įvairumą, atmeta emocionalumą bei iracionalumą. Analizuojant pasitikėjimą kultūriniu aspektu, „sprendimas“ pasitikėti ar nepasitikėti yra priimamas priklausomai nuo kultūrinio konteksto, normų, sulaikančių arba skatinančių pasitikėjimą“⁹. Būtent per pasitikėjimą yra akcentuojamas kiekvieno asmens subjektyvus saugumas, „kuris nebūtinai siejamas su tikru saugumu, bet, kita vertus, subjektyvus saugumas implikuoja ir susiklosčiusią žmogaus padėtį visuomenėje bei jam kylančias grėsmes, todėl pasitikėjimas nagrinėjamas tiriant saugumą didinančius ir mažinančius veiksnius“¹⁰. Užsienio autoriai yra pažymėję, jog įprastais atvejais, „[...] pasitikėjimas reiškia *tikrumą*. O pasitikėjimo *priešingybė* - nepasitikėjimas - reiškia *įtarumą*. Kai pasitikite žmonėmis, esate tikri, kad jie bus sąžiningi ir neabejojate jų sugebėjimais. Kai žmonėmis nepasitikite, jums viskas atrodo įtartina: jų sugebėjimai, profesinė patirtis, veikla. Tai savaimė suprantama. Visi mes iš savo patirties žinome, kuo skiriasi pasitikėjimu grįsti santykiai nuo tų, kur pasitikėjimo nėra“¹¹. Aptarus pasitikėjimo sampratą ir tai, kaip ji suvokiama Lietuvos bei užsienio mokslininkų darbuose, galima teigti, jog svarbiausi **pasitikėjimo elementai** yra asmens įgyta asmeninė patirtis

⁷ Vytautas Šlapkauskas, „Pasitikėjimas – teisės socialinio veiksmingumo veiksnys“, *Jurisprudencija* 24, 16 (2002): 183-194.

⁸ Ten pat: 183.

⁹ Jurga Bučaitė ir Indrė Ambotaitė-Mazeliauskienė, „Instituciniai tinklai ir socialinis pasitikėjimas savivaldybės ir nevyriausybinų organizacijų sąveikoje“, *Viešoji politika ir administravimas* 13 (2005): 76.

¹⁰ Vytautas Šlapkauskas, „Pasitikėjimas – teisės socialinio veiksmingumo veiksnys“, *Jurisprudencija* 24, 16 (2002): 184.

¹¹ Stephen R. Covey, A. Roger Merrill and Rebecca R. Merrill, *Pasitikėjimo greitis: vienas dalykas, kuris keičia viską* (Kaunas: Luceo, 2009), 20.

su kitais asmenimis, socialiniai santykiai ir tam tikras ryšys su kitais žmonėmis bei jų socialine aplinka, subjektyvus saugumo jausmas, kurio siekiama per pasitikėjimo konstrukta.

Pasitikėjimo rūšys. Pasitikėjimas gali būti įvairių rūšių, kadangi pasitikėti galima ne tik „[...] pažįstamais žmonėmis, bet ir institucijomis, organizacijomis, asmenimis, priklausančiais vienai ar kitai socialinei kategorijai“¹², todėl natūralu, jog pasitikėjimas yra skirstomas į tam tikras rūšis tarp kurių išskirtinos šios: *pasitikėjimas savimi*, *pasitikėjimas kitais*, *tarpasmeninis pasitikėjimas*, *apibendrintas pasitikėjimas*, *politinis pasitikėjimas bei institucinis (organizacinis) pasitikėjimas*. Toliau trumpai aptariama kiekviena iš minėtųjų pasitikėjimo rūšių.

Pasitikėjimas savimi yra paremtas asmens tikėjimu savimi ir savo jėgomis, turimais sugebėjimais, kuomet asmuo apie save yra teigiamos nuomonės. Šie pasitikėjimo savimi bruožai svarbūs tuo, kad asmuo yra gerai motyvuotas, tikėjimas savimi bei savo jėgomis padeda asmeniui siekti užsibrėžtų tikslų, adaptuotis įvairioje aplinkoje ir esant įvairioms aplinkybėms, be to, savimi pasitikintis asmuo neretai pasižymi optimistišku požiūriu į savo gyvenimą bei į jį supančią aplinką. Pasitikintis savimi žmogus yra iniciatyvus, neretai jam būdingas komunikabilumas ir gebėjimas bendrauti su įvairiais žmonių tipais. *Pasitikėjimas kitais* dažnai yra grindžiamas įgyta asmenine patirtimi, o kuo daugiau žmonių yra nuvylę asmenį praeityje, tuo jo pasitikėjimas kitais asmenimis ateityje gali būti komplikuočiau, sudėtingesnis. Pasitikėjimas kitais asmenimis priklauso ne tik nuo paties pasitikinčiojo asmens, bet ir nuo pasitikėjimo objekto, t. y. nuo asmens, kurio atžvilgiu tas pasitikėjimas pasireiškia. Vienus asmenis mes galime priimti iš karto, „iš pirmo žvilgsnio“, kiti asmenys tuo tarpu – gali nekelti mums pasitikėjimo dėl įvairių priežasčių: savo elgesio ir veiksmų, reputacijos, išvaizdos, netgi bendravimo manieros. Panašiai yra nurodęs ir P. Sztompka, pagal kurį, asmens patikimumas įprastai kitų asmenų yra vertinamas pagal tris ypatybes, t. y. jo *reputaciją*, *atlikimą* bei *išvaizdą*¹³. Asmens reputacija gali būti apibūdinama dvejopai, kaip bendra asmens reputacija, suformuota visuomenės ar tam tikro kolektyvo nuomonė apie jį iš jo poelgių, veiksmų, moralinių svertų, dvasinių vertybių ir pan., arba kaip to asmens reputacija jį vertinančio asmens atžvilgiu, kuomet apie konkretų asmenį ir pasitikėjimo juo galimumą arba ne yra sprendžiama iš turimos individualios (asmeninės) patirties, kuri susijusi su vertinamu asmeniu. Tai reiškia, jog tokiu atveju vertinama kiek kartų tas asmuo pateisino pasitikėjimo juo lūkesčius ir priešingai, kiek kartų teko juo nusivilti. Atlikimui, kaip pasitikėjimo asmeniu indikatoriumi būdinga tai, kad tai yra tam tikras įsitikinimas, jog asmuo gali tam tikrą darbą arba jam pavestą užduotį atlikti arba

¹² Rūta Žiliukaitė, „Pasitikėjimas: nuo teorinių įžvalgų empirinės analizės link“, žiūrėta 2016 03 07, <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367164814985/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>

¹³ Piotr Sztompka, *Trust – A Sociological Theory* (Cambridge: Cambridge University Press, 1999).

priešingai – negali¹⁴. Asmens, kuris kelia pasitikėjimą arba jo nekelia išvaizda, taip pat yra labai svarbi, neveltui ir liaudies išmintis byloja „sutinka pagal rūbą – išlydi pagal protą“. Ši pasitikėjimo rūšis panaši į *tarpasmeninį pasitikėjimą*, kuris yra paremtas tiesioginiu asmenų bendravimu, kuomet „[...] socialiniai žmonių santykiai teikia jiems galimybę, atsižvelgiant į sąveikoje įgytą patirtį, susiformuoti nuomonę vienam apie kitą, pagal kurią jie sprendžia, kiek ir kokiuose reikaluose galima pasitikėti vienas kitu. Pabrėžtina – tarpasmeninio pasitikėjimo sritis visuomet yra ribota: pavyzdžiui, vienas asmuo gali pasitikėti kitu, prašydamas jo perduoti informaciją trečiam asmeniui, tačiau tai dar nereiškia, kad asmuo tam pačiam asmeniui lygiai taip pat patikės savo pinigus investuoti į akcijas“¹⁵. *Apibendrintam pasitikėjimui* būdinga tai, kad kiekvienas pirmąkart sutiktas žmogus iš mūsų pozicijos negali būti vertinamas iš karto palankiai arba ne, per pasitikėjimo prizmę. Taip yra todėl, kad mūsų su tuo žmogumi dažniausiai niekas nesieja, mes negalime jo tiesiogiai paveikti (kaip ir jis mūsų), nes nežinome kokie yra jo interesai arba motyvai¹⁶. Būtent apibendrintas pasitikėjimas, anot R. Žiliukaitės, įgalina didesnę tarpasmeninių ryšių tankumą ir išplečia socialines sąveikas, taip palengvindamas nepažįstamų asmenų komunikavimą ir bendradarbiavimą, kai siekiama patenkinti bendrus interesus ar pasiekti bendrų tikslų, jo dėka skatinami ir tokie veiksniai kaip tarpusavio pakantumas bei tolerancija, ugdomas kultūrinių ir politinių skirtumų pripažinimas, asmenys įgalinami siekti civilizuotų konfliktų sprendimo būdų ir taikaus interesų suderinimo galimybių¹⁷. Taigi, apibendrintas pasitikėjimas gali būti vertinamas kaip viena svarbiausių pasitikėjimo rūšių, nes jo pagrindu vėliau atsiranda *pasitikėjimas kitais asmenimis* arba *tarpasmeninis pasitikėjimas*. Kuomet kalbama apie visuomenės narių pasitikėjimą valdžios institucijomis bei jose dirbančiais asmenimis, svarbus vaidmuo čia atitenka *politiniam pasitikėjimui*, kuriam „[...] didelę įtaką turi institucinė tvarka ir teisinės normos. Žmonės gali pasitikėti valdžios institucijomis, kai tiki įstatymo valdžia, kad institucijų veikla yra reguliuojama aiškių teisinių normų, bei už jų laužymą valstybės tarnautojai gali būti nubausti. Veiksmingi įstatymai bei jų įgyvendinimas padeda sumažinti pasitikėjimo valdžios institucijomis riziką“¹⁸, o visuomenės pasitikėjimas gali būti įvardijamas kaip „[...] būtinas valdžios paramos šaltinis ir ilgalaikio ekonominio vystymosi veiksnys“¹⁹ šalyje. Kaip atskira pasitikėjimo rūšis išskiriamas institucinis (kitaip dar vadinamas organizacinis) pasitikėjimas, kuris pasireiškia visuomenės pasitikėjimu tam tikrų institucijų

¹⁴ Rūta Žiliukaitė, „Pasitikėjimas: nuo teorinių įžvalgų empirinės analizės link,“ žiūrėta 2016 03 07, <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367164814985/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>

¹⁵ Ten pat.

¹⁶ Ten pat.

¹⁷ Ten pat.

¹⁸ Ten pat.

¹⁹ Eglė Backūnaitė, „Administracinių reformų viešajame sektoriuje raida: konvergencijos ir divergencijos paieškos,“ *Viešojo politika ir administravimas* 18 (2006): 19.

atliekama veikla, pavyzdžiui, teismų sistema, policija, švietimo ir gydymo įstaigomis ar netgi ir tam tikromis privataus sektoriaus organizacijomis, verslo įmonėmis, nevyriausybinėmis organizacijomis ir pan. Institucinis pasitikėjimas R. Žiliukaitės teigimu „[...] yra viena iš pasitikėjimo asmenimis atmainų“²⁰. Kai kurie autoriai yra pažymėję, jog tarpasmeninis ir institucinis pasitikėjimas vienas kitą papildo, kadangi „[...] nusistovėjęsios socialinės - kultūrinės aplinkos sąlygomis institucinis pasitikėjimas įgalina tarpasmeninio pasitikėjimo formavimąsi“²¹, ir šių autorių nuomone, „institucinis požiūris į pasitikėjimo valdymą bus sėkmingesnis tokioje aplinkoje, kur vyrauja stiprios valstybės institucijos, turinčios visuomenės pasitikėjimą. Kai aplinka instituciškai nestabiliai ar susiskaldžiusiai, daugiau sėkmės galima tikėtis taikant tarpasmeninio pobūdžio pasitikėjimo kūrimo strategiją“²².

Nors gali pasirodyti, jog pasitikėjimo rūšys ir pasitikėjimo tipai yra vienas ir tas pats, tačiau taip nėra, kadangi pasitikėjimo rūšys yra platesnės apimties, tačiau jos atsiranda būtent iš pasitikėjimo tipų, tam tikrų vienam ar kitam pasitikėjimo tipui būdingų požymių. Todėl toliau trumpai aptariami galimi pasitikėjimo tipai.

Pasitikėjimo tipai. E. M. Uslaner socialinės psichologijos žinių pagrindais sukurtoje pasitikėjimo tipologijoje išskiriami šie pasitikėjimo tipai: *moralistinis*, *strateginis* bei *generalizuotas pasitikėjimas*²³. *Moralistiniam pasitikėjimui* būdingas kitų asmenų patikimumo vertinimas, vadovaujantis nuomone apie bendrą potencialaus partnerio sąžiningumą ir charakterį ir šis pasitikėjimo tipas gali būti generalizuotas arba specifinis²⁴. *Moralistinio pasitikėjimo* generalizuoto pasitikėjimo idėja pagrįsta bendro pobūdžio tikėjimu žmonėmis, vadovaujantis nuostata, jog pasitikėti galima daugeliu žmonių, tuo tarpu specifinis pasitikėjimas yra paremtas įsitikinimu, jog tik konkretus žmogus iš prigimties gali būti patikimas ir vertas pasitikėjimo. *Strateginiam pasitikėjimui* būdingas ypatumas – informacijos, apie konkrečių asmenų ketinimus, kaupimas, o *generalizuotam pasitikėjimui*, anot J. Rotter, būdingi tokie ypatumai kaip generalizuoti individo lūkesčiai ir jo tikėjimas, kad kito individo ar grupės duotu žodžiu, pažadu, žodiniu arba rašytiniu teiginiu galima neabejoti²⁵.

Apibendrinant šį darbo poskyrį, teigtina, jog pasitikėjimo rūšių yra ganėtinai daug ir įvairių, o pats pasitikėjimo reiškinyje atlieka itin svarbų vaidmenį visose gyvenimo srityse,

²⁰ Rūta Žiliukaitė, „Pasitikėjimas: nuo teorinių išvalgų empirinės analizės link“, žiūrėta 2016 03 07, <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367164814985/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>

²¹ Rita Babiliūtė ir Kęstutis Kriščiūnas, „Organizations As Open Systems: Issues Of Contemporary Competence Divergent Approaches to Managing Trust in Inter-organizational Relations“, *Socialiniai mokslai* 3, 73 (2011): 50.

²² Ten pat.

²³ Eric M. Uslaner, „The Moral Foundations of Trust.“ Paper prepared for the Symposium, *Trust in the Knowledge Society*.“ University of Jyväskylä, 2003. Žiūrėta 2016 03 07 per internetą. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.587.2080&rep=rep1&type=pdf>

²⁴ Brian C. Rathbun, „It Takes all Types: Social Psychology, Trust, and the International Relations Paradigm in our Minds“, *International Theory* 1, 3 (2009): 345-380.

²⁵ Julian B. Rotter, „Interpersonal Trust, Trustworthiness, and Gullibility“, *American Psychologist* 35 (1980): 1-7.

pradedant žmonių tarpusavio santykiais, jų bendravimu su šeimos nariais, artimaisiais, draugais, kolegomis, pasitikėjimu kitais žmonėmis ir baigiant visuomenės narių pasitikėjimu politinės valdžios, teisėsaugos bei teisminės institucijomis ir jose dirbančiais asmenimis. Galima teigti, jog būtent pasitikėjimas yra visuomenės ir valdžios institucijų bendradarbiavimo, tarpusavio ryšio palaikymo bei komunikavimo pagrindas, o visuomenėje nesant pasitikėjimo (arba esant nepakankamam pasitikėjimui) atskiromis politinės valdžios, teisėsaugos, teisminės institucijomis, kur kas sunkiau įsivaizduojamas ir visuomenės bei tam tikrų institucijų ir jose dirbančių asmenų bendradarbiavimas. Ypač tai pasakytina apie policijos institucijas ir jų veiklą, kadangi pasitikėjimas didžiaja dalimi siejamas su saugumu, jo užtikrinimu, tuo tarpu nepasitikėjimas – grindžiamas įtarumu, saugumo jausmo nebuvimu. Vargu, ar policijos institucijų veikla galėtų būti pakankamai efektyvi, o darbo rezultatai – optimaliai geri, jei didžioji dalis visuomenės nepasitikėtų policija ir jos atliekama veikla.

1.2. Pasitikėjimo definicija teisėsaugos institucijų veiklos kontekste

Kadangi pasitikėjimas yra svarbus veiksnys ne tik asmenų tarpusavio santykiuose, bet ir atskiroms institucijoms, kadangi būtent nuo visuomenės daugumos požiūrio į jų atliekamą veiklą, nuo institucijos įvaizdžio priklauso ir visuomenės pasitikėjimas tam tikra, konkrečia institucija, tai šiame darbo poskyryje nagrinėjamas visuomenės pasitikėjimas tam tikromis teisėsaugos institucijomis. Atsižvelgiant į tai, jog šis magistro baigiamasis darbas orientuotas į visuomenės pasitikėjimą policija, didžiausias dėmesys šiame darbo poskyryje skiriamas būtent pasitikėjimo aspektui policijos kontekste. Prieš tai buvusiam magistro baigiamojo darbo poskyryje aptarus pasitikėjimo sampratą, išryškėjo, jog pasitikėjimo sampratų įvairovė yra ganėtinai didelė, todėl, analizuojant visuomenės pasitikėjimą policijos aspektu, pasirinkta V. Šlapkausko pateikiama pasitikėjimo apibrėžtis, konstruojama per subjektyvų asmens saugumo jausmą. Todėl, nors subjektyvus saugumas, kaip nurodo V. Šlapkauskas, nebūtinai turi būti siejamas su tikru saugumu, tačiau būtent subjektyvus saugumas implikuoja susiklosčiusią žmogaus padėtį visuomenėje bei jam kylančias grėsmes, todėl pasitikėjimas šiuo aspektu [...] nagrinėjamas tiriant saugumą didinančius ir mažinančius veiksnius²⁶. A. Kiškis taip pat yra akcentavęs tai, jog gyventojų saugumo jausmas bei jo pokyčiai turi būti reguliariai tyrinėjami,

²⁶ Vytautas Šlapkauskas, „Pasitikėjimas – teisės socialinio veiksmingumo veiksnys,“ *Jurisprudencija* 24, 16 (2002): 184.

kad būtų galima prisidėti prie jo didinimo, nes saugumo jausmas, anot jo, yra „visų mūsų gyvenimo kokybės dalis“²⁷.

Taigi, visuomenės pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis šiame darbo poskyryje nagrinėjamas per visuomenės saugumo jausmą, kadangi teisėsaugos institucijų paskirtis yra specifinė ir didžiąja dalimi susijusi būtent su visuomenės narių saugumo užtikrinimu, jų teisėtų lūkesčių pateisinimu. Tai pasakytina ne tik apie policijos institucijas, kurių esminiai uždaviniai yra tokie kaip visuomenės saugumo, viešosios tvarkos bei rimties užtikrinimas bei jos palaikymas, bet ir apie kitas teisėsaugos institucijas, tokias kaip prokuratūra, teismai ir pan., kurių paskirtis, vykdant joms pavestas funkcijas, yra panaši, t. y. teikiant viešojo pobūdžio paslaugas, tarnauti visuomenei ir tenkinti jos narių lūkesčius. Nors policijos, prokuratūros bei teismų funkcijos iš esmės yra skirtingos, tačiau visas jas sieja bendras bruožas – teisingumo įgyvendinimas. Institucijų veiklą visuomenė įprastai yra linkusi vertinti pagal tokius esminius aspektus kaip įstaigų prisidėjimas prie jų gyvenimo kokybės (jos gerinimo) ir požiūrio į tai, ar institucijų atliekama veikla atitinka tokius gerojo valdymo principus kaip skaidrumas, sąžiningumas bei konsultavimasis su paslaugų gavėjais²⁸.

Pasitikėjimas valstybės institucijomis „[...]“ yra vienas iš demokratinės santvarkos efektyvumo rodiklių. Institucijų veiklos rezultatai atsispindi visuomenės narių vertinimuose, todėl itin žemas pasitikėjimo lygmuo žymi problemų demokratinėje sistemoje egzistavimą²⁹, be to, „[...]“ pasitikėjimas yra būtina demokratinės santvarkos sąlyga, leidžianti veikti nenaudojant tiesioginės prievartos³⁰. Pasitikėjimo, tam tikromis institucijomis buvimas, sietinas ne tik su teigiamu tam tikrų institucijų bei jos veiklos rezultatų vertinimu, bet ir su padidintu visuomenės narių aktyvumu, noriai įsitraukiant į savanoriškus kolektyvinius veiksmus, nepaisant to, jog „bendruomenės nariai nėra glaudžiai susiję, o kartais net nepažįsta vieni kitų“³¹. Kitaip tariant, pasitikėjimas institucijomis yra svarbus veiksnys, siekiant į jų veiklą įtraukti aktyviai dalyvauti visuomenę.

Pasitikėjimo teismų sistema svarba. „Subjektyvi piliečių samprata apie teisingumą teismuose ir ikiteisminio tyrimo institucijose lemia žmonių pasitikėjimą teisėsaugos institucijomis ir pareigūnais, įsitikinimą, kad visuomenėje vyrauja teisingumo principai, kad

²⁷ Alfredas Kiškis, „Nusikalstamumas Lietuvoje: ko neparodo oficialioji statistika?“ *Jurisprudencija* 11, 113 (2008): 114-115.

²⁸ Tony Bovaird and Elke Loeffler, „Assessing the Quality of Local Governance: A Case Study of Public Services,“ *Public Money & Management* 27, 4 (2007): 299.

²⁹ Milda Burnytė, „Pasitikėjimas politinėmis ir teisėsaugos institucijomis Lietuvoje,“ *Teisės problemos* 4, 82 (2013): 97.

³⁰ Marius Urvikis, „Viešųjų paslaugų tyrimų kryptys: kokybinio požiūrio plėtros poreikio pagrindimas,“ *Viešoji politika ir administravimas* 13, 2 (2014): 296.

³¹ Bronius Palšis, „Bendruomenės pareigūno pareigybė: teisėtvarkos ir socialinio darbo vaidmenų derinimas,“ *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai* 14, 2 (2014): 69-70.

gyvenama teisingoje visuomenėje³², vadinasi, visuomenės narių pasitikėjimas teismais bei ikiteisminį tyrimą atliekančiomis institucijomis yra itin svarbus rodiklis, kurį nulemia ne tik subjektyvus kiekvieno asmens teisingumo suvokimas, bet ir jų požiūris į šių institucijų atliekamą veiklą, užtikrinant teisingumo principų įgyvendinimą. Kai kurie Lietuvos autoriai yra pastebėję, jog Šiaurės bei Vakarų Europos valstybėse būdingas aukštesnis visuomenės pasitikėjimo teisėsaugos institucijomis lygis nei Rytų Europos valstybėse, kadangi tokiose valstybėse kaip Skandinavijos šalys, Austrija, Olandija ar Vokietija, visuomenė teisėsaugos institucijomis pasitiki kur kas labiau nei Rytų Europos valstybėse, iš kurių žemiausiais pasitikėjimo rodikliais teisėsaugos sistemomis pasižymi tokios valstybės kaip Lietuva bei Bulgarija³³. Visuomenės (ne) pasitikėjimas teismais be abejonės yra susijęs su teismų veiklos specifika, kuomet asmenys su teismais susiduria ne savo noru ir teismo priimtu sprendimu viena iš teisminiame ginče dalyvavusių šalių dažnai atvejais lieka nepatenkinta.³⁴ Pagal LR Konstitucijos nuostatas teismai Lietuvoje yra nešališki, tačiau, su teismais ir jų darbu susidūrę piliečiai, ne visuomet tiki tuo, kad teismai yra nešališki ir sprendimus byloje priima objektyviai, o tarp visuomenės narių vyraujant abejonėms dėl teismų veiklos nešališkumo, kalbėti apie visuomenės pasitikėjimą teismų sistema bei jos institucijomis tampa beprasmiška, nes jeigu teismai pažeidžia asmenų lygiateisiškumo, objektyvumo, nešališkumo principus, koks gali būti visuomenės pasitikėjimas teismais? Atsakymas vienareikšmis – tokiais atvejais įsivyrauja nepasitikėjimas, ir visuomenė su teismais nebegali rasti dialogo, o nepasitikėjimas teismais įtakoja ir kitas svarbias aplinkybes: asmenys nėra suinteresuoti kreiptis į teismus, nes bylos baigtis jų manymu yra palanki ne jiems, o kitai ginčo šaliai, teisminiai procesai teisminiuose ginčiuose kainuoja daug laiko pareikalauja nemažai piniginių išteklių. Kitas svarbus visuomenės pasitikėjimo teismais elementas – teismų (teisėjų) kompetencija. Neretais atvejais bylos nagrinėjamos ne taip kruopščiai ir atsakingai kaip to tikisi teismo proceso šalys, priveržiama klaidų, netinkamai taikant procesinės arba materialiosios teisės normas, tuomet asmenys yra priversti kreiptis į aukštesnės instancijos teismus, tam, kad byla būtų peržiūreta ir nagrinėjama dar kartą ir pan. Taigi, visuomenės pasitikėjimas teismų sistema yra įtakojamas daugybės įvairių veiksnių.

Pasitikėjimas prokuratūra. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro pareigas ėjęs D. Valys, 2010 m. yra pažymėjęs, jog „žmonių pasitikėjimas prokuratūra ir teisingumu prasideda nuo kiekvieno pareigūno profesinių gebėjimų, požiūrio į žmogaus problemas, moralinių savybių,

³² Mindaugas Rugevičius, „G. Valicko, V. Justickio, K. Vanagaitės, K. Voropaj monografijos „Procedūrinis teisingumas ir žmonių pasitikėjimas teisėsaugos pareigūnais bei institucijomis“ recenzija.“ *Kriminologijos studijos* 2 (2014): 173.

³³ Aleksandras Dobryninas, et al., *Pasitikėjimo Lietuvos teisėsauga profiliai* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2012), 81-82.

³⁴ Virgilijus Valančius, „Pasitikėjimas teismu: kai kurie teismo veiklos viešumo aspektai.“ *Jurisprudencija* 78, 70 (2005): 86.

sugebėjimo nepasiduoti jokioms įtakoms³⁵. Vadinasi, prokuratūros sistemoje dirbantiems asmenims, taip pat kaip ir policijoje ar teismų sistemoje dirbantiesiems, keliami panašūs reikalavimai bei standartai, kuomet valstybės jiems pavestas funkcijas vykdantys asmenys, turi griežtai laikytis įstatymų reikalavimų, neperžengti jiems suteiktų įgaliojimų, darbinės funkcijas vykdyti vadovaudamiesi tam tikrais principais. Prokuratūra yra institucija, atliekanti ikiteisminio tyrimo kontrolę, vykdanči baudžiamąjį persekiojimą bei pagal LR Konstitucijos 118 straipsnio (toliau – str.) nuostatą užtikrinanti ne tik asmens, bet ir visuomenės bei valstybės teisių ir teisėtų interesų gynimą, vadinasi, būtent prokuratūrai yra pavesta atlikti viešojo intereso gynimo funkcija. Viena iš esminių prokuratūros funkcijų yra baudžiamojo persekiojimo vykdymas, įgyvendinant tinkamą ikiteisminio tyrimo atlikimą, jo organizavimą, vadovavimą jam bei kontrolę. Taip užtikrinama LR Baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 1 str. 1 dalyje (toliau – d.) įtvirtinta baudžiamojo proceso paskirtis, t. y. „[...] ginant žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir niekas nekaltas nebūtų nuteistas“³⁶. Taigi, gyventojų pasitikėjimas prokuratūra taip pat yra itin svarbus visuomenės pasitikėjimo šia institucija veiksnys, kadangi ši institucija atlieka ikiteisminio tyrimo inicijavimo, jo organizavimo bei kontrolės funkcijas, taip pat vykdo baudžiamąjį persekiojimą ir jos kompetencijai yra priskirta viešojo intereso gynimo funkcija.

Pasitikėjimo reikšmė policijai. Visuomenės pasitikėjimas policija yra itin svarbus rodiklis policijos struktūroms, kadangi jis parodo, kiek visuomenė pasitiki policija ir joje dirbančiais asmenimis, policijos pareigūnais. Pasitikėjimas policija reikšmingas tuo, kad policija, kaip struktūra itin išsiskiria savo veiklos specifika iš kitų institucijų pagal savo atliekamos veiklos pobūdį, nes būtent policija yra įpareigota „[...] valstybės vardu nutraukti neteisėtus veiksmus, keliančius pavojų visuomenei. Istorijoje yra nemažai įrodymų, jog neefektyvi policijos veikla kelia baimės ir nesaugumo jausmą, griaua piliečių pasitikėjimą valstybinės valdžios ir valdymo institucijų atstovais“³⁷. Pažymėtina ir tai, jog „policija yra bene labiausiai matoma teisėsaugos institucija, kuriai suteikta teisė spręsti, ar žmonės elgiasi tinkamai, ar ne, be to, policijos pareigūnai dažnai yra pirmieji teisėsaugos sistemos atstovai, su kuriais susiduria žmonės“³⁸. Vadinasi, neretai būtent policijos pareigūnai yra asmenys, su kuriais pirmiausiai susitinka gyventojai, kuomet yra pažeidžiamas jų saugumas, iškyla reali grėsmė jų turtui,

³⁵ „Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos 2010 metais ataskaita,“ žiūrėta 2016 03 09, http://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2015/12/prokuraturos_veiklos_2010_m_atask.pdf

³⁶ „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas,“ *Valstybės žinios* 37, 1341 (2002).

³⁷ Raimundas Kalesnykas, „Policijos funkcijos įgyvendinimo efektyvumas: viešųjų ir privačių interesų derinimo problema,“ *Jurisprudencija* 24, 16 (2002): 43.

³⁸ Gintautas Valickas et al., *Procedūrinis teisingumas ir žmonių pasitikėjimas teisėsaugos pareigūnais bei institucijomis* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2013), 22.

sveikatai ar net gyvybei. Todėl, susitikimas su policijos atstovais yra itin svarbus veiksnys, lemiantis ir gyventojų požiūrį ne tik į atskirą policijos darbuotoją (pareigūną), bet ir įtakojantis jų nuomonės formavimosi ypatumus apie visą policijos sistemą. R. Kalašnykas ir I. Deviatnikovaitė taip pat yra atkreipę dėmesį ir į tai, kad viešojo saugumo administravimo srityje būtent policijos veikla apima asmens bei viešosios tvarkos funkcijų užtikrinimą „[...] teisės aktais nustatyta tvarka, [...] vadovaujantis demokratijos, teisės viršenybės ir pagarbos žmogaus teisėms principais, siekiant įgyti Lietuvos gyventojų pagarbą ir pasitikėjimą“³⁹. Vadinasi, vykdydami jiems pavestas funkcijas, policijos pareigūnai privalo laikytis minėtųjų principų ir jų nepažeisti, kadangi priešingu atveju, visuomenė apie juos gali susidaryti ne itin palankią nuomonę, o tai „uždės“ tam tikrą etiketę ir visam policijos kolektyve dirbančių asmenų ratui. Tačiau, policija įgyvendindama jai pavestas funkcijas neretai susiduria ir su tam tikrais, specifiniais sunkumais, pavyzdžiui, R. Kalesnykas yra pažymėjęs, jog neretai policija „[...] balansuoja įgyvendindama teisėsaugos ir teisėtvarkos funkcijas, nes jai priskiriama dualinė misija: vykdyti baudžiamąjį persekiojimą bei užtikrinti viešąjį saugumą ir palaikyti tvarką. Šis balansavimas svarbus vertinant policijos veiklos efektyvumą ir didinant visuomenės pasitikėjimą policijos veikla“⁴⁰. Su šiuo autoriumi negalima nesutikti, kadangi iš tiesų, policija gali būti priskiriama tiek prie teisėsaugos, tiek ir prie teisėtvarkos funkcijas vykdančių institucijų. Anot R. Kalesnyko teisėtvarka gali būti apibrėžiama kaip „[...] tvirtų teisinių ryšių ir santykių, egzistuojančių valstybėje, visuomenėje, tarp žmonių, užtikrinančių jų poreikius, interesus ir tikslus, veikiančių visuomenės raidos darną ir racionalumą, sistema“⁴¹. Teisėtvarkai būdinga tai, jog ji yra išreiškiamą apibrėžiant sąmoningą bei valingą asmens veiklą, kuri tvarkos bruožų įgyja tarpininkaujant reguliuojančiam teisės normų poveikiui ir yra apibūdinama kaip teisėtas visuomeninių santykių dalyvių elgesys⁴². Vadinasi, apibendrinant, teisėtvarka yra ne kas kita kaip „[...] teisės normomis reguliuojamas visuomeninių santykių dalyvių teisinio statuso praktinis įgyvendinimas, grindžiamas teise ir teisėtumu“⁴³. Tuo tarpu teisėsauga, G. Danišausko teigimu, turėtų būti suvokiama kaip „[...] specialių valstybės ir privačių institucijų arba asmenų, kuriems valstybė patikėjo vykdyti tam tikras jai priklausančias teises funkcijas, veikla, užtikrinanti teisės apsaugą bei tinkamą jos įgyvendinimą“⁴⁴. Kadangi policijos veiklos įgyvendinimui būdingas dualumas, t. y. jai priskiriamas tiek teisėsaugos, tiek ir teisėtvarkos

³⁹ Remigijus Kalašnykas ir Ieva Deviatnikovaitė, „Kai kurių bendrųjų Europos Bendrijos teisės principų taikymo ypatumai administruojant viešąjį saugumą,“ *Jurisprudencija* 4, 94 (2007): 45.

⁴⁰ Raimundas Kalesnykas, „Policijos funkcijos įgyvendinimo efektyvumas: viešųjų ir privačių interesų derinimo problema,“ *Jurisprudencija* 24, 16 (2002): 43.

⁴¹ Ten pat: 44.

⁴² Ten pat: 45.

⁴³ Ten pat.

⁴⁴ Gintautas Danišauskas, „Teisėsaugos funkcijas vykdančių institucijų rūšys bei teismo vieta šių institucijų sistemoje,“ *Socialinių mokslų studijos* 3, 3 (2009): 291.

funkcijų vykdymas, tai ši dualumo problema tarptautinėje praktikoje, kaip nurodo G. Danišauskas, sprendžiama įtvirtinant dviejų rūšių policijos funkcijas, įstatymiškai įtvirtinant policijos funkcinę-organizacinę struktūrą, kuri suskirstoma į kelias policijos rūšis: „1) kriminalinę (neuniformuotąją) policiją, kurios pagrindinė funkcija – kovoti su nusikaltimais (teisėsauga – *aut. pastaba*); 2) viešąją (uniformuotąją) policiją, kurios pagrindinė funkcija – asmens, viešojo saugumo užtikrinimas ir viešosios tvarkos apsauga“⁴⁵ (teisėtvara – *aut. pastaba*).

Gyventojų (ne) pasitikėjimas policija iš dalies gali atsispindėti ir pagal gautus (užregistruotus) pranešimus apie daromas (arba padarytas) nusikalstamas veikas per tam tikrą laikotarpį, tačiau tai nėra itin tikslus identifikatorius, kadangi kaip daktaro disertacijoje yra pažymėjęs ir S. Nikartas „[...] gyventojų pranešimų policijai ar kitoms teisėsaugos institucijoms skaičiai neturėtų būti vertinami kaip betarpiškas aktyvumo prevencijoje rodiklis, kadangi jie yra glaudžiai susiję su gyventojų pasitikėjimu teisėsauga. Todėl nereikėtų tapatinti gyventojų nenoro kreiptis į policiją ir jų nenoro patiems įsikišti į teisės pažeidimų situacijas. Vienais atvejais, tai gali sutapti ir atspindėti bendrą piliečio pasyvumą ir abejingumą, kitais atvejais, gyventojas gali aktyviai reaguoti į įvairias problemines situacijas, tačiau nebūtinai norės kreiptis į oficialias tarnybas, kuriomis nepasitiki“⁴⁶. Gyventojų nuomonė apie policiją, kaip vieną iš valdžios institucijų bei jų pasitikėjimas ja yra glaudžiai susijęs ir su išankstinėmis piliečių nuostatomis apie valdžios institucijas apskritai, o taip pat tampriai siejasi ir su konkrečios institucijos teikiamomis paslaugomis bei jų kokybe, naudojimosi atitinkamomis paslaugomis dažniu bei gyventojų sąveika su paslaugų teikėjais.⁴⁷ Apibendrintai galima teigti, jog visuomenės pasitikėjimas policija yra vienas svarbiausių veiksnių, ne tik įtakojančių policijos įvaizdį visuomenėje, bet ir ją formuojančių.

Aptariant visuomenės pasitikėjimo teisėsaugos institucijomis bei teismų sistema svarbą, galima teigti, jog pasitikėjimas šiomis institucijomis yra itin svarbus veiksnys, o V. Kavolis, pateikdamas bendras išvadas apie visuomenės pasitikėjimą institucijomis yra pažymėjęs, jog „jų (institucijų – *aut. pastaba*) veiklos kryptys iš dalies įtakoja žmonių pasitikėjimą jomis – iš praeities joms suteikta tam tikra kultūros bei istorijos paskola. Dabarties sąryšiai ir aplinkybės nėra vieninteliai veiksniai. Kiekviena institucija turi aplink save arba savyje sukauptą tam tikrą istorinį įvertį, kuris formuoja žmonių pasitikėjimą ja. Kituose kontekstuose tasai įvertis negalioja – visur svarbu istorinis savitumas. Ir be to, greta institucijų visuomet yra žmonės – tai skirtingos

⁴⁵ Gintautas Danišauskas, „Teisėsaugos funkcijas vykdančių institucijų rūšys bei teismo vieta šių institucijų sistemoje,“ *Socialinių mokslų studijos* 3, 3 (2009): 295.

⁴⁶ Simonas Nikartas, „Bendruomenių dalyvavimas nusikalstamumo prevencijoje“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2012).

⁴⁷ Marius Urvikis, „Viešųjų paslaugų tyrimų kryptys: kokybinio požiūrio plėtros poreikio pagrindimas,“ *Viešoji politika ir administravimas* 13, 2 (2014): 296.

sferos. Tarp jų yra tam tikras ryšys, tačiau pasitikėjimas tarp asmenų, kurie susitinka paukščių stebėtojų klubuose, formuojasi visiškai kitaip nei pasitikėjimas kariuomenėje ir policijoje. Vis dėlto tarp jų egzistuoja tam tikri ryšiai, kurių nustatymas yra pakankamai sudėtingas uždavinys⁴⁸. Bendras visuomenės požiūris (palankus/nepalankus, teigiamas/neigiamas) į šalyje veikiančias teisėsaugos bei teismines institucijas, stipriai įtakoja gyventojų pasitikėjimo konkrečia institucija (ne) buvimą, todėl visose teisėsaugos bei teismų institucijose dirbantys asmenys (tam tarpe ir turintys pareigūno statusą) privalo elgtis deramai, laikytis teisės aktų nuostatų, elgesio normų bei principų, nepamiršdami to, kad nuo kiekvieno iš jų individualių veiksmų, poelgių, bendravimo su žmonėmis ir pan. veiksnių, priklauso ir visuomenės nuomonės apie konkrečią instituciją, kurioje jie eina pareigas, formavimasis.

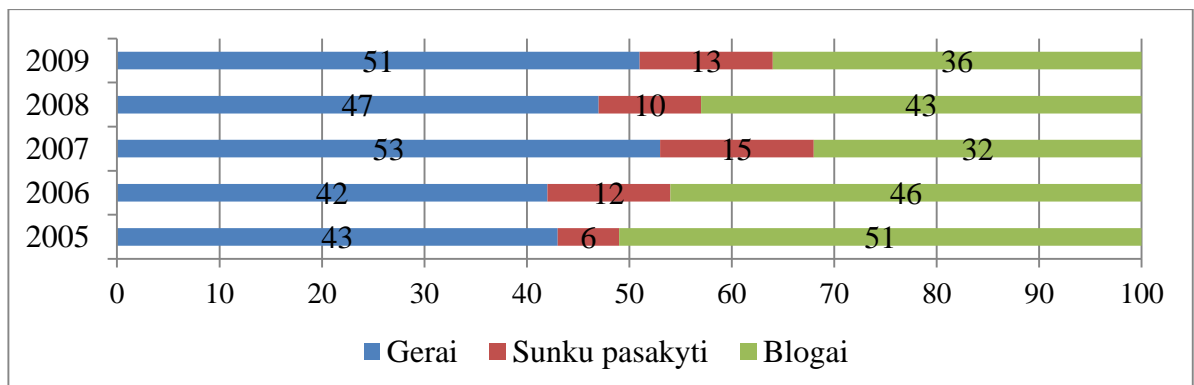
⁴⁸ Vytautas Kavolis, „Abejonė, tikėjimas ir pasitikėjimas (diskusija).“ *Sociologija: mintis ir veiksmai* 1 (1997): 22-25.

2. PASITIKĖJIMO POLICIJA LIETUVOJE IR UŽSIENIO ŠALYSE TYRIMŲ METODOLOGIJA IR REZULTATAI

2.1. Tyrimų Lietuvoje apžvalga

Šiame darbo poskyryje nagrinėjami Lietuvoje atlikti tyrimai, kuriuose buvo analizuojamas visuomenės pasitikėjimas policija bei aptariamose jo tendencijos.

2008 m. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro atliktame tyrime „Pasitikėjimas baudžiamojo teisingumo sistema Lietuvoje“, kurio apibendrintus duomenis pateikė E. Visockas, nurodoma, jog 2008 m., lyginant policijos institucijų darbą su kitų viešojo saugumo institucijų atliekamu darbu akivaizdu tai, jog policijos darbą „gerai“ vertina beveik pusė gyventojų, t.y. 47 proc., o blogai – 43 proc. Palyginimui prokuratūros darbas teigiamai vertinamas 37 proc. (neigiamai 42 proc.), teismų, pataisos bei įkalinimo įstaigų veikla teigiamai („gerai“) buvo vertinama 34 proc. gyventojų⁴⁹. Šio tyrimo duomenimis policijos darbas 2005-2009 m. laikotarpiu didžiausios dalies gyventojų įvertintas „gerai“ buvo 2007 m. (53 proc.) bei 2009 m. (51 proc.), o didžiausia dalis „blogai“ policijos darbą vertinusių asmenų užfiksuota 2005 m. (51 proc.) bei 2006 m. (46 proc.)⁵⁰ (žr. 1 pav.). Tokios pat tendencijos matomos ir tyrime analizuojant gyventojų nuomonės apie policijos pareigūnus, su kuriais jiems teko bendrauti, tendencijas (žr. 1 pav.), kadangi kaip matome iš paveiksle Nr. 1 pateiktų respondentų atsakymų, „gerai“ policijos pareigūnus įvertino 53 proc. gyventojų 2007 m. bei 51 proc. 2009 m., o „blogai“ – 51 proc. gyventojų (2005 m.), bei 46 proc. (2006 m.)

1 pav. Lietuvos gyventojų nuomonė apie policijos pareigūnus su kuriais jiems teko bendrauti 2005-2009 m. laikotarpiu⁵¹.

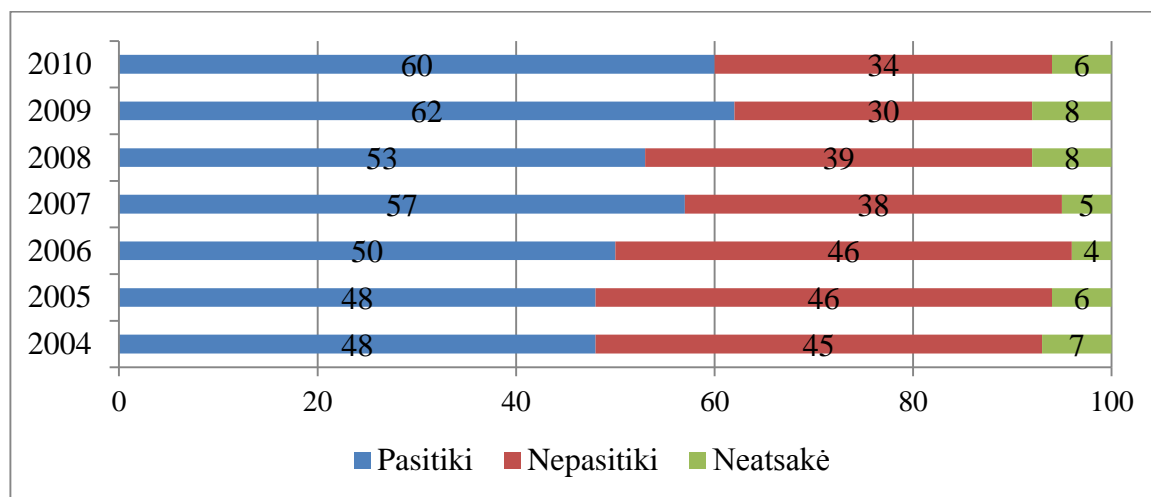
⁴⁹ Evaldas Visockas, *Pasitikėjimas baudžiamojo teisingumo sistema Lietuvoje* (Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, 2008), 9.

⁵⁰ Ten pat, 10.

⁵¹ Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus pagal: Evaldas Visockas, *Pasitikėjimas baudžiamojo teisingumo sistema Lietuvoje* (Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, 2008), 11.

Vadinasi, paveiksle Nr. 1 pateikti duomenys leidžia teigti, jog Lietuvos gyventojų nuomonė apie policijos pareigūnus, su kuriais jiems teko susidurti buvo prasčiausia 2005-2006 m., o nuo 2007 m. „gerai“ policijos pareigūnus vertinančių asmenų dalis Lietuvoje ėmė didėti.

Analizuojant gyventojų pasitikėjimo policija rodiklius 2004-2010 m. laikotarpiu išryškėjo tai (žr. 2 pav.), jog didžiausia dalis gyventojų pasitikintys policija nurodė 2009 m. (62 proc.) bei 2010 m. (60 proc.), tuo tarpu 2004 m. ir 2005 m. pasitikintys policija nurodė po 48 proc. tiriamųjų.

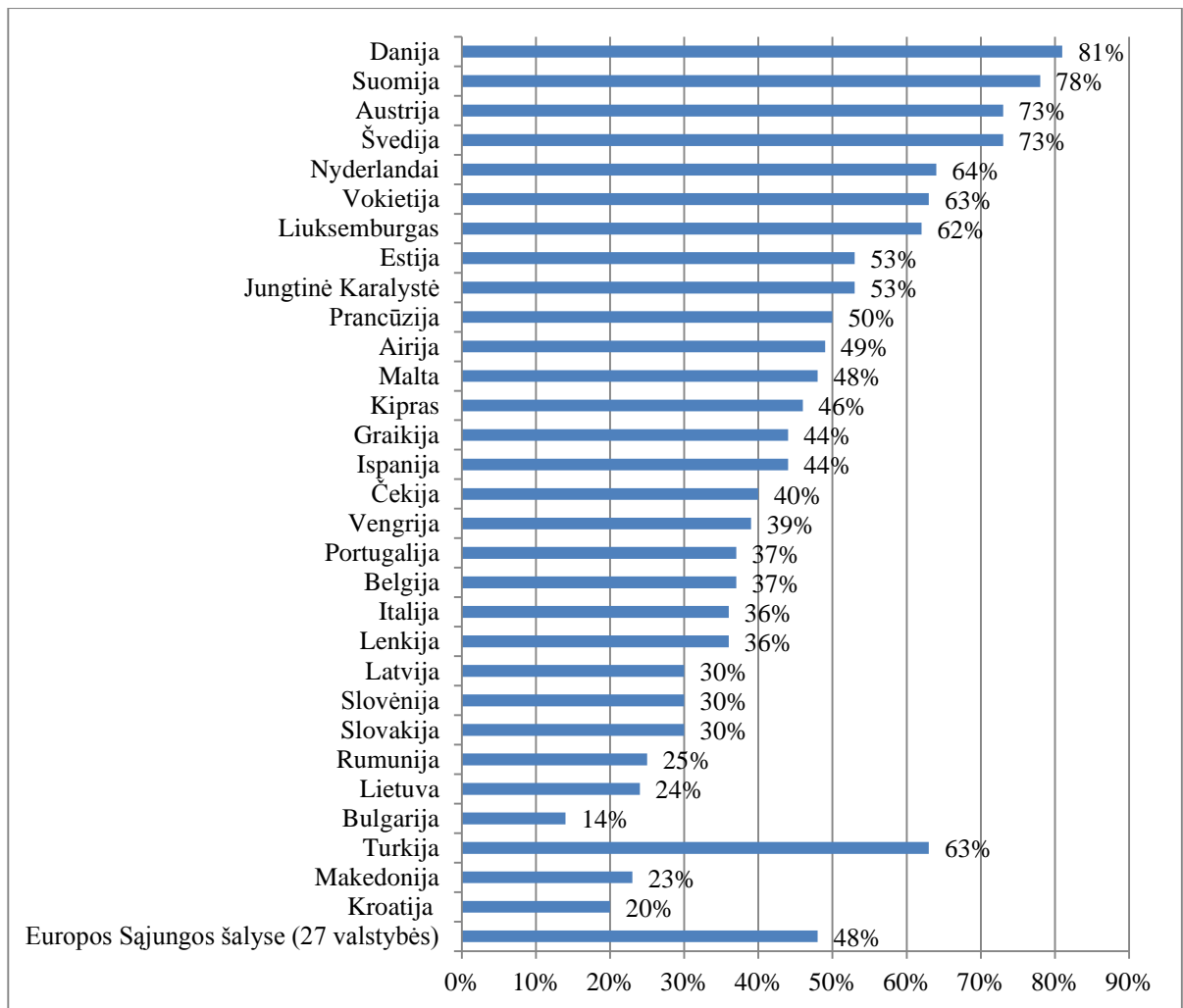
2 pav. Lietuvos gyventojų (ne) pasitikėjimo tendencijos teisėsaugos institucijomis 2004-2010 m. laikotarpiu⁵²

Kaip matyti iš paveiksle Nr. 2 esančių duomenų, septynerių metų laikotarpyje, gyventojų pasitikėjimas policija išaugo 12-14 procentinių punktų. Tuo tarpu nepasitikinčių policija gyventojų skaičiai didžiausi atliktame tyrime užfiksuoti 2005 m. ir 2006 m. (atitinkamai taip nurodė po 46 proc. gyventojų). Gyventojų nepasitikėjimas policija nuo 46 proc. 2005-2006 m. ėmė mažėti ir 2009 m. bei 2010 m. policija nepasitikinčių asmenų skaičius sumažėjo iki 30 proc. (2009 m.) bei 34 proc. (2010 m.). Vadinasi, policija nepasitikinčių gyventojų dalis 2010 m. lyginant su 2005-2006 m. sumažėjo 12 procentinių punktų.

Labai įdomios atlikto tyrimo tendencijos matomos analizuojant gyventojų atsakymus apie tai, kodėl jie nepasitiki policija, kadangi didžiausia dalis gyventojų nurodė policija nepasitikintys dėl to, jog ji yra *korumpuota ir pati susijusi su nusikalstamu pasauliu* (taip teigė 31 proc. policija nepasitikinčių gyventojų). Dar 22 proc. gyventojų nurodė, jog „policija blogai dirba“ arba nurodė „bendrai nepasitikintys policija“ (14 proc.)⁵³.

⁵² Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus pagal: Evaldas Visockas, *Pasitikėjimas baudžiamojo teisingumo sistema Lietuvoje* (Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, 2008), 18.

⁵³ Evaldas Visockas, *Pasitikėjimas baudžiamojo teisingumo sistema Lietuvoje* (Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, 2008), 19.

3 pav. ES valstybių gyventojų pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis 2009 m. rudenį⁵⁴

Pagal 2008 m. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro atliktame tyrime „Pasitikėjimas baudžiamojo teisingumo sistema Lietuvoje“, pateiktus duomenis taip pat matyti tai (žr. 3 pav.), jog 2009 m. rudenį Lietuvos gyventojų pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis sudarė 24 procentinius punktus ir lyginant su 2008 m. šis pasitikėjimas sumažėjo 1 procentiniu punktu. Šie skaičiai pateikti tyrime lyginant juos su kitose valstybėse atliktais tyrimais gyventojų pasitikėjimo teisėsaugos institucijų atžvilgiu (žr. 3 pav.). Lyginant Lietuvos gyventojų pasitikėjimo teisėsaugos institucijomis tendencijas 2009 m. su kitomis šalimis matome, kad kai kuriose valstybėse gyventojų pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis 2009 m. buvo tikrai ganėtinai aukštas (žr. 3 pav.) ir siekė net 81 proc. Danijoje, 78 proc. Suomijoje, po 73 proc. Austrijoje ir Švedijoje, 64 proc. Liuksemburge ir po 63 proc. Vokietijoje bei Turkijoje⁵⁵, o bendras 27-iose ES valstybėse gyventojų pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis 2009 m. sudarė 48 proc.

⁵⁴ Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus pagal Evaldas Visockas, *Pasitikėjimas baudžiamojo teisingumo sistema Lietuvoje* (Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, 2008), 26.

⁵⁵ Evaldas Visockas, *Pasitikėjimas baudžiamojo teisingumo sistema Lietuvoje* (Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, 2008), 26.

2012 m. gruodžio mėn. pateiktame tyrime „*Lietuvos gyventojų požiūris į teisėsaugos institucijas ir viešojo saugumo būklės vertinimas*“, kuris atliktas Policijos departamento prie LR Vidaus reikalų ministerijos, nurodoma, jog 2012 m. rugpjūčio 9 – spalio 8 dienomis „Baltijos tyrimai“ atliko reprezentatyvią Lietuvos gyventojų apklausą. Ši apklausa buvo atliekama visose Lietuvos savivaldybėse individualių interviu būdu, apklausiant 15-74 m. amžiaus Lietuvos gyventojus, iš viso atlikti 3022 interviu. Tyrimas atliktas naudojant daugiapakopę tikimybinę atranką, kurioje kiekvienas Lietuvos gyventojas turėjo vienodą tikimybę pakliūti į tiriamųjų imtį. Nurodoma, jog atlikto tyrimo rezultatų statistinė paklaida neviršija 1,8 proc. esant 95 proc. patikimumui. Atlikto tyrimo klausimai buvo orientuoti į šias sritis: viešojo saugumo būklės vertinimas, saugumo jausmo suvokimas, gyventojų patirtis tapus nusikaltimo auka, gyventojų požiūris į teisėsaugos institucijas bei policijos veiklos vertinimas⁵⁶. Kadangi šis magistro baigiamasis darbas orientuotas į visuomenės pasitikėjimą policija, tai didžiausias dėmesys analizuojant minėtame tyrime pateiktus duomenis skiriamas būtent gyventojų požiūriui į policijos atliekamą veiklą bei jos pasitikėjimą šia institucija, atskleidimui. Tyrimo metu, 2012 m. gauti rezultatai pateikiami juos lyginant su 2005-2011 m. atliktais tyrimų rezultatais. Atkreiptinas dėmesys, jog per visą 2006-2012 m. laikotarpį daugiausiai asmenų (nuo 24 proc. iki 36 proc.)⁵⁷ nurodė turėję reikalų būtent su policijos įstaigomis.

Gyventojų pasitikėjimas policija yra glaudžiai susijęs ir su policijos veiklos (darbo) vertinimu. Kaip rodo tyrimo metu gauti rezultatai, policijos veiklą vertinančių „gerai“ šalies gyventojų dalis 2005-2012 m. laikotarpiu didžiausia buvo būtent 2012 m. ir siekė 64 proc.

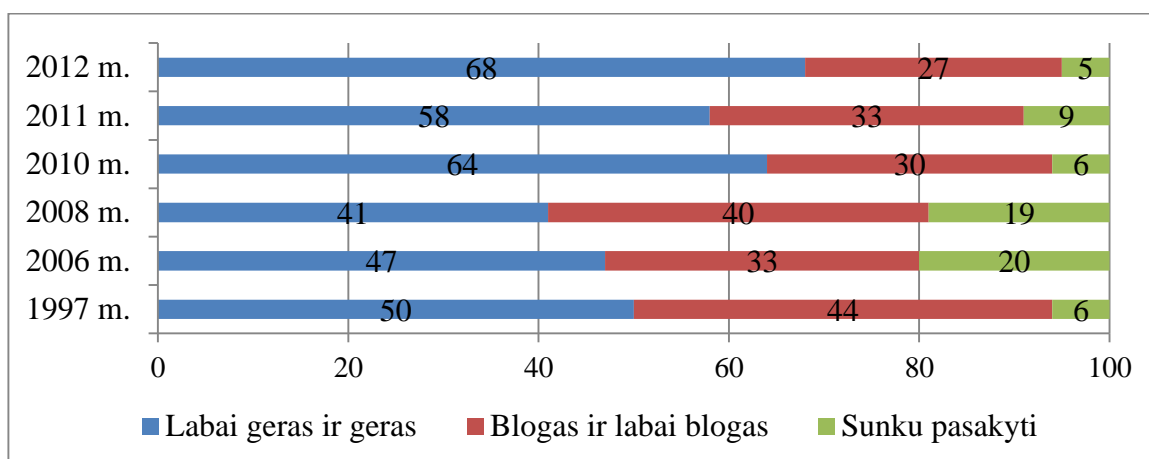
Svarbiomis ir gerai vertinamomis policijos veiklos sritimis, pagal 2011 m. atlikto tyrimo duomenis, galima išskirti esant šias policijos veiklos sritis: kelių eismo priežiūra, policijos reagavimas į pranešimus apie smurtą artimoje aplinkoje, policijos reagavimas į gautus pranešimus apie nusikaltimus bei konfliktus, pagalba nukentėjusiems asmenims. *Nelabai svarbiomis ir prastai vertinamomis policijos veiklos sritimis laikytinos šios*: nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencija, policijos pateikiama informacija visuomenei apie savo vykdomą veiklą bei policijos įsitraukimas į vietos bendruomenę bei joje esančių problemų sprendimas. *Svarbiomis, bet prastai gyventojų vertinamomis policijos veiklos sritimis tyrime įvardytos šios*: sunkių nusikaltimų tyrimas, patruliavimas viešose vietose, darbas su nepilnamečiais teisės pažeidėjais, organizuoto nusikalstamumo bei narkotinių medžiagų kontrolės vykdymas ir vagysčių iš gyvenamųjų patalpų tyrimas.⁵⁸ Taip pat atlikto tyrimo rezultatai atskleidė ir

⁵⁶ Eglė Vileikienė, *Lietuvos gyventojų požiūris į teisėsaugos institucijas ir viešojo saugumo būklės vertinimas* (Vilnius: Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, 2012).

⁵⁷ Ten pat, 11.

⁵⁸ Ten pat, 16.

gyventojų požiūrį į policijos pareigūnus su kuriais jiems teko asmeniškai (tiesiogiai) susidurti. Šie duomenys atsispindi žemiau esančiame paveiksle Nr. 4 (žr. 4 pav.).

4 pav. Įspūdis, kurį respondentams paliko policijos pareigūnai, su kuriais jiems teko asmeniškai bendrauti⁵⁹

Kaip matyti iš paveiksle Nr. 4 esančių duomenų, „*labai gerą arba gerą*“ įspūdį respondentams pareigūnai, su kuriais jiems teko susidurti tiesiogiai padarė 2012 m. (68 proc.) bei 2010 m. (64 proc.), tuo tarpu „*blogą ir labai blogą*“ įspūdį respondentams dažniausiai policijos pareigūnai paliko 1997 m. (44 proc.) ir 2008 m. (40 proc.). Atkreiptinas dėmesys į tai, jog pavyzdžiui, 1997 m. procentinis skirtumas tarp labai gero ir gero bei blogo ir labai blogo įspūdžio, kurį respondentams buvo palikę policijos pareigūnai buvo ne itin ryškus (žr. 4 pav.) ir skyrėsi tik 6 procentais, o nuo 2010 m. procentinis skirtumas itin pradėjo ryškėti, nes 2010 m. policijos pareigūnų padarytas įspūdis kaip „*labai geras ir geras*“ sudarė net 64 proc., o kaip „*blogas ir labai blogas*“ – 30 proc. Tokie tyrimo rezultatai rodo, kad kuo geresnė yra šalies gyventojų nuomonė apie policijos pareigūnus, tuo mažesnė gyventojų dalis apie policijos pareigūnus yra susidariusi prastą nuomonę.

Atliktame tyrime taip pat atsispindi ir gyventojų policijos pareigūno savybių vertinimas, kurios yra išskirstomos į „*teigiamas*“ bei „*neigiamas*“ pareigūno savybes. Prie „*teigiamų*“ policijos pareigūno savybių 1997-2012 m. laikotarpiu gyventojai dažniausiai priskyrė tokias kaip: mandagumas, kultūringumas, tvarkingumas ir pasitempimas (šias savybes išskyrė po 25 proc. respondentų), policijos pareigūnų paslaugumas, dėmesingumas, atidumas, pasirengimas padėti, rūpestingumas, sąžiningumas ir dorumas svarbūs 12 proc. šalies gyventojų, 11-ai proc. asmenų svarbus policijos pareigūno pareigingumas ir savo pareigų atlikimas, o 10 proc. gyventojų nurodė, jog teigiama savybė yra pareigūno profesionalumas bei geras savo darbo išmanymas. Visos kitos teigiamos pareigūno savybės, tokios kaip darbštumas, energingumas,

⁵⁹ Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, pagal Eglė Vileikienė, *Lietuvos gyventojų požiūris į teisėsaugos institucijas ir viešojo saugumo būklės vertinimas* (Vilnius: Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, 2012), 17.

konkretumas, stiprumas, įstatymų žinojimas ir kt. neviršijo 10 proc.⁶⁰ Prie *neigiamų* policijos pareigūnų savybių dažniausiai gyventojai priskyrė tokias savybes kaip mandagumo stoka (9 proc.), nepagarba žmogui (7 proc.), korupcijos apraiškos (6 proc.), profesionalumo trūkumas (5 proc.), kompetencijos stoka (4 proc.), netinkama pareigūno išvaizda (4 proc.), kitos netinkamos savybės, tokios kaip neryžtingumas, neatsakingumas, bailumas, duoto žodžio nesilaikymas, kabinėjimasis prie smulkmenų (2 proc.), kitos savybės, siejamos su pareigūnais, tokios kaip pareigūnų nepasitenkinimas gaunamo atlyginimo dydžiu, neprestižine laikoma policijos pareigūno profesija, menka savivertė, negraži uniforma (1 proc.)⁶¹. Atliktame tyrime pateiktos sekančios tyrimo rezultatus apibendrinančios išvados: „tiriamuoju laikotarpiu pagerėjo gyventojų nuomonė daugeliu klausimų, susijusių viešojo saugumo būklės ir policijos veiklos vertinimu; [...] Viena svarbiausių ir kartu geriausiai vertinama policijos veiklos sritis yra kelių eismo priežiūra; Svarbiausiomis, bet gana prastai vertinamomis policijos veiklos sritimis gyventojai įvardijo šias: vagysčių iš gyvenamųjų patalpų tyrimas, narkotinių medžiagų kontrolė, organizuoto nusikalstamumo kontrolė, darbas su nepilnamečiais, patruliavimas viešose vietose ir smurtinių nusikaltimų tyrimas; Per pastaruosius šešiolika metų pastebimai išaugo policijos pareigūnų vertinimas. Dabar gyventojai daug dažniau apibūdindami policijos pareigūnus jiems priskiria teigiamas savybes“⁶².

2013 m. spalio 14 d. buvo pateikti 2012 m. rugpjūčio 9 – spalio 8 d. atliktos Lietuvos gyventojų apklausos „*Gyventojų požiūris į policiją: korupcijos policijoje suvokimas*“ rezultatai. Tyrimas buvo atliktas organizacijos „Baltijos tyrimai“, visose Lietuvos savivaldybėse individualių interviu būdu apklausiant 15-74 m. amžiaus gyventojus (atlikti 3022 interviu), panaudojant daugiapakopę tikimybinę atranką, kuomet kiekvienas Lietuvos gyventojas turėjo vienodą tikimybę pakliūti į tiriamųjų imtį. Atlikto tyrimo rezultatų statistinė paklaida neviršija 1,8 proc. esant 95 proc. patikimumui. 2012 m. atlikto tyrimo rezultatai lyginami su ankstesniais metais atliktų tyrimų duomenimis. Atliktame tyrime atsispindi gyventojų pasitikėjimas policija Lietuvoje pagal atskirus šalies regionus (apskritis). Šiame tyrime gyventojų buvo klausama apie jų kontaktų su policija pobūdį (buvo sustabdytas už KET pažeidimas, buvo baustas už ATP, kreipėsi kaip nukentėjęs asmuo arba buvo liudytoju, kvietė policiją kitam asmeniui ar kreipėsi į pareigūnus informacijos), taip pat gyventojai paprašyti įvertinti atskiras policijos veiklos sritis pagal svarbą, tokias kaip: pagalba nukentėjusiems asmenims, policijos reagavimas į gautus pranešimus apie nusikaltimus, konfliktus ar smurtą artimoje aplinkoje, kelių eismo priežiūros vykdymas, policijos įtraukimas į bendruomenės veiklą, nusikaltimų prevencija, informacijos apie

⁶⁰ Eglė Vileikienė, *Lietuvos gyventojų požiūris į teisėsaugos institucijas ir viešojo saugumo būklės vertinimas* (Vilnius: Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, 2012), 19.

⁶¹ Ten pat, 20.

⁶² Ten pat, 24-25.

policijos veiklą pateikimas bei policijos veiklos įgyvendinimas tokiose srityse kaip vagysčių iš gyvenamųjų patalpų ir sunkių nusikaltimų tyrimas, narkotinių medžiagų ir (arba) organizuoto nusikalstamumo kontrolė, darbas su nepilnamečiais teisės pažeidėjais, patruliavimas viešose vietose. Gyventojų klausta ir kokią įspūdį jiems paliko policijos pareigūnai, su kuriais jiems teko asmeniškai susidurti, o galimi atsakymų variantai buvo „*labai geras ir geras*“, „*sunku pasakyti*“, „*labai blogas ir blogas*“. Gyventojų taip pat pateiktas teiginys, jog policijos pareigūnai dažnai provokuoja duoti kyšį ir jie su šiuo teiginiu atitinkamai turėjo sutikti arba jam paprieštarauti. Iš tyrimo metu gautų rezultatų matyti, jog policija pasitiki 66 proc. šalies gyventojų. Gyventojų pasitikėjimas policija pagal apskritis nuo didžiausio procentinio pasitikėjimo iki mažiausio pasiskirstė sekančiai: Utenos aps. (83 proc.), Marijampolės aps. (79 proc.), Telšių aps. (78 proc.), Klaipėdos aps. (68 proc.), Tauragės aps. (66 proc.), Kauno aps. (65 proc.), Alytaus ir Panevėžio aps. po 64 proc., Vilniaus aps. (63 proc.), Šiaulių aps. (58 proc.)⁶³. Taip pat tyrime pateikti ir policijos darbo vertinimo rezultatai pagal atskirose apskrityse gyvenančius asmenis. Policijos darbą Lietuvos mastu gerai vertinančių gyventojų dalis sudarė 64 proc. Pagal atskiras apskritis gyventojų nuomonės dėl policijos darbo vertinant ją „*gerai*“ pasiskirstė taip: Utenos aps. (87 proc.), Telšių aps. (85 proc.), Marijampolės aps. (84 proc.), Tauragės aps. (73 proc.), Klaipėdos aps. (72 proc.), Panevėžio aps. (71 proc.), Vilniaus aps. (69 proc.), Alytaus (68 proc.), Šiaulių aps. (63 proc.) ir Kauno aps. (57 proc.)⁶⁴. Policijos įvaizdžiui visuomenės akyse didelę įtaką daro ir tai, kokią nuomonę asmenys yra susidarę apie policijos pareigūnus, kai kalbama apie jų (ne) atsparumą korupcijai bei kyšininkavimui, todėl minėtame tyrime gyventojams buvo pateiktas teiginys, jog *policijos pareigūnai dažnai patys provokuoja, jog jiems būtų duotas kyšis*. Apskritai net 62 proc. Lietuvos gyventojų atliktame tyrime sutiko su teiginiu, jog policijos pareigūnai dažnai patys yra kyšio davimo iniciatoriai. Toliau pateikiami tyrimo rezultatai pagal gyventojų nuomonės į šį teiginį pasiskirstymą atskirose Lietuvos apskrityse. Taigi, jog policijos pareigūnai dažnai patys yra kyšio davimo iniciatoriai, gyventojų skaičiai Lietuvoje pagal regionus pasiskirstė sekančiai didėjančia tvarka: Utenos aps. (37 proc.), Telšių aps. (57 proc.), Klaipėdos aps. (58 proc.), Šiaulių aps. (59 proc.), Kauno aps. (60 proc.), Tauragės aps. (63 proc.), Vilniaus aps. (66 proc.), Marijampolės aps. (67 proc.), Alytaus (68 proc.) ir Panevėžio aps. (71 proc.)⁶⁵. Bendri tyrimo rezultatai 2012 m. atskleidė šias, bendras visos šalies mastu, tendencijas: policija pasitiki 66 proc. gyventojų, policijos darbas vertinamas gerai 64 proc. šalies gyventojų, policijos pareigūnai savo veiksmais dažnai provokuoja duoti kyšį 62 proc., policijos pareigūno darbas yra gerbiamas 41 proc. šalies gyventojų nuomone, o 29 proc.

⁶³ Eglė Vileikienė, *Gyventojų požiūris į policiją: Korupcijos policijoje suvokimas* (Vilnius: Vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo politikos departamentas, 2013), 3.

⁶⁴ Ten pat, 4.

⁶⁵ Ten pat, 8.

respondentų nurodė, jog norėtų, kad jų vaikas dirbtų policijoje⁶⁶. Aptariant tyrimo metu gautus rezultatus galima daryti šias išvadas: bendras visuomenės „policijos vertinimas siejamas su įsitikinimu apie korupcijos paplitimą šioje institucijoje. Gyventojai, manantys, kad policijos pareigūnai yra korumpuoti, daug mažiau pasitiki policija ir prasčiau vertina jos darbą; [...] Korupcijos suvokimas siejamas su gyventojų pagarba policijai kaip institucijai ir jos kaip potencialaus darbdavio patrauklumu“⁶⁷.

Dar vienas 2011-2012 m. atliktas tyrimas pavadinimu „*Policija visuomenės ir pareigūno akimis: kokios policijos reikia valstybei ir piliečiui?*“ svarbus tuo, jog jame atlikta ne tik gyventojų, bet ir policijos pareigūnų apklausa (tyrimas) ir lyginami šių dviejų respondentų kategorijų atsakymai. Šiame tyrime apjungti 2012 m. rugpjūčio 9 – spalio 8 d. atliktų Lietuvos gyventojų apklausų „*Gyventojų požiūris į policiją: korupcijos policijoje suvokimas*“ ir „*Lietuvos gyventojų požiūris į teisėsaugos institucijas ir viešojo saugumo būklės vertinimas*“ rezultatai, apklausiant 15-74 m. amžiaus gyventojus (atlikti 3022 interviu), panaudojant daugiapakopę tikimybinę atranką, kuomet kiekvienas Lietuvos gyventojas turėjo vienodą tikimybę pakliūti į tiriamųjų imtį. Atlikto tyrimo rezultatų statistinė paklaida neviršija 1,8 proc. esant 95 proc. patikimumui. Taip pat 2011 m. spalio-lapkričio mėn. atlikta reprezentatyvi policijos pareigūnų apklausa, pašto apklausos būdu apklausiant visuose teritoriniuose policijos padaliniuose dirbančius 3050 kriminalinės bei viešosios policijos pareigūnų. Iš tyrimo metu gautų rezultatų išryškėjo, jog policijos pareigūnų darbą prestižiniu laiko 9 proc. pareigūnų ir 16 proc. gyventojų, o neprestižiniu – 40 proc. policijos pareigūnų ir 31 proc. gyventojų⁶⁸. Tai rodo, jog tik nedidelė dalis policijos pareigūnų savo darbą laiko esant prestižiniu, tačiau sunku pasakyti ar tokią situaciją įtakoja gyventojų požiūris į policijos darbą ir vykdomą veiklą ar atvirkščiai – patys policijos pareigūnai, neprestižiniu įvertindami savo atliekamą darbą, taip formuoja ir gyventojų požiūrį į jų (pareigūnų) profesiją.

Pareigūnų pasitenkinimas darbu parodė, jog tik 5 proc. pareigūnų yra patenkinti gaunamu atlyginimu, o net 72 proc. pareigūnų gaunamu atlyginimu už darbą nėra patenkinti. Tačiau kone pusė pareigūnų (44 proc.) nurodė, jog yra patenkinti užimamomis pareigomis, 15 proc. pareigūnų nurodė, jog užimamomis pareigomis yra nepatenkinti⁶⁹. Tyrime respondentų buvo klausama ir to, ar jie jei pasitaikytų proga keistų darbą. Iš atsakymų rezultatų matyti, kad teigiamai į šį klausimą 2006 m. atsakė 37 proc. pareigūnų, 2008 m. – 35 proc., o 2011 m. – jau 40 proc. Neigiamai į šį klausimą 2006 m. atsakė 16 proc., 2008 m. – 17 proc., o 2011 m. – 14

⁶⁶ Eglė Vileikienė, *Gyventojų požiūris į policiją: Korupcijos policijoje suvokimas* (Vilnius: Vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo politikos departamentas, 2013), 9.

⁶⁷ Ten pat, 12.

⁶⁸ Eglė Vileikienė, *Policija visuomenės ir pareigūno akimis: kokios policijos reikia valstybei ir piliečiui?* (Vilnius: Vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo politikos departamentas, 2013), 7.

⁶⁹ Ten pat, 8.

proc. policijos pareigūnų⁷⁰. Apsisprendimo keisti darbovietę priežastimis policijos pareigūnai atskirais metais dažniausiai nurodė esant dvi esmines priežastis: blogą techninį-materialinį aprūpinimą 2002 m. (63 proc.), ir 2006 m. (52 proc.), bei didesnę atlyginimą 2008 m. – (75 proc.), o 2011 m. (68 proc.)⁷¹. Didžiausia policijos pareigūnų dalis 2006 m. įvardijo esant tokias problemas jų darbo vietose: prasta įranga darbo vietoje (57 proc.), o 2008 m. bei 2011 m. – žema darbuotojų motyvacija (65 proc. 2008 m. ir 61 proc. 2011 m.)⁷². Apibendrinant tyrimo rezultatus pažymėtini šie ypatumai: „Gyventojai pasitiki policija, gana gerai vertina jos veiklą bei policijos pareigūnus; Pasitikėjimas policija dabar yra pats didžiausias per visą nepriklausomybės laikotarpį; Žmonių lūkesčiai nekinta – iš policijos tikimasi mandagumo, profesionalumo ir operatyvumo; Tačiau policijos darbo prestižas vis dar yra menkas tiek išorėje, tiek ir viduje“⁷³ tuo tarpu išanalizavus policijos pareigūnų apklausos rezultatus išryškėjo, kad „Policijos pareigūnai dar prasčiau vertina savo profesijos prestižą nei gyventojai; Tik labai nedidelė dalis pareigūnų patenkinti darbo užmokesčiu. Mažiau nei pusė – darbu policijoje ir einamomis pareigomis; Mažėja lojalumas institucijai. Pagrindinės galimos darbo keitimo priežastys – mažas atlyginimas, dideli darbo krūviai, patiriamas stresas ir mažėjančios socialinės garantijos; Silpniausiomis policijos įstaigų sritimis pareigūnai dažniausiai įvardijo motyvacijos stoką, darbo krūvio paskirstymą ir galimybę daryti karjerą“⁷⁴.

2015 m. kovo mėn. pateiktame tyrime „*Lietuvos gyventojų nuomonė apie teisėsaugą ir teismus*“, atliktame 2014 m. rugpjūčio 20 – rugsėjo 10 d., rugsėjo 22 – spalio 2 d. ir spalio 8-30 d. organizacijos „Spinter tyrimai“, nurodoma, jog tyrime dalyvavo 15-75 m. amžiaus gyventojai (iš viso atlikti 3007 interviu apklausos). Tyrimas atliktas panaudojant daugiapakopę tikimybinę atranką, į kurią galėjo patekti kiekvienas Lietuvos gyventojas. Tyrimo rezultatų statistinė paklaida neviršija 1,8 proc. esant 95 proc. patikimumui. 2014 m. tyrimų rezultatai lyginami su 1997 m. bei 2005-2013 m. atliktų apklausų rodikliais. Analizuojant tyrime duomenis apie policijos ir kitų institucijų veiklą matyti, kad „[...] per pastarąjį dešimtmetį (2005-2014 m. laikotarpiu *aut. pastaba*) teigiamai policijos darbą vertinančių išaugo nuo 43 iki 68 proc.“⁷⁵. Šiame tyrime klausimai ir galimi atsakymai į juos grupuojami į tam tikrus lygius, t. y. *bendras vertinimo lygis (šalies mastu)*, kur analizuojami tokie aspektai kaip informacijos apie viešąjį saugumą šaltiniai, institucijų veiklos vertinimas, darbo institucijose patrauklumas (prestižas) bei korupcijos institucijose suvokimas. *Vietiniu lygiu (situacija vertinama savo gyvenamojoje*

⁷⁰ Eglė Vileikienė, *Policija visuomenės ir pareigūno akimis: kokios policijos reikia valstybei ir piliečiui?* (Vilnius: Vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo politikos departamentas, 2013), 8.

⁷¹ Ten pat, 9.

⁷² Ten pat, 10.

⁷³ Ten pat, 11.

⁷⁴ Ten pat.

⁷⁵ Eglė Vileikienė, *Lietuvos gyventojų nuomonė apie teisėsaugą ir teismus* (Vilnius: Vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo politikos departamentas, 2015), 13.

vietovėje) analizuoti tokie aspektai kaip gyventojų saugumo jausmo suvokimas, rizikos tapti nusikaltimo auka bei kriminogeninės situacijos vertinimas ir atskirų policijos veiklos sričių vertinimas.

Tyrimė nurodoma, kad pasitikėjimas policija per dešimtmetį išaugo nuo 48 proc. iki 70 proc., vadinasi, visuomenės pasitikėjimas policija 2004-2014 m. laikotarpiu išaugo net 22 procentiniais punktais.⁷⁶ Gyventojai atsakydami į klausimą ar jie pasitiki policija galėjo pasirinkti vieną iš trijų galimų atsakymų variantų: „pasitikiu“, „nepasitikiu“ arba „sunku pasakyti“. „Atliktame tyrime gyventojai buvo paprašyti nurodyti nepasitikėjimo policija priežastis. 2013 m. savo nuomonę šiuo klausimu išsakė 811 gyventojų, o 2014 m. – 718 gyventojų. 2014 m. daugiausiai gyventojų nurodė nepasitikintys policija dėl to, kad neigiamai vertino policijos pareigūnų savybes (pvz., „Nesąžiningi“, „Patys prisidirbę, o moko kitus“, „Girti pridaro avarijų“, „Nemandagūs, grubūs“, „Pasikėlę, pasipūtę“, „Neverti savo vardo“, „Jaučiasi visagaliai“, „Nekelia pasitikėjimo“, „Patys nežino įstatymų“, „Nerodo gero pavyzdžio“, „Turi per daug teisių“, „Daug ką nuslepia“ ir pan.). Tuo metu 2013 m. pagrindinės nepasitikėjimo priežastys buvo įsivaizdavimas apie korupcijos apraiškas policijoje ir prasta policijos darbo kokybė“⁷⁷. Tyrimė akcentuojama tai, jog „2014 m. palyginti su 2012 m., išaugo bendras ir atskirų policijos darbo sričių vertinimas. Tačiau palyginti su 2013 m. bendras vertinimas nepasikeitė, o vertinant atskiras sritis (kelių eismo priežiūra, reagavimas į pranešimus, patruliavimas, darbas su nepilnamečiais), netgi pablogėjo. Svarbu ir tai, kad nebeliko atskirų veiklos sričių, kurios būtų vertinamos geriau nei bendras vietinės policijos vertinimas (t. y. matricoje neliko srities kuri būtų ir svarbi, ir gerai vertinama). Šie duomenys palyginti su bendru pasitikėjimu šalies policija ir jos darbo vertinimu (kuris vis gerėja) rodo augantį atotrūkį tarp parodomosios (suformuoto policijos įvaizdžio) ir realios padėties vertinimo“⁷⁸.

2012 m. Žmogaus teisių stebėjimo instituto užsakymu atliktu Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ tyrime pavadinimu „*Kaip visuomenė vertina žmogaus teisių padėtį Lietuvoje*“⁷⁹ didžiausias dėmesys skiriamas žmogaus teisėms ir jų gynimui bei pažeidimų atskleidimui analizuoti, siekiant išnagrinėti kokios institucijos, gyventojų manymu, dažniausiai pažeidinėja jų teises. Tyrimė akcentuota tai, jog „[...] ženkliai padaugėjo besikreipiančiųjų dėl žmogaus teisių pažeidimų į policiją: nuo 30,6 proc. prieš 2 m. iki beveik 46 proc. 2012 m. Tuo tarpu pastebimai sumažėjo asmenų, ginančių savo teises teisme, skaičius – 2010 m. pasirinkę teisminę gynybą nurodė 33 proc., o 2012 m. – tik proc. Tai liudija apie augantį visuomenės

⁷⁶ Eglė Vileikienė, *Lietuvos gyventojų nuomonė apie teisėsaugą ir teismus* (Vilnius: Vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo politikos departamentas, 2015), 15.

⁷⁷ Ten pat, 16.

⁷⁸ Ten pat, 17.

⁷⁹ Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ tyrimas „*Kaip visuomenė vertina žmogaus teisių padėtį Lietuvoje*“ (Vilnius: Žmogaus teisių stebėjimo institutas, 2012), 3.

pasitikėjimą policija ir krentantį pasitikėjimą teismais⁸⁰. Tarp septynių pagrindinių institucijų, pažeidinėjančių žmogaus teises įvardijama ir policija, kurioje asmenų teisių pažeidinėjimas 2008, 2010 ir 2012 m., nors pastebima, kad tokių pažeidimų šioje institucijoje kasmet pasitaiko vis mažiau, t. y. gyventojų manančių, jog policija pažeidinėja žmogaus teises 2008 m. buvo 6,06 proc., 2010 m. – 5,74 proc., o 2012 m. – 5,35 proc. Nors šis atliktas tyrimas policijos institucijas apima ganėtinai siaurai, tačiau jo rezultatai be abejonės yra svarbūs, kadangi jie gali įtakoti ir bendrą visuomenės pasitikėjimo šia institucija lygį, kadangi kuo didesnė dalis gyventojų mano, jog policija pažeidinėja žmogaus teises – tuo mažesnis yra šalies gyventojų pasitikėjimas šia institucija ir atvirkščiai – kuo mažesnis visuomenės narių skaičius mano, kad policija pažeidinėja žmogaus teises – tuo palankiau vertinama policija ir didėja pasitikėjimas šia institucija.

Apibendrinant šį darbo poskyrį, teigtina, jog dažniausiai tyrimai Lietuvoje apie visuomenės pasitikėjimą policija atliekami naudojant anketinį arba interviu metodą. Atliktų tyrimų analizė parodė, kad: septynerių metų laikotarpyje (2004-2010 m.), Lietuvos gyventojų pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis vidutiniškai padidėjo 12-14 procentinių punktų ir 2010 m. siekė 60 proc., tuo tarpu pasitikėjimas policija, kaip viena iš teisėsaugos institucijų, 2004-2014 m. padidėjo 22 procentiniais punktais ir 2014 m. siekė net 70 proc.⁸¹; *Svarbiomis ir gerai vertinamomis policijos veiklos sritimis*, pagal 2011 m. atlikto tyrimo duomenis, galima išskirti esant šias policijos veiklos sritis: kelių eismo priežiūra, policijos reagavimas į pranešimus apie smurtą artimoje aplinkoje, policijos reagavimas į gautus pranešimus apie nusikaltimus bei konfliktus, pagalba nukentėjusiems asmenims; *Gyventojų pasitikėjimas policija yra glaudžiai susijęs ir su policijos veiklos (darbo) vertinimu*, 2012 m. policijos veiklą gerai vertinančių Lietuvos gyventojų dalis sudarė 64 proc.; *2013 m. pagrindinėmis gyventojų nepasitikėjimo policija priežastimis buvo visuomenės požiūriu policijoje klestinti korupcija bei prasta policijos darbo kokybė*, o 2014 m. daugiausiai gyventojų nepasitikintys policija nurodė dėl neigiamų policijos pareigūnų savybių, tokių kaip nesąžiningumas, nemandagumas ir grubumas, pasipūtimas ir arogancija dėl užimamų pareigų bei tai, jog pareigūnai ne tik, kad nerodo gero pavyzdžio visuomenei, bet dar ir patys savo elgesiu žemina pareigūno vardą ir jį diskredituoja nesilaikydami įstatymų, gero elgesio normų bei dorovės nuostatų. *Tačiau pastebimas ir teigiamas aspektas Lietuvos gyventojų nuomonės apie policijos institucijas kontekste, kadangi 2008-2012 m. laikotarpiu vis mažesnė visuomenės dalis buvo linkusi manyti, jog policija pažeidinėja žmogaus teises*. Tai itin svarbu, nes kuo didesnė gyventojų dalis mano, kad policija pažeidinėja žmogaus teises – tuo mažesnis yra šalies gyventojų pasitikėjimas šia institucija ir

⁸⁰ Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ tyrimas „*Kaip visuomenė vertina žmogaus teisių padėtį Lietuvoje*“ (Vilnius: Žmogaus teisių stebėjimo institutas, 2012), 3.

⁸¹ Eglė Vileikienė, *Lietuvos gyventojų nuomonė apie teisėsaugą ir teismus* (Vilnius: Vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo politikos departamentas, 2015), 15.

atvirksčiai – kuo mažesnė visuomenės narių dalis yra įsitikinusi tuo, kad policija pažeidinėja žmogaus teises, tuo palankiau yra vertinama policijos sistema ir didėja pasitikėjimas šia institucija. *Svarbus visuomenės pasitikėjimui policija yra ir pačių policijos pareigūnų savo darbo vertinimas*, 2013 m. atliktas tyrimas parodė, kad pareigūnai savo profesiją bei jos prestižą vertina dar prasčiau nei gyventojai, tik nedidelę pareigūnų dalį tenkina gaunamas darbo užmokestis, o mažiau nei pusė policijos pareigūnų buvo patenkinti darbu policijoje ir einamomis pareigomis. *Silpniausiomis policijos įstaigų sritimis pareigūnai dažniausiai įvardijo esant motyvacijos stoką, netolygų darbo krūvio paskirstymą, darbe dažnai patiriamą stresą, mažėjančias socialines garantijas bei menkas galimybes kilti karjeros laiptais. Visi minėti veiksniai įtakoja lojalumo institucijai mažėjimą, o tai skatina pareigūnus ieškoti galimybių keisti darbo pobūdį ir iš policijos sistemos išeiti dirbti kitur.*

2.2. Tyrimų užsienio šalyse apžvalga

Šiame darbo poskyryje apžvelgiami užsienio šalyse atlikti tyrimai visuomenės pasitikėjimo policija kontekste.

L. Cao ir S. Stack⁸² analizavo visuomenės pasitikėjimo lygius policija Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) ir Japonijos visuomenėse. Pasitikėjimo policija priklausomas kintamasis šiame tyrime matuojamas bendruoju punktu „Kokio dydžio pasitikėjimą policija Jūs turite: daug, gana daug, nelabai daug, neturiu?“ Šiame tyrime 1 (vienetu) buvo vertinamas žemas pasitikėjimas policija ir 4 (ketvertu) – aukštas pasitikėjimas policija. Taigi, tyrime pagrindinis respondentams pateiktas klausimas ir galimi atsakymai į jį buvo toks: „Kiek daug Jūs pasitikite policija?“ („Labai pasitikiu“, „Pasitikiu ganėtinai“, „Nelabai pasitikiu“, „Visai nepasitikiu“). Taip pat tyrime buvo pateikti ir tam tikri demografiniai rodikliai tokie kaip asmenų tautybė, amžius, lytis, išsilavinimas, šeimyninė padėtis, religija ir kiti rodikliai, galintys įtakoti respondentų atsakymus į minėtąjį pagrindinį tyrimo klausimą. Autoriai lygino 1981 m. ir 1991 m. rezultatus tarp JAV ir Japonijos visuomenės pasitikėjimo policija. Kaip nurodė šie autoriai, daugelis anksčiau atliktų kokybinių tyrimų atskleidė, jog Japonijos visuomenė policija pasitiki kur kas labiau nei amerikiečiai ir tik vienas kiekybinis tyrimas, anot autorių, parodė priešingas tendencijas. Tačiau savo atliktame tyrime L. Cao ir S. Stack atskleidė, jog yra priešingai ir jų tyrimo rezultatai patvirtino tai, kad JAV visuomenės pasitikėjimas policija yra ženkliai didesnis nei Japonijos visuomenės. 1981 m. abiejose šalyse buvo apklausta po 3463 respondentus, o 1991 m. – po 2821 respondentą. Palyginimui, 1981 m. Japonijoje labai pasitikinčių policija

⁸² Liqun Cao and Steven Stack, „Confidence in the police between America and Japan. Results from two waves of surveys,“ *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management* 28, 1 (2005): 139-151.

visuomenės dalis sudarė 14,2 proc. (JAV 27,2 proc.), o 1991 m. Japonijoje policija labai pasitikintys nurodė 11 proc. gyventojų (JAV gyventojų, labai pasitikinčių policija skaičius sudarė beveik dvigubai didesnę dalį lyginant su Japonija, t. y. 21,2 proc.)⁸³. Vis dėlto, autoriai pabrėžė, jog į šiuos tyrimo rezultatus reikėtų žvelgti atsargiai, kadangi tyrime dalyvavo tik palyginti nedidelė Japonijos ir JAV gyventojų dalis, todėl nereikėtų manyti, jog tyrimas atspindi visos Japonijos arba visos JAV visuomenės gyventojų nuomonių apie pasitikėjimo policija tendencijas. Apibendrinami atliktą tyrimą, autoriai akcentavo ir tai, kad Japonijos gyventojų pasitikėjimo policija žemesni rodikliai lyginant juos su JAV gali būti įtakoti to, kad policija Japonijoje yra ganėtinai uždara, viešumo vengianti organizacija, o tai gali turėti įtakos ne itin palankiam visuomenės nuomonės formavimuisi apie policiją, kuomet gyventojai mano, jog policijai trūksta skaidrumo bei viešumo. Todėl, nepaisant to, kad Japonijos policijoje kyla mažiau skandalų nei JAV ir nusikalstamumo lygis Japonijoje yra kur kas žemesnis nei JAV, Japonijos visuomenės nepasitikėjimas policija gali būti nulemtas minėtos aplinkybės.

Rusijos piliečių pasitikėjimą policija analizavo *O. Semukhinaa ir K. M. Reynolds*,⁸⁴ 2008 m. atliktame tyrime nagrinėdami tai, kaip Rusijos piliečiai suvokia korupcijos įtaką visuomenės pasitikėjimu policija arba nepasitenkinimu ja. Atliktame tyrime buvo nagrinėjama rusų asmeninė patirtis (tiesioginis kontaktas) su policija, siekiant nustatyti, kokią įtaką ši sąveika turėjo tiek gyventojų korupcijos suvokimui policijoje, tiek ir jų pasitikėjimui policija. Šiame tyrime klausimai buvo orientuoti sekančiomis kryptimis: *ar tam tikros gyventojų grupės (tarkim asmenys gaunantys mažas pajamas arba bedarbiai) turi žemesnį pasitikėjimą policija nei kitos gyventojų grupės (pavyzdžiui, gaunantys dideles pajamas)? Koks yra ryšys tarp piliečių suvokimo apie kyšininkavimą policijoje ir koks yra jo santykis su aukštu nepasitikėjimo policija lygiu? Koks yra skirtumas tarp piliečių suvokimo apie nesąžiningus policijos pareigūnus ir santykis su aukštais nepasitikėjimo policija rodikliais? Koks yra skirtumas tarp piliečių suvokimo apie policijos piktnaudžiavimą valdžia ir jo santykis su aukštais nepasitikėjimo policija rodikliais?*⁸⁵ Tyrimas buvo atliktas interviu būdu bendraujant su piliečiais ir teisėsaugos bendruomenės nariais, apklausiant 509 asmenis, gyvenančius Volgogrado mieste. Imčių tūrį autoriai apskaičiavo remdamiesi Rusijos valstybės statistikos departamento oficialiai pateikiama demografinė informacija.⁸⁶ Autoriams atlikus tyrimą išryškėjo, jog tik 6,5 proc. Volgogrado srities gyventojų mano, kad policija besąlygiškai galima pasitikėti visuomet. 12,8 proc. nurodė, policija nepasitikintys niekada, o 21,6 proc., kad dažniau policija galima pasitikėti, nei

⁸³ Liqun Cao and Steven Stack, „Confidence in the police between America and Japan. Results from two waves of surveys,“ *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management* 28, 1 (2005): 145.

⁸⁴ Olga Semukhinaa and K. Michael Reynolds, „Russian Citizens’ Perceptions of Corruption and Trust of the Police,“ *Policing & Society* 24, 2 (2014): 158-188.

⁸⁵ Ten pat: 165.

⁸⁶ Ten pat: 166.

nepasitikėti. Retai policija pasitikintys nurodė 22,4 proc. respondentų, o didžiausia dalis, t. y. 36,7 proc. nurodė, jog kartais policija galima pasitikėti⁸⁷. Todėl, autoriai padarė išvadą, jog Rusijoje esanti policijos sistema per 20 metų po Sovietų Sąjungos griūties, prarado ne tik didžiąją dalį savo teisėtumo, bet ir visuomenės pasitikėjimo ja.

J. M. Jones⁸⁸ 2015 m. atliktame tyrime nurodomos JAV visuomenės pasitikėjimo policija kaitos tendencijos 1993-2015 m. laikotarpiu. Šiame tyrime telefoninių interviu būdu buvo apklausta 1527 18 m. amžiaus ir vyresnių asmenų, gyvenančių visose 50 JAV valstijų bei Kolumbijoje. Galima rezultatų paklaida ± 3 proc., esant 95 proc. patikimumui⁸⁹. Tyrime klausimai buvo orientuoti ne tik į respondentų pasitikėjimą policija, bet ir į demografinius respondentų duomenis. Todėl tyrime dalyvavusių respondentų buvo prašoma nurodyti tokius duomenis kaip: lytis, rasė, amžius (amplitudėje nuo 18 iki 65 m. amžiaus ir daugiau), išsilavinimas, politinės pažiūros, vidutinės namų ūkio pajamos bei gyvenamoji vietovė. Asmenų buvo klausama ar jie pasitiki policija ir jiems pateikiami šie galimi atsakymų į šį klausimą variantai: „labai pasitikiu“, „daugiau pasitikiu nei nepasitikiu“, „kai kada“, „pasitikiu labai mažai“, „nepasitikiu nei kiek“, „neturiu nuomonės“. Pastebėtina tai, jog nors visu laikotarpiu pasitikėjimas policija JAV nei vienais metais nebuvo mažesnis kaip 52 proc. (toks respondentų procentinis pasiskirstymas apėmė asmenis, kurie policija pasitikintys nurodė „daug“ arba „gana daug“), tačiau būtent šis procentinis skaičius pasitikinčiųjų policija visu nagrinėjamu 22 metų laikotarpiu buvo mažiausias ir policija 2015 m. pasitikėjo tokia pati JAV visuomenės dalis kaip ir 1993 m., t. y. 52 proc. Didžiausią visuomenės pasitikėjimą JAV policija turėjo 2004 m. ir jis tuomet siekė 64 proc.⁹⁰

Apskritai atliktame tyrime atsiskleidė tai, jog 2015 m. birželio mėn. tik 25 proc. amerikiečių nurodė, kad jie labai pasitiki policija, 27 proc. – jog policija pasitiki ganėtinai daug, 30 proc. – jog pasitiki šiek tiek, 16 proc. amerikiečių nurodė policija pasitikintys labai mažai, o 2 proc. yra visiškai nepasitikintys policija⁹¹. Žemiau pateiktame paveiksle Nr. 5 (žr. 5 pav.) pavaizduota JAV visuomenės pasitikėjimo policija kitimo kreivė 1993-2015 m. laikotarpiu.

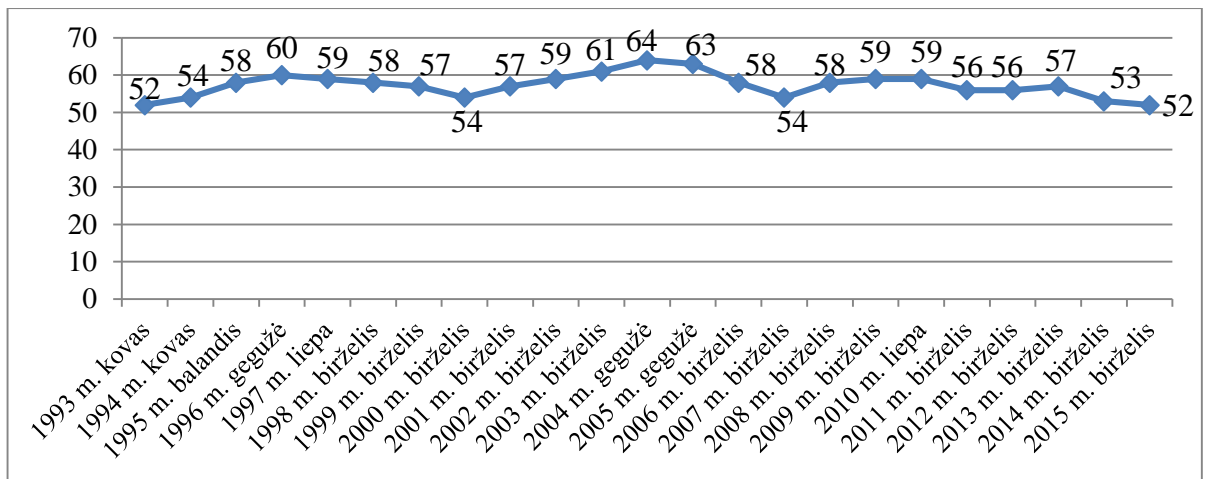
⁸⁷ Olga Semukhinaa and K. Michael Reynolds, „Russian Citizens’ Perceptions of Corruption and Trust of the Police,“ *Policing & Society* 24, 2 (2014): 171.

⁸⁸ Jeffrey M. Jones, „In U.S., Confidence in Police Lowest in 22 Years,“ *Politics*, June 19, 2015, <http://www.gallup.com/poll/183704/confidence-police-lowest-years.aspx>

⁸⁹ Ten pat.

⁹⁰ Ten pat.

⁹¹ Ten pat.

5 pav. JAV visuomenės pasitikėjimas policija 1993-2015 m.⁹²

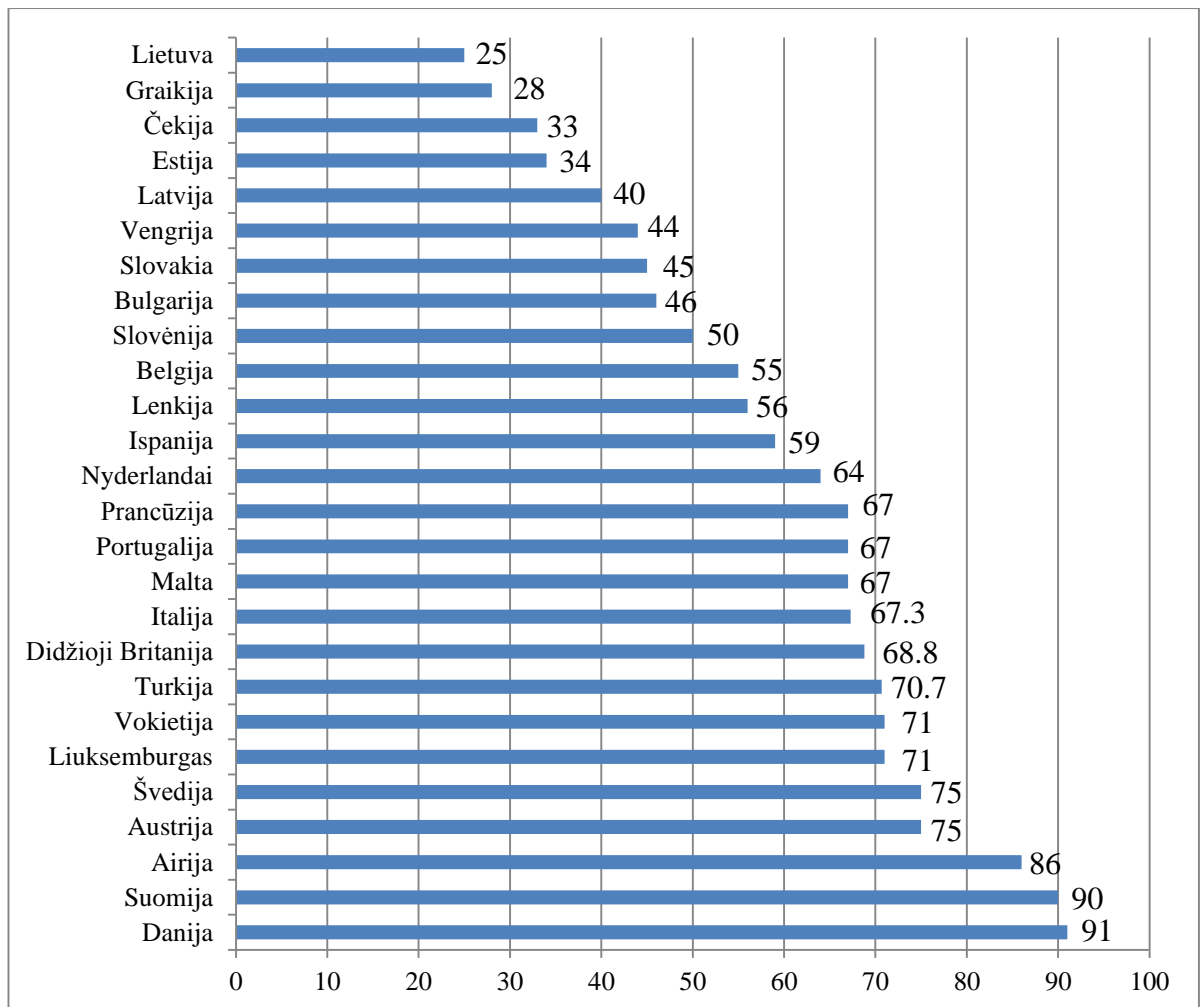
Vadinasi, kaip matyti iš paveiksle Nr. 5 esančių duomenų, policija pasitikinčių asmenų skaičius JAV, 2015 m. sumažėjo iki 52 proc. ir pasiekė 1993 m. kovo mėn. buvusį amerikiečių pasitikėjimo policija lygį. Tai pats žemiausias JAV visuomenės pasitikėjimo policija rodiklis per visą nagrinėjamą 22 metų laikotarpį.

L. Cao ir S. Velmer Burton Jr.⁹³ 2006 m. atliko tyrimą, kuriuo siekė nustatyti Turkijos visuomenės pasitikėjimą policija. Tyrime apklausti 4543 asmenys, kurie buvo 18 m. ir vyresnio amžiaus. Tyrimas atliktas asmeninio interviu būdu, o tyrimo tikslas buvo siekis sužinoti, kiek Turkijos visuomenė pasitiki policija, pasitikėjimo policija tyrimo metu gautus rodiklius Turkijoje lyginant su ES valstybių bei Turkijos kaimyninių šalių gyventojų pasitikėjimo policija rodikliais. Pagrindinis tyrimo klausimas, kuriuo matuojamas visuomenės pasitikėjimas policija Turkijoje buvo: „Kiek Jūs pasitikite policija?“ (galimi atsakymų variantai „labai daug“, „ganėtinai daug“, „šiek tiek“, „nepasitikiu“, „visai nepasitikiu“). Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kad policija pasitikinčios Turkijos visuomenės dalis (atsakiusieji, jog policija pasitiki „labai daug“ arba „ganėtinai daug“) sudarė beveik 71 proc. (70,7 proc.) ir tai kur kas aukštesni pasitikėjimo rodikliai nei kitose Europos Sąjungos valstybėse. Turkijos ir kitų valstybių gyventojų pasitikėjimo policija rodikliai pavaizduoti paveiksle Nr. 6 (žr. 6 pav.).

Kaip matome iš paveiksle Nr. 6 esančių duomenų apie atskirų valstybių gyventojų pasitikėjimą policija, iš 26 analizuotų valstybių Turkija, pagal gyventojų pasitikėjimo policija procentinį skaičių užima aštuntą vietą ir šioje šalyje gyventojų pasitikėjimo policija rodikliai yra mažesni nei tokiose valstybėse kaip Danija, Suomija, Airija, Austrija, Švedija, Liuksemburgas bei Vokietija.

⁹² Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, pagal „Confidence in Institutions,“ žiūrėta 2016 03 15, <http://www.gallup.com/poll/1597/confidence-institutions.aspx>

⁹³ Liqun Cao and S. Velmer Burton Jr, „Spanning the Continents: Assessing the Turkish Public Confidence in the Police,“ *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management* 29, 3 (2006): 451-463.

6 pav. Visuomenės pasitikėjimo policija rodikliai Turkijoje ir kitose valstybėse 1999-2000 m.⁹⁴

Iš pateiktų duomenų paveiksle Nr. 6 matyti, jog Lietuva iš visų valstybių 1999-2000 m. laikotarpiu užėmė pačią paskutinę poziciją ir būtent mūsų valstybėje visuomenės pasitikėjimas policija buvo pats mažiausias ir siekė tik 25 proc. Tokie žemi Lietuvos gyventojų pasitikėjimo policija rodikliai, užfiksuoti 1999-2000 m. atliktame užsienio autorių tyrime yra panašūs kaip Lietuvoje atliktame tyrime⁹⁵, tačiau jame užfiksuotas itin žemas Lietuvos gyventojų pasitikėjimas ne policija, bet teisėsaugos institucijomis (24 proc.), tuo tarpu pasitikėjimo policija rodikliai Lietuvoje atliktuose tyrimuose yra viršijantys preliminariniai 50 proc. Todėl, tokie užsienio autorių tyrimo rezultatai, rodantys Lietuvos visuomenės pasitikėjimo policija tendencijas 1999-2000 m. yra keliantys abejonių dėl jų tikslumo.

⁹⁴ Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, pagal Liqun Cao and S. Velmer Burton Jr, „Spanning the Continents: Assessing the Turkish Public Confidence in the Police,“ *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management* 29, 3 (2006): 457.

⁹⁵ Evaldas Visockas, *Pasitikėjimas baudžiamojo teisingumo sistema Lietuvoje* (Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, 2008), 26.

J. Kaariainen⁹⁶ pažymi, jog Šiaurės šalyse vienam gyventojui tenkantis policijos pareigūnų skaičius yra vienas mažiausių.⁹⁷ Atliktame tyrime naudojant interviu metodą 2005 m. buvo apklausti 1012 suomių, vyresnių kaip 15 m. amžiaus iš skirtingų 93 Suomijos savivaldybių⁹⁸. Respondentų (Suomijos gyventojų) pasitikėjimas policija vertintas pagal jų atsakymus į tam tikrus pateiktus klausimus, pavyzdžiui, jiems pateiktas toks klausimas kiek pasitikite šios institucijos (įstaigos) veikla (jos atliekamais veiksmais)? Respondentai turėjo įvertinti penkių įstaigų veiklą: policijos, priešgaisrinės ir gelbėjimo tarnybos, privačių apsaugos firmų, pasieniečių, muitinės administracijos ir gynybos pajėgų. Galimi atsakymų variantai buvo: „labai daug“, „gana daug“, „gana mažai“, „labai mažai“, „nežinau.“⁹⁹ „Labai daug“ policija pasitikinčių suomių dalis sudarė 55 proc.

Respondentų buvo klausama kaip dažnai jie matė patruliuojančius policijos pareigūnus kaimynystėje (netoli savo gyvenamosios vietovės). Net 54 proc. respondentų nurodė, jog kasdien, o 51 proc., - jog pareigūnus matė kas savaitę. Atstumas nuo respondento namų iki artimiausios policijos įstaigos dažniausiai yra nutolęs 0-2 km. atstumu, kadangi taip nurodė 52 proc. tyrime dalyvavusių suomių. Taip pat suomių buvo klausta ir *kaip greit jų manymu jie sulauktų atvykstant policijos pareigūnų, jei jiems skubiai prireiktų juos išsikviesti?* Atkreiptinas dėmesys, kad policijos pareigūnų operatyvumas, reagavimas ir atvykimas į iškvietimą didžiausios dalies respondentų (t. y. 68 proc. nuo procentinės dalies tų respondentų, kurie pasitikintys policija nurodė „labai daug“) nuomone užtruktų tik iki 5 min.¹⁰⁰ Pažymėtina tai, jog visuomenės pasitikėjimas policija, anot J. Kaariainen¹⁰¹, daugiausiai empiriškai buvo tyrinėjamas JAV bei Jungtinėje Karalystėje ir nusikaltimų bei jų kontrolės būklė šiose šalyse yra kiek kitokia negu Suomijoje.

A. Van Damme¹⁰² 2015 m. atliko tyrimą apie policijos kontaktų poveikį visuomenės pasitikėjimui policija Belgijoje. Atliktame tyrime autorius aiškino kiek kartų per pastaruosius penkerius metus Belgijos gyventojai turėjo reikalų su policijos pareigūnais ir ar jie bendravimu su jais liko patenkinti. Paaiškėjo, jog 63 proc. respondentų penkerių metų bėgyje turėjo reikalų su policija, o 37 proc. – nurodė neturėję. Didžiosios dalies asmenų (68 proc. iš tų respondentų, kuriems teko susidurti su policijos pareigūnais), pasitenkinimas bendravimu su jais buvo

⁹⁶ Juha Kaariainen, „Why do the Finns trust the police?“ *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Revention* 9 (2008): 141-159. <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&sid=db2f5353-6a68-412b-8b78-e39af067b321%40sessionmgr4004&hid=4206>

⁹⁷ Ten pat.

⁹⁸ Ten pat.

⁹⁹ Ten pat.

¹⁰⁰ Ten pat.

¹⁰¹ Ten pat.

¹⁰² Anjuli Van Damme, „The Impact of Police Contact on Trust and Police Legitimacy in Belgium,“ *Policing and Society* (2015): 1-23.

įvertintas „*labai gerai*“ arba „*gerai*“ ir tik 18 proc. tiriamųjų nurodė, jog bendravimu su pareigūnais liko arba „*labai nepatenkinti*“, arba „*nepatenkinti*“.¹⁰³

Apibendrinant šį darbo poskyrį, galima išskirti šiuos esminius, užsienio šalyse atliktų tyrimų ypatumus: 1981-1991 m. atlikto tyrimo¹⁰⁴ rezultatai parodė, jog Japonijos gyventojų pasitikėjimas policija yra ženkliai mažesnis nei JAV gyventojų, galimomis to priežastimis įvardyta ganėtinai uždara Japonijos policijos sistema, kurioje vengiama viešumo ir atskaitingumo visuomenei bei trūksta skaidrumo, tai gali skatinti ne itin palankios visuomenės nuomonės apie policiją formavimąsi; 2015 m. atliktame tyrime¹⁰⁵ 1993-2015 m. laikotarpiu, nurodomos JAV visuomenės pasitikėjimo policija kaitos tendencijos. Pažymėtina, jog per 22 metų laikotarpį JAV gyventojų pasitikėjimas policija mažai kito ir 2015 m. policija pasitikinčiųjų dalis sudarė kiek daugiau nei 50 proc. Paaiškėjo, jog didžiausia dalis rusų (36,7 proc.)¹⁰⁶ mano, jog kartais policija galima pasitikėti, taigi, Rusijos policijos sistema per dvidešimtmetį nuo Sovietų Sąjungos griūties, autorių nuomone, prarado didžiąją dalį visuomenės pasitikėjimo ja; 2006 m. atlikto tyrimo¹⁰⁷ rezultatai parodė, jog policija pasitikinčios Turkijos visuomenės dalis siekė beveik 71 proc. ir tai kur kas aukštesni pasitikėjimo rodikliai nei kitose ES valstybėse. Turkija, pagal gyventojų pasitikėjimo policija procentinį skaičių užima aštuntą vietą, o Turkijos gyventojų pasitikėjimo policija rodikliai žemesni nei tokiose valstybėse kaip Danija, Suomija, Airija, Austrija, Švedija, Liuksemburgas bei Vokietija; Suomijoje atlikto tyrimo¹⁰⁸ metu išryškėjo, jog visuomenės pasitikėjimas policija šioje šalyje lyginant su kitomis institucijomis yra ganėtinai aukštas, tai galimai lemia policijos pajėgų matomumas (patruliavimas respondentų gyvenamuosiuose rajonuose); 2015 m. atlikto tyrimo¹⁰⁹ apie policijos kontaktų poveikį visuomenės pasitikėjimui policija Belgijoje rezultatai atskleidė, jog net 63 proc. respondentų penkerių metų bėgyje turėjo reikalų su policija ir didžiosios daugumos (68 proc.) asmenų pasitenkinimas bendravimu su policijos pareigūnais buvo įvertintas arba „*labai gerai*“, arba „*gerai*“. Užsienio šalyse atlikti tyrimai apie visuomenės pasitikėjimą policija, leidžia daryti prielaidą, jog gyventojų (ne) pasitikėjimas policija yra įtakojamas tokių veiksnių kaip gyventojų

¹⁰³ Anjuli Van Damme, „The Impact of Police Contact on Trust and Police Legitimacy in Belgium,“ *Policing and Society* (2015): 12-13.

¹⁰⁴ Liqun Cao and Steven Stack, „Confidence in the police between America and Japan. Results from two waves of surveys,“ *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management* 28, 1 (2005): 139-151.

¹⁰⁵ Jeffrey M. Jones, „In U.S., Confidence in Police Lowest in 22 Years,“ *Politics*, June 19, 2015. <http://www.gallup.com/poll/183704/confidence-police-lowest-years.aspx>

¹⁰⁶ Olga Semukhina and K. Michael Reynolds, „Russian Citizens' Perceptions of Corruption and Trust of the Police,“ *Policing & Society* 24, 2 (2014): 158-188.

¹⁰⁷ Liqun Cao and S. Velmer Burton Jr, „Spanning the Continents: Assessing the Turkish Public Confidence in the Police,“ *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management* 29, 3 (2006): 451-463.

¹⁰⁸ Juha Kaariainen, „Why do the Finns trust the police?“ *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 9 (2008): 141-159. <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&sid=db2f5353-6a68-412b-8b78-e39af067b321%40sessionmgr4004&hid=4206>

¹⁰⁹ Anjuli Van Damme, „The Impact of Police Contact on Trust and Police Legitimacy in Belgium,“ *Policing and Society* (2015): 1-23.

asmeninė patirtis su policijos pareigūnais, policijos pareigūnų asmeninės savybės, policijos matomumas. Taigi, Lietuvoje bei užsienio šalyse atlikti tyrimai ir jų metu gauti rezultatai parodė, jog tiek Lietuvoje, tiek užsienio šalyse, gyventojų pasitikėjimo policija rodikliai yra stipriai įtakojami minėtų veiksnių.

3. POLICIJOS INSTITUCIJŲ ĮGYVENDINAMA VEIKLA BEI JOS RYŠYS SU VISUOMENĖS PASITIKĖJIMO RODIKLIAIS

3.1. Policijos įvaizdžio įtaka, formuojant visuomenės nuomonę apie policiją

Itin svarbiu veiksmu, atspindinčiu visuomenės nuomonę bei atitinkamą jos formavimą konkrečios organizacijos atžvilgiu lemia jos įvaizdis, todėl prieš nagrinėjant policijos įvaizdžio ypatumus bei jo daromą įtaką visuomenės nuomonės formavimui apie policiją, būtina panagrinėti įvaizdžio sąvoką ir atskleisti jai būdingus bruožus. Kaip nurodo K. Gatavynaitė „šiuo metu įvaizdžio samprata yra nagrinėjama įvairių mokslo sričių teorijose: strateginio valdymo, rinkodaros, personalo vadybos, organizacijų psichologijos, grafinio dizaino, komunikacijos, nors ši sąvoka pirmiausia buvo pradėta vartoti grafinio dizaino srityse, kai pagrindinis dėmesys buvo skiriamas organizacijos vardo parinkimui, architektūrai, spalvoms, emblemoms ir kt. Tačiau pirmieji rimti tyrimai organizacijos įvaizdžio srityje buvo atlikti ekonomisto ir sistemų teoretiko K. Bouldingo iniciatyva (1956 m.), kai buvo iškelti trys pagrindiniai klausimai: kaip atsiranda įvaizdžiai, kaip jiems gali būti daroma įtaka, kaip jie veikia elgseną“¹¹⁰. Įvaizdžio samprata išvertus iš anglų kalbos (*image*) „[...] reiškia paveikslą, vaizdą, atspindį, vaizdinį, pavidalą, tačiau mokslininkai priėjo vieningos nuomonės, kad įvaizdžio samprata yra kilusi iš lotynų sąvokos *imago*, kuri sujungia dvi semantines reikšmes – *imitari* (imituoti) ir *aemulor* (kažko siekti)“¹¹¹. R. Vaitkutė-Baltušienė yra pažymėjusi, jog neabejotinai vienas svarbiausių veiksnių, įtakančių tam tikrą visuomenės požiūrį į konkrečią organizaciją yra jos įvaizdis¹¹². Kai kurie autoriai pažymi ir tai, jog „žodis *įvaizdis* ne atsitiktinai siejasi su *įsivaizduoti*: nors jis nėra, tiesiogine to žodžio prasme, įsivaizdavimo rezultatas, taigi vien vaizduotės padarinys, visgi tai - kito žmogaus arba mūsų pačių galvoje susiformavęs *vaizdinys*, dėl kurio santykio su tikrove galima diskutuoti. Įvaizdis yra socialinės percepcijos rezultatas“¹¹³. Kadangi įvairių autorių bei mokslininkų nuomonės apie įvaizdžio sampratą yra skirtingos, tai jos pavaizduotos darbe priede Nr. 1. Kaip matome iš priede Nr. 1 pateiktų įvaizdžio sampratų, autoriai įvaizdį yra linkę traktuoti labai įvairiai bei skirtingai. Vieni autoriai įvaizdžio sampratą yra linkę susieti su konkrečiu objektu atvaizdu arba su įvairių nuomonių ir vaizdinių apie tam tikrą prekę, paslaugą ar organizaciją visuma, kiti teigia, jog įvaizdis yra nuosekli, planinga bei tikslinga veikla,

¹¹⁰ Kristina Gatavynaitė, „Organizacijos įvaizdžio formavimas“, žiūrėta 2016 03 31, http://elibrary.lt/resursai/Konferencijos/KTU_PI/KNYGA2005%20PDF/straipsniai/Vadybos/Gatavynaitė.pdf

¹¹¹ Ten pat.

¹¹² Rasa Vaitkutė-Baltušienė, „Įmonės įvaizdžio svarba ir jį lemiantys veiksniai“, žiūrėta 2016 03 31, http://jaunasis-mokslininkas.asu.lt/smk_2007/vadyba/Baltusiene_Rasa.pdf

¹¹³ Junona Almonaitienė et al., *Bendravimo psichologija: vadovėlis* (Kaunas: Technologija, 2007), 68.

tretiems tai – komunikacinio proceso dėka susiformavęs organizacijos bei jos paslaugų suvokimas visuomenėje (išorėje). E. Vitkienės teigimu organizacijos įvaizdis gali būti skirstomas į *išorinį* bei *vidinį*. *Pirmajam būdinga tai*, jog jis yra aktualus organizacijos išorinėje aplinkoje, tai įvaizdis, kurį pasąmonėje apie organizaciją yra susidarę organizacijos klientai, jos partneriai ir kiti subjektai, tuo tarpu *vidiniam organizacijos įvaizdžiui būdinga tai*, jog jis yra susiformavęs pačios organizacijos viduje, joje dirbančių asmenų pasąmonėje, kitaip tariant, tai pačių organizacijos darbuotojų nuomonė apie organizaciją, kurioje jie dirba¹¹⁴. Pažymėtina, jog nederėtų painioti sąvokų „*organizacijos identitetas*“ ir „*organizacijos įvaizdis*“, kadangi pirmajam būdinga tai, jog jis „[...] susikuria pačioje organizacijoje (viduje), o įvaizdis – tai komunikacinio proceso dėka susiformavęs organizacijos, jos paslaugų suvokimas visuomenėje (išorėje)“.¹¹⁵ B. Alborovienė ir G. Garnienė atkreipia dėmesį į tai, jog „įvaizdžio tyrinėtojai organizacijos įvaizdžio apibrėžimus skirsto į dvi kategorijas:

- įvaizdis yra kognityvinio proceso rezultatas;
- įvaizdis yra komunikacinio proceso rezultatas. Pirmuoju atveju tyrinėtojai įvaizdį sieja su asmens pojūčiais organizacijos atžvilgiu, apimant vertinimus, jausmus ir nuostatas. Antruoju atveju teigiama, jog įvaizdis – tai komunikacinis procesas, paveiktas organizacijos skleidžiamos informacijos [...]“¹¹⁶.

Panašiai nurodo ir R. Liepaitė, anot kurios, yra galima išskirti du esminius įvaizdžio formavimo būdus, t. y. *savaiminį* ir *planingą*. „*Savaiminis įvaizdžio formavimas yra paliekamas likimui, atsitiktinumui*. Dažniausiai tokiu atveju pagrindiniais įvaizdžio „kūrėjais“ tampa gandai ir paskalos. Tokiu atveju įvaizdis kuriamas iškraipytos, dažnai toli nuo tiesos ir realybės nutolusios informacijos pagrindu. Taip pat labai didelė tikimybė, kad toks įvaizdis bus negatyvus, neigiamas, hiperbolizuotas. *Planingas įvaizdžio kūrimas* – tai kruopščiai planuojami ir vykdomi viešieji ryšiai. Turi būti pasirinkta tokia viešųjų ryšių strategija, kad nuolat būtų pabrėžiami organizacijos privalumai ir kad tam būtų panaudota realios, atitinkamos informacijos sklaida, skirta tikslinėms publikoms. Sėkmingos veiklos rezultatų sklaida taip pat yra veiksmingas būdas stiprinti teigiamą organizacijos įvaizdį“¹¹⁷. Vadinasi, savaiminis įvaizdžio formavimo būdas dažniausiai yra nutolęs nuo realybės, kadangi remiasi nepatikima informacija,

¹¹⁴ Elena Vitkienė, *Paslaugų marketingas* (Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2008).

¹¹⁵ Simona Lakačauskaitė, „Organizacijos komunikacija: įvaizdžio formavimas semiotinės komunikacijos būdu“, *Santalka: Filosofija, Komunikacija* 20, 2 (2012): 173.

¹¹⁶ Birutė Alborovienė ir Giedrė Garnienė, „Aukštojo mokslo institucijų įvaizdžio diskurso formavimas Lietuvos žiniasklaidoje“, *Management theory and studies for rural business and infrastructure development* 3, 27 (2011): 8 (Cituota iš Donald Francis Treadwell and Teresa M. Harrison „Conceptualizing and assessing organizational image: Model images, commitment, and communication“, *Communication Monographs* 61, 1 (1994): 63-85).

¹¹⁷ Reda Liepaitė, „Organizacijos įvaizdžio kūrimo modelis“, *Jaunasis mokslininkas. Socialiniai mokslai. Studentų mokslinės konferencijos straipsnių rinkinys* (2010): 327.

gandais, tuo tarpu planingas įvaizdžio kūrimas yra strateginė organizacijos vykdoma veikla, planingai bei tikslingai siekiant suformuoti tam tikrą, norimą įvaizdį apie organizaciją.

Kadangi šis magistro baigiamasis darbas orientuotas į visuomenės pasitikėjimo policija atskleidimą, tai policijos įvaizdžio atskleidimui pasirinktas šis S. Lakačauskaitės įvaizdžio apibrėžimas „Įvaizdis – tai komunikacinio proceso dėka susiformavęs organizacijos bei jos paslaugų suvokimas visuomenėje (išorėje)“¹¹⁸, kadangi baigiamojo darbo autoriaus nuomone, jis labiausiai apibūdina įvaizdžio svarbą policijos organizacijoms. Įvaizdžio svarbą policijai pažymi ir užsienio mokslininkai, pavyzdžiui, S. Korablev yra pabrėžęs, jog policijos darbo praktika užsienyje rodo, jog teisėtvara visuomenėje remiasi aukšto lygio visuomenės pasitikėjimu policijos struktūromis, todėl jos stengiasi išlaikyti aukštą patikimumo reitingą, siekdamos veikti stabiliai ir efektyviai, tuo pačiu metu, kurdamos ir įtvirtindamos veiksmingą ir aktyvų policijos pajėgų įvaizdį masinėje sąmonėje¹¹⁹. Kiti autoriai yra akcentavę tai, jog policijos įvaizdžiui svarbiu veiksniu tampa policijos matomumas, kuomet visuomenės nuomonė apie policiją formuojasi pagal tai, kaip yra įgyvendinama nusikaltimų prevencija, kiek policijos pareigūnų yra matomi gatvėse ir galiausiai netgi asmeninė kiekvieno individo patirtis, kuomet jam teko susidurti su policijos pareigūnu, leis asmeniui susidaryti tam tikrą vaizdą apie visą policijos organizaciją vien iš to, kaip su juo elgėsi konkretus policijos pareigūnas ir tai daugiau ar mažiau prisidės prie nuoseklaus ir integruoto policijos įvaizdžio susiformavimo. Taip pat pažymima ir tai, jog policijos įvaizdis per jos matomumą, pareigūnų patruliavimą gatvėse ar žiniasklaidos formuojamą nuomonę apie policiją didžiaja dalimi bus nulemtas būtent tam tikrų psichologinių veiksnių, kurie susiformuos po asmens sąlyčio su policijos veikla, po jo kontakto su policijos pareigūnu konkrečiu atveju¹²⁰. Be to, kai kurie autoriai pažymi ir tai, jog visuomenės nuomonė apie policiją ir susidaręs įvaizdis apie ją yra itin svarbus faktorius ir pačių policijos pareigūnų atžvilgiu, kadangi tai įtakoja jų pasitenkinimą darbu¹²¹. Vadinasi, policijos įvaizdis svarbus ne tik visuomenei, bet ir atvirkščiai, palankus (arba ne) policijos įvaizdis visuomenės akyse, daro įtaką ir policijos pareigūnų pasitenkinimui savo atliekamomis darbo funkcijomis bei įgyvendinama policijos veikla. Be abejonės, konstruktyvus policijos ir visuomenės bendradarbiavimas skatina didesnę visuomenės pasitikėjimą policija bei gerina jos įvaizdį, vykstant tarpriam gyventojų ir policijos pareigūnų bendradarbiavimui policijos įgyvendinama prevencinė veikla tampa efektyvesnė, o policijoje dirbančių asmenų bendravimo kultūra susidūrus su gyventojais yra

¹¹⁸ Simona Lakačauskaitė, „Organizacijos komunikacija: įvaizdžio formavimas semiotinės komunikacijos būdu,“ *Santalka: Filosofija, Komunikacija* 20, 2 (2012): 173.

¹¹⁹ Sergei Korablev, „How Can We Form a Positive Image of the Police Employee?,“ *Statutes and Decisions* 47, 5–6 (2012): 143.

¹²⁰ Satu Salmi, Marinus J. M. Voeten and Esko Keskinen, „Relation between Police Image and Police Visibility,“ *Journal of Community & Applied Social Psychology* 10 (2000): 434.

¹²¹ Youngyol Yim and Bryan D. Schafer, „Police and their perceived image: how community influence officers' job satisfaction,“ *Police Practice and Research* 10, 1 (2009): 19.

vienas svarbiausių veiksnių, didinančių policijos autoritetą visuomenės akyse bei formuojančių jos nuomonę apie policiją ir jos įvaizdį bei didinančių pasitikėjimą šia institucija. Todėl U. Sharaff nuomone, nepaisant to, jog „[...] yra daug dalykų, kurių negali kontroliuoti policijos pajėgos, tačiau policija savo įvaizdį stengiasi gerinti“¹²². R. Tidikis, analizavęs policijos mokslų sisteminimo metodologines prielaidas atkreipė dėmesį į tai, kad „policijos valdžia demokratinėje visuomenėje atidžiai stebima ir dažnai vertinama su nepasitikėjimu, nes jos vykdymas turi būti pagrįstas žmogaus teisėmis, Konstitucijos nuostatomis, įstatymų ir teismų sprendimais“¹²³, tačiau anot jo, neretai „[...] atsiranda teisės bei visuomenės policijai keliamų reikalavimų ir jos galimybių juos visiškai įgyvendinti prieštaravimas. Nuo to, kaip ši problema sprendžiama, priklauso visuomenės piliečių požiūris į policiją, jos vertinimas ir policijos įvaizdis visuomenėje. Šis policijos įvaizdis nulemia destruktivią arba konstruktyvią policijos ir visuomenės sąveiką“¹²⁴. Policijos įvaizdis svarbus tuo, jog juo yra reprezentuojamas organizacijos „veidas“ už jos ribų „išorėje“, o suformuotas vienoks ar kitoks policijos įvaizdis visuomenėje leidžia atskiriems asmenims vienaip ar kitaip vertinti policijos organizacijų veiklą.

3.1.1. Žiniasklaidos įtaka teigiamam (arba ne) policijos įvaizdžiui

Didžiulis vaidmuo policijos įvaizdžio formavimui visuomenėje tenka informacinėms priemonėms (žiniasklaidai), todėl šiame darbo poskyryje nagrinėjamas žiniasklaidos indėlis į policijos įvaizdžio formavimą.

Žiniasklaida „[...] idealioju atveju demokratinėje santvarkoje [...] turėtų funkcionuoti kaip komunikacijos kanalas, kuriame, cirkuliuojant skirtingiems požiūriams ir faktams, formuojasi viešoji nuomonė ir išreiškiama kolektyvinė pilietinė valia“¹²⁵. Žiniasklaida, anot kai kurių autorių, ne tik atspindi įvykius ir visuomenės nuomonę, bet ir interpretuoja įvykius, o jų interpretacijos gali kisti ir tokiu būdu formuoti visuomenės nuomonę¹²⁶. Todėl, „[...] pakliuvus į žiniasklaidos akiratį, neišvengiamai pradedamas formuoti vienoks ar kitoks joje vaizduojamo objekto paveikslas. Priklausomai nuo laidos tematikos, publikacijos tono, įvykių interpretavimo konteksto, tas pats reiškinys ar objektas skirtingose žiniasklaidos priemonėse gali įgyti visiškai kitoki, kartais net priešingą, įvaizdį. Tokiu būdu, žiniasklaidos turima įtaka įgalina ją kurti

¹²² Umesh Sharraf, „Improving Indian Police Image - Views from the field,“ *ASCI Journal of Management* 43, 2 (2014): 79.

¹²³ Rimantas Tidikis, „Policijos mokslų sisteminimo metodologinės prielaidos,“ *Jurisprudencija* 35, 27 (2002): 11.

¹²⁴ Ten pat.

¹²⁵ Aušra Vinciūnienė, „Viešųjų ryšių demokratijos kaina, arba kaip šiuolaikinėje politikos komunikacijoje propaganda įgauna naujas pateisinamas formas,“ žiūrėta 2016 03 31, http://www.su.lt/bylos/mokslo_leidiniai/interstudija/2009_9/vinciuniene.pdf

¹²⁶ Reda Ulinskaitė ir Lina Slabytė, „Krizinė komunikacija valstybės institucijose ir įstaigose (Šiaulių ligoninės atvejo analizė),“ *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos* 1, 10 (2008): 216.

vienokius ar kitokius įvaizdžius, kurie, esant nekritiškai auditorijai, gali būti traktuojami kaip realūs“¹²⁷. Tai reiškia, jog žiniasklaidos pateikiamą informaciją (tai liečia ir informaciją apie policiją) visuomenė turėtų gebėti „filtruoti“ ir vertinti korektiškai bei objektyviai, o Lietuvos gyventojai turėtų suvokti ir tai, kad žurnalistai mėgsta kai kuriuos faktus iškraipyti, pagražinti, tam, kad jie sukeltų ažiotažą ir rastų atgarsį visuomenėje. Kadangi tai yra žiniasklaidos „duona“. Be to, žiniasklaida neretai „išpučia“ kai kuriuos faktus dėl joje esančios konkurencijos ir siekdama didesnio pasipelnymo. Tai patvirtinta ir A. Kiškis, kurio teigimu, tam, jog „[...] atkreiptų vartotojų dėmesį žiniasklaidos produkcijoje į pirmą planą dedamas smurtas, sensacijos ir kiti dalykai. Kad būtų pasiektas analogiškas vartotojų dėmesys yra daug pigiau (sąnaudų prasme) pateikti smurtą, negu sukurti kitokio pobūdžio produkciją. Sąnaudų ir gaunamos naudos santykis nulemia smurto produkcijos pasirinkimą.“¹²⁸ Pažymėtina, kad būtent „[...] žiniasklaida yra ta (institucija – *aut. pastaba*), kuri nusprendžia, kas ir kaip bus pateikta auditorijai“¹²⁹

Informacijos sklaida visuomenėje žiniasklaidai yra suteikta ir aukščiausią juridinę galią Lietuvoje turinčiame įstatyme, t. y. LR Konstitucijoje, kurios 44 str. imperatyviai skelbia, kad „Masinės informacijos cenzūra draudžiama. Valstybės, politinės partijos, politinės ir visuomeninės organizacijos, kitos institucijos ar asmenys negali monopolizuoti masinės informacijos priemonių“¹³⁰. Ši Konstitucijoje įtvirtinta nuostata reiškia, kad žiniasklaida mūsų demokratinėje šalyje yra nepriklausoma, kadangi „[...] demokratinėje visuomenėje informacija ir laisva spauda apibrėžiama kaip viena iš pagrindinių žmogaus teisių, žinios ir pranešimai reikalingi, kad piliečiai suvoktų savo socialinę aplinką, žinotų, kaip į ją reaguoti, ir reaguodami apibrėžtų bendras nuostatas socialinei grupei, subkultūros ir kultūros nariams [...]“¹³¹. Tačiau tai anaipol nereiškia, jog žiniasklaidai suteikta laisvė yra absoliuti, kadangi ji „[...] neturi pažeisti kitų žmogaus teisių, todėl jos ribas nustato įstatymai. Žiniasklaidos laisvei plėtotis didžiulę įtaką turi ne vien teisinė, bet ir politinė, ekonominė šalies aplinka, kurios kaita gali lemti žiniasklaidos laisvėjimą arba suvaržymus“¹³². Kaip teigia profesorius dr. G. Valickas „[...] labai didelę įtaką formuojant visuomenės pasitikėjimą teisėsauga daro žiniasklaida. „Kai kurie psichologai teigia, kad žiniasklaida pastaruojų metu tampa svarbiausiu asmenybės socializacijos šaltiniu. Jeigu anksčiau daug šimtmečių pagrindinis asmenybės socializacijos šaltinis buvo šeima, tai dabar tuo

¹²⁷ Irina Kučinskė, „Elito įvaizdžio formavimo ypatumai Lietuvos žiniasklaidoje,“ *Sociologija. Mintis ir veiksmas* 2, 16 (2005): 56.

¹²⁸ Kamilė Pocevičiūtė, „Nusikalstamo įvykio komunikavimo aspektai žiniasklaidos ir teisės saugos institucijų požiūriu“ (magistro darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2008), 46, <http://www3.mruni.eu/~akiskis/geriausi/2008/krim-info-ziniasklaidoje.pdf>

¹²⁹ Adomas Taraskevičius, „Politikai kaip naujienų šaltinis: nepilnamečių apsaugos įstatymo priėmimo atvejis,“ *Informacijos mokslai* 59 (2012): 117-118.

¹³⁰ „Lietuvos Respublikos Konstitucija,“ *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992).

¹³¹ Jolita Linkevičiūtė-Rimavičienė, „Spaudos vaidmuo kuriant pilietinę visuomenę,“ *Informacijos mokslai* 51 (2009): 75.

¹³² Deimantas Jastramskis, „Žiniasklaidos laisvės ribojimo aplinkybės Lietuvoje,“ *Informacijos mokslai* 67, (2014) 67: 120.

šaltiniu tapo žiniasklaida plačiaja prasme [...]. „Iš tikrųjų yra [...] gerų policininkų, bet žmonės apie tai nelabai žino, nes jie gauna tik neigiamą, tendencingą informaciją, todėl po kurio laiko ateina atitinkamas įsitikinimas apie teisėsaugą.“ – sakė prof. dr. Gintautas Valickas. Be to, pašnekovas pabrėžė, jog formuojant nuostatas kyla reikalavimai žiniasklaidos atstovams – daryti tai profesionaliai ir išlaikant tam tikrą balansą. Žmonės turėtų būti informuojami apie tai, kas yra netvarkoje šioje sistemoje – tai skatina ją taisyti ir pasitempti, bet tam taip pat turėtų būti ir atsvara, kuri parodytų ir tai, kas yra gerai. [...] Pasak prof. dr. G. Valicko, teisėsaugos institucijų įvaizdis turėtų būti formuojamas ne atsitiktinai, bet labai apgalvotai ir profesionaliai, nes nuo to priklauso piliečių paklusnumas įstatymams, o galiausiai – ir visos valstybės pagrindai“¹³³.

Kadangi policija yra vieša įstaiga, išlaikoma iš valstybės biudžeto ir tarnaujanti šalies visuomenei, todėl atitinkamai ji turi būti šalies gyventojams atskaitinga. Tai policijoje atliekama per policijos palaikomus ryšius su visuomene, tačiau, kaip pažymi S. Mamedaitytė „[...] dažnai ryšiai su visuomene yra neefektyvūs, nes jie vykdomi kaip reakcija į jau įvykusius įvykius. Tyrimas, planavimas ir tikslingumas yra būtini ryšių su visuomene elementai. Ryšiai su visuomene apibūdinami RACE formule (angl. Research – Action – Communication – Evaluation /Tyrimas – Veiksmas – Komunikacija – Įvertinimas). Ryšiai su visuomene yra organizacijos vadybos atrama ir yra efektyvūs tada, kai derinami su organizacijos tikslais ir grindžiami tyrimais“¹³⁴. Iš tiesų, autorės pastebėjimas tuo aspektu, jog *ryšiai su visuomene dažnai yra neefektyvūs, nes jie vykdomi kaip reakcija į jau įvykusius įvykius* labai taiklus, kadangi tai pastebima ir kuomet kalbama apie policijos organizaciją, jos veiklą, juk dažniausiai televizijoje arba internete galima išsvysti Vidaus reikalų ministrą, Lietuvos policijos generalinį komisarą, policijos apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų vadovus ar kitus aukšto rango pareigūnus tik tuomet, kai šalyje įvykdomi (užkardomi arba ištiriami) kokie nors rezonansiniai nusikaltimai. Tokiais atvejais tiesiog glaustai visuomenei pateikiama informacija apie tai kas, kur ir kaip įvykdė nusikalstamą veiklą, trumpai visuomenę informuojant apie tai, kaip policija atliko tam tikrus veiksmus ir pan. Tokiu būdu taip pat yra formuojama atitinkama visuomenės nuomonė. Tačiau, neretai nutinka taip, kad „atsiradus netikėtoms išorinėms ar vidinėms problemoms, kurios šiame žiniasklaidos ir komunikacijos amžiuje greitai tampa žinomos plačiausiems visuomenės sluoksniams, ilgai kurtas bendras organizacijos įvaizdis gali sužlugti ir pakenkti tolimesnei organizacijos veiklai“¹³⁵, ne išimtis ir policijos organizacijos bei jų atliekama veikla, kuomet policijoje dirbantys asmenys pažemina pareigūno vardą, patys šiurkščiai pažeidžia

¹³³ „Pasitikėjimas policija – visos visuomenės reikalas,“ žiūrėta 2016 01 26, <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=50&str=30411>

¹³⁴ Sevilė Mamedaitytė, „Ryšiai su visuomene,“ žiūrėta 2016 04 01, http://mediabv.lt/resursai/vrstudija/Rysiai_su_visuomene_S.Mamedaityte.pdf

¹³⁵ Reda Ulinskaitė ir Lina Slabytė, „Krizinė komunikacija valstybės institucijose ir įstaigose (Šiaulių ligoninės atvejo analizė),“ *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos* 1, 10 (2008): 214.

įstatymų nuostatas ir pan. (garsiai nuskambėjęs Igorio Molotkovo atvejis¹³⁶, policijos pareigūno S. Pauliko sukelta autoavarija kurios metu žuvo trys vaikai¹³⁷ ir t. t.). K. Pocevičiūtė savo magistro baigiamajame darbe atlikusi pusiau struktūruotą interviu apklausė 12 ekspertų. Kaip nurodoma šios autorės moksliniame darbe „Mykolo Riomerio universiteto Teisės fakulteto Kriminologijos katedros docentas dr. Alfredas Kiškis teigia, jog „žiniasklaidoje pateikiami kriminaliniai įvykiai, padedantys patraukti vartotojus, tenkinti jų žemiausius jausmus. Analitinės apžvalgos nepritrauktų tokios didelės vartotojų grupės dėmesio. Todėl kriminalinio pobūdžio informacija žiniasklaidoje pateikiama nesubalansuotai. Pateikiami žiaurūs nusikaltimai, o apie tuos, kurių įvyksta daugiausia, neinformuojama. Susidaro vaizdas, kad tikrovėje vyksta labai daug sunkių nusikaltimų, nors realiai tikimybė tapti jų auka yra labai maža“¹³⁸. Su tokia A. Kiškio nuomone negalima nesutikti, nes iš tiesų taip ir yra. Tačiau būtų absurdiška teigti, jog žiniasklaida apie policiją formuoja tik nepalankų įvaizdį visuomenėje. Iš praktikoje esančių realių įvykių ir situacijų, pradedant tokiais pavyzdžiais kai policijos pareigūnas V. Miliauskas vienerių metų bėgyje sugebėjo išgelbėti 3 žmones nuo mirties¹³⁹ ir šių metų vasario 16-ąją dieną LR Prezidentės D. Grybauskaitės už šiuo kilnius poelgius buvo apdovanotas „Žūvančiųjų gelbėjimo kryžiumi,“ arba kuomet policijos pareigūnai tarnybiniu automobiliu į artimiausią gydymo įstaigą vežė sąmonę praradusį, maistu užspringusį ir jau nebekvėpuojantį kūdikį¹⁴⁰, taip pat atvejis, kai policijos pareigūnai parodė savo žmogiškumą ir jautrumą septynmečiam berniukui, kuris pusantros paros buvo vienas namuose, o jo mama, kaip paaiškėjo vėliau – buvo nužudyta¹⁴¹ ir tokių pavyzdžių yra tikrai nemažai. Pastebėtina ir tai, kad policijos pareigūnų poelgiai nelieka nepastebėti ir visuomenės tarpe ir tokių gyventojų dėka, policijos pareigūnų kilnūs, drąsūs bei nuoširdūs poelgiai patenka ir į žiniasklaidos priemones ir taip pasiekia plačiąją visuomenę, kaip pavyzdį galima pateikti policijos pareigūno suteiktą pagalbą sunkiai

¹³⁶ Milda Kuizinaitė, „Sąmyšį Vilniuje sukėlęs bėglys I. Molotkovas – tarsi avinėlis,“ žiūrėta 2016 04 01, <http://lietuvsdiena.lrytas.lt/kriminalai/samysi-vilniuje-sukeles-beglys-i-molotkovas-tarsi-avinelis.htm>

¹³⁷ Asta Aleksėjūnaitė, „Karas keliuose: sukrėsti avarijos Skuodo gyventojai išėjo į gatves (atnaujinta 22.09/foto),“ žiūrėta 2016 04 01, <http://www.delfi.lt/news/daily/crime/karas-keliuose-sukresti-avarijos-skuodo-gyventojai-isejo-i-gatves-atnaujinta-2209foto.d?id=14918494>

¹³⁸ Kamilė Pocevičiūtė, „Nusikalstamo įvykio komunikavimo aspektai žiniasklaidos ir teisėsaugos institucijų požiūriu“ (magistro darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2008), 43, <http://www3.mruni.eu/~akiskis/geriausi/2008/krim-info-ziniasklaidoje.pdf>

¹³⁹ Raimonda Andriulionytė, „Tris gyvybes išgelbėjusiam policininkui – Prezidentės apdovanojimas,“ žiūrėta 2016 04 01, <http://alytusplius.lt/naujienos/tris-gyvybes-isingelbejusiam-policininkui-prezidentes-apdovanojimas>

¹⁴⁰ „Apdovanoti užspringusį kūdikį gelbėję policininkai ir medikė,“ žiūrėta 2016 04 01, <http://lietuvsdiena.lrytas.lt/aktualijos/apdovanoti-uzspringusi-kudiki-gelbeje-policininkai-ir-medike.htm>

¹⁴¹ Ainis Gurevičius, „Nužudytos vilnietės septynmetis sūnelis pusantros paros vienas laukė mamos,“ žiūrėta 2016 04 01, <http://www.delfi.lt/news/daily/crime/nuzudytos-vilnietes-septynmetis-sunelis-pusantros-paros-vienas-lauke-mamos.d?id=69177052>

vaikštančiam senoliui pereiti judrią gatvę¹⁴² ir daugybė kitų atvejų¹⁴³.

Aptariant tai, kas buvo rašyta šiame darbo poskyryje, galima preziumuoti, jog žiniasklaida neišvengiamai prisideda prie policijos įvaizdžio formavimo visuomenėje ir kartais žiniasklaidos pateikiama informacija apie policiją bei joje dirbančius asmenis gali padėti formuoti palankią visuomenės nuomonę apie mūsų „angelus sargus“, tačiau neretai, kai kurie policijos pareigūno vardo neverti asmenys savo netinkamu elgesiu ne tik pažemina savo, kaip policijos pareigūno vardą, bet ir diskredituoja visos policijos sistemos gerą vardą. Vienu svarbiausių žiniasklaidos uždavinių turėtų būti kuo tikslesnės bei išsamesnės informacijos visuomenei pateikimas (tai liečia visas sritis, tame tarpe ir policijos organizacijas be jose dirbančius asmenis), kad visuomenė galėtų susidaryti tinkamą nuomonę, o policijos įvaizdis nenukentėtų dėl žurnalistų siekio išgarsėti, pasipelnyti finansiškai, pasiekti aukštus reitingus ar įveikti konkurentus, skleidžiant plačiajai visuomenei nepagrįstą, tikrovę realybėje mažai atitinkančią ir „pagražintą“ informaciją.

3.1.2. Policijos atliekamų funkcijų, darančių įtaką visuomenės pasitikėjimui, apžvalga

Policija, įgyvendindama savo veiklą, atlieka įvairias teisėsaugos bei teisėtvarkos funkcijas, kurių paskirtis yra ne tik iširti jau padarytas nusikalstamas veikas ar teisėtvarkos pažeidimus, bet ir vykdyti nusikalstamumo prevencijos funkciją. Apskritai policijos funkcinė-organizacinė struktūra yra suformuota taip, jog policijos pareigūnai eidami pareigas atlieka tokias pagrindines funkcijas kaip kova su nusikaltimais, asmens ir viešojo saugumo užtikrinimas bei viešosios tvarkos apsauga. Panašiai yra nurodęs ir B. Palšis pažymėdamas, jog policijos atliekamų vaidmenų kompleksiskumas gali būti išskiriamas „[...] į tris pagrindines veiklos funkcijas – teisės aktų įgyvendinimą, ramybės užtikrinimą ir informacijos bei kitų paslaugų teikimą“¹⁴⁴. V. Mečkauskas nurodo, jog įgyvendindama savo paskirtį „[...] policija vykdo administracinę priežiūrą, teisės pažeidimų ir kitų nusikalstamų veikų prevenciją, įgyvendina su tuo susijusias valstybines programas, operatyvinę veiklą, taiko administracinę prievartą. Visi šie policijos veiksmai tiesiogiai arba netiesiogiai susiję su žmogaus teisėmis ir jų apsauga [...]“¹⁴⁵.

¹⁴² „Širdį suvirpino policijos pareigūno poelgis,“ žiūrėta 2016 04 01, <http://www.delfi.lt/piliietis/naujienos/sirdi-suvirpino-policijos-pareiguno-poelgis.d?id=63378192>

¹⁴³ „Įkvepiančios skaitytojų istorijos: kai policininkai padeda lyg draugai,“ žiūrėta 2016 04 01, <http://bendruokime.lrytas.lt/man-rupi/ikvepiancios-skaitytoju-istorijos-kai-policininkai-padede-lyg-draugai.htm>

¹⁴⁴ Bronius Palšis, „Bendruomenės pareigūno pareigybė: teisėtvarkos ir socialinio darbo vaidmenų derinimas,“ *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai* 14, 2 (2014): 65.

¹⁴⁵ Vidmantas Mečkauskas, „Policijos veiklos kontrolės turinio problemos: struktūrinis aspektas,“ *Jurisprudencija* 76, 68 (2005): 77.

Policijos organizacinė struktūra pagal policijos atliekamas funkcijas yra išskiriama į dvi rūšis: *viešąją policiją* bei *kriminalinę policiją*. **Viešoji policija** yra uniformuota policija, kuri vykdo viešosios tvarkos užtikrinimą, įgyvendina asmenų bei jų turto apsaugos funkciją bei vykdo eismo priežiūrą. Į viešosios policijos sudėtį įeina tokie struktūriniai padaliniai kaip kelių policija, patrulių rinktinė, licencijavimo ir operatyvaus valdymo skyriai, migracijos valdyba ir kiti skyriai (padaliniai). **Kriminalinė policija** yra neuniformuota policija, kuri įgyvendina tokias funkcijas kaip padarytų nusikalstamų veikų atskleidimas, ikiteisminis jų tyrimas bei atlieka kriminalinės žvalgybos funkcijas. Šios policijos struktūroje veikia tokie skyriai bei padaliniai kaip kriminalistiniai tyrimai, specialiųjų užduočių valdyba, kriminalinės policijos žvalgybos valdyba, organizuotą nusikalstamumą, sunkius nusikaltimus bei ekonominius nusikaltimus tiriantys padaliniai ir pan. Taip pat į šios rūšies policijos organizacinę struktūrą įeina ir informacijos analizę vykdančius skyrius bei nusikalstamų veikų registravimo skyrius. Pavyzdžiui, Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato (toliau – Vilniaus aps. VPK) sudėtyje šiuo metu veikiantys struktūriniai padaliniai atsispindi žemiau esančioje lentelėje Nr. 1 (žr. 1 lent.).

1 lentelė. Vilniaus aps. VPK viešosios ir kriminalinės policijos struktūriniai padaliniai¹⁴⁶

Viešosios policijos padaliniai	Kriminalinės policijos padaliniai
Viešosios tvarkos valdyba	Kriminalistinių tyrimų skyrius
Patrulių rinktinė	Kriminalinės policijos specialiųjų užduočių valdyba
Kelių policijos valdyba	Kriminalinės policijos informacijos analizės skyrius
Operatyvaus valdymo skyrius	Kriminalinės policijos žvalgybos valdyba
Migracijos valdyba	Kriminalinės policijos organizuoto nusikalstamumo tyrimo valdyba
Rinktinė Vytis	Kriminalinės policijos sunkių nusikaltimų tyrimo valdyba
	Kriminalinės policijos nusikaltimų nuosavybei tyrimo valdyba
	Kriminalinės policijos ekonominių nusikaltimų tyrimo valdyba
	Kriminalinės policijos nusikalstamų veikų registravimo skyrius

Kaip matyti iš lentelėje Nr. 1 esančių duomenų, Vilniaus aps. VPK sudėtyje veikia 6 viešosios policijos ir 9 kriminalinės policijos struktūriniai padaliniai.

Užsienio literatūroje išskiriamos trys esminės funkcijos, kurias vykdo policijos struktūros, būdamos saugumo sektoriaus sergėtojomis:

- Nusikaltimų prevencija ir jų ištyrimas (nustatymas);
- Viešosios tvarkos palaikymas;

¹⁴⁶ Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus pagal „Struktūra ir kontaktai,“ žiūrėta 2016 03 30, <http://vilnius.policija.lt/index.php/lt/struktura-ir-kontaktai2>

- Pagalbos visuomenei teikimas¹⁴⁷. Pažymėtina ir tai, jog siekdama atlikti minėtas funkcijas, policija turi tam tikrus jai suteiktus įgaliojimus, t. y. galią suimti ar sulaikyti bei galią panaudoti jėgą. Būtent pastarasis jėgos panaudojimo monopolis bei policijos pareigūnams suteikta teisė suimti ar sulaikyti teisės pažeidimus (nusikalstamas veikas) padariusius asmenis, demokratinėje visuomenėje yra jautrus taškas demokratinėje visuomenėje, todėl policijos sistemoje privalo veikti atitinkami kontrolės mechanizmai, siekiant užtikrinti, jog policijos pareigūnai jiems priskirtus įgaliojimus naudoja išskirtinai ginant ir saugant viešąjį interesą. Be to, kaip ir visos kitos viešąsias paslaugas teikiančios institucijos, policija atlikdama jai numatytas funkcijas turi veikti nešališkai ir būti objektyvi¹⁴⁸.

K. Vitkausko teigimu, „[...] policijos pareigūnai suvokiami kaip valdžios atstovai, privalantys nuolat padėti žmonėms: piliečiai, susidūrę su rimties, saugumo, pilietinių laisvių ir turto problemomis, kreipiasi į pareigūnus, kad šie jas spręstų. Uniforma, skiriamieji ženklai ir ginklas išskiria pareigūną iš visuomenės [...]“¹⁴⁹, tačiau tuo pačiu pažymėtina ir tai, jog policijos pareigūno turimas teisinis statusas atitinkamai jį ir įpareigoja, t. y. net ir būdamas ne tarnybos metu, policijos pareigūnas privalo elgtis nepriekaištingai ir būti visuomenei sektinu pavyzdžiu, negali elgtis ne pagal įstatymus ar amoraliai. Toks visuomeninis policijos pareigūnų statusas yra įtakotas dvejopo pobūdžio veiksnių: 1) pareigūnų paskirties visuomenėje bei jų vykdomų funkcijų pobūdžio ir 2) konkrečių pareigūno atliekamų veiksmų, pareigūnų pasirengimo bei motyvacijos visuomenei teikti kokybiškas paslaugas¹⁵⁰. Būtent minėtieji veiksniai ir formuoja visuomenės nuostatas į policijos pareigūnus bei jų vykdomą veiklą. Kaip nurodo K. Vitkauskas, kuomet kalbama „[...] apie pareigūnų vykdomas funkcijas reikia suvokti, kad jų vykdomas pareigas (teikiamas paslaugas) ir pobūdį apibrėžia atitinkami teisės normų aktai. Paslaugų turinys bus toks, koku įstatymu remdamiesi jie tai darys. Jei įstatymai neteisiniai, pareigūnų darbas visuomenei atrodys nepriimtinas. Antru atveju pareigūnų veiksmai ir elgsena, motyvacija sąžiningai dirbti gali būti nulemti pareigūnų asmeninės kultūros, materialinio atlygio arba pareigūnų galimybių patenkinti asmeninius poreikius“¹⁵¹. Vadinas, policijos pareigūnų vykdomos funkcijos turi būti aiškiai apibrėžtos teisės normomis, kadangi priešingu atveju policijos pareigūnų vykdoma veikla bei atliekamos funkcijos visuomenės akyse įgaus neigiamą atspalvį ir nepalankų vertinimą.

¹⁴⁷ *Handbook on police accountability, oversight and integrity* (New York, 2011), [https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/PoliceAccountability Oversight and Integrity 10-57991 Ebook.pdf](https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/PoliceAccountabilityOversightandIntegrity10-57991Ebook.pdf)

¹⁴⁸ Ten pat.

¹⁴⁹ Kęstutis Vitkauskas, „Policijos pareigūnų teisės į didesnę socialinę apsaugą pagrįstumas“, *Jurisprudencija* 49, 41 (2003): 21.

¹⁵⁰ Ten pat: 25.

¹⁵¹ Ten pat.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, jog policijos pareigūnai vykdydami jiems pavestas funkcijas (teikdami paslaugas visuomenei) privalo reaguoti į žmonių poreikius, kadangi jie funkcijas atlieka visuomenės vardu. Tačiau užsienio literatūroje pabrėžiama ir tai, jog „[...] gyventojų poreikius gali būti sunku apibrėžti, kadangi daugelyje valstybių, skirtingos socialinės grupės gali turėti skirtingus lūkesčius apie tai, kaip policija turėtų reaguoti į tam tikras situacijas“¹⁵². Kitaip tariant, policijos sistemoje dirbantys asmenys, turėtų gebėti būti lankstūs ir paisyti visuomenės narių interesų.

Visuomenės pasitikėjimas policija yra įtakojamas ir tam tikrų rodiklių, pavyzdžiui, „[...] sunkių nusikaltimų ištyrimo ir eismo įvykiuose žuvusių asmenų skaičiaus [...] (bei jų rezultatų *aut. pastaba*). Rodiklių dubliavimosi rizika trikdo vertinti kriterijų (įgyto visuomenės pasitikėjimo *aut. pastaba*), nes neaišku, dėl kokios veiklos susiformavo viešoji nuomonė. Tikėtina, jog išsamiai apsvarsčius pasirinkto rodiklio išlygas galėtų sumažėti minėtos rizikos. Atsižvelgiant į tai, jog visuomenės pasitikėjimas negali būti pasiektas vykdant atskiras funkcijas, o tik gerinant policijos visą veiklą, būtų tikslinga šį rodiklį (įgyto visuomenės pasitikėjimo *aut. pastaba*) laikyti ne strateginio tikslo efekto kriterijumi, o pačiu tikslu, į kurį nukreipta visa policijos veikla“¹⁵³. Galima pridurti tai, jog būtent policijos vykdomų funkcijų visuma bei jos atliekama veikla ir yra tas veiksnys, kuris didžiąja dalimi apsprendžia visuomenės pasitikėjimą šia institucija bei pelno jai palankumą arba atvirkščiai.

Policijos įvaizdis visuomenėje yra itin svarbus identifikacinis veiksnys, lemiantis gyventojų pasitikėjimo policija lygį šalyje. Kadangi policijos pareigūnai vykdo teisėsaugos funkcijas ir jas vykdydami susiduria su gyventojais tiesiogiai (tiek su nukentėjusiais nuo nusikalstamų veikų, tiek ir su teisės pažeidėjais), tai nuo jų elgesio, bendravimo kultūros su žmonėmis bei manierų labai priklauso ir gyventojų nuomonės apie visą policijos organizaciją formavimasis, kuris gali būti palankus arba ne. Todėl policijos pareigūnai, vykdydami jiems pavestas funkcijas, privalo būti atsakingi, atidūs gyventojams, kompetentingi, mandagūs ir kultūringi ir nepamiršti to, jog būtent jie reprezentuoja visą policiją. Policijos įvaizdis visuomenėje taip pat yra labai svarbus ir tuo aspektu, kad policijos pareigūnai, jausdami, jog visuomenė pasitiki jais ir gerai vertina jų darbą, taip pat labiau pasitiki savimi, turi didesnę motyvaciją dirbti visuomenei ir tarnauti jos interesams, o tai įtakoja ir jų darbo rezultatus.

Reziumuojant šį darbo poskyrį galima teigti, jog policijai priskirtos funkcijos, tinkamas jų vykdymas ir įtvirtinimas teisės normomis yra itin svarbus kriterijus ne tik policijos veiklos rezultatams, bet ir visuomenės nuomonės apie visą policijos sistemą formavimui. Todėl

¹⁵² *Handbook on police accountability, oversight and integrity* (New York, 2011), [https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/PoliceAccountability Oversight and Integrity 10-57991 Ebook.pdf](https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/PoliceAccountability%20Oversight%20and%20Integrity%2010-57991%20Ebook.pdf)

¹⁵³ Kęstutis Vitkauskas, „Policijos veiklos strateginiai tikslai: iššūkiai ir sprendimai“, *Viešoji politika ir administravimas* 11, 1 (2012): 94.

vykdydami įstatymu jiems pavestas funkcijas, policijos pareigūnai privalo užtikrinti įstatymų laikymąsi ir nenusižengti įstatymo normoms, neviršyti jiems suteiktų tarnybinių įgaliojimų, būti atidūs ir dėmesingi kiekvienam visuomenės nariui, pasižymėti tam tikromis asmeninėmis savybėmis ir būti mandagūs bei kultūringi, nes tai skatina visuomenės pasitikėjimo policija didėjimo tendencijas.

3.2. Policijos bendruomenės ir visuomenės bendradarbiavimas bei galima jo įtaka, teigiamo policijos įvaizdžio formavimui ir visuomenės pasitikėjimui policijos struktūromis

3.2.1. Pasitikėjimą policija įtakojantys (teigiami ir neigiami) veiksniai

Policijos vykdoma veikla bei pareigūnų atliekamos funkcijos ir jų metu gauti galutiniai rezultatai sąlyginai įtakoja ir visuomenės pasitikėjimo policija rodiklius. Tačiau reikia pažymėti tai, jog pasitikėjimo policija bendras vaizdas visuomenėje priklauso nuo įvairių jį lemiančių veiksnių, kurie visuomenės pasitikėjimą policija gali įtakoti tiek teigiama, tiek ir neigiama prasmėmis. „Pasitikėjimas policija neatsiejamas nuo bendruomenėje vyraujančios teisinės psichologijos – jausmų, išgyvenimų, kuriuos žmonės patiria tiesiogiai susidurdami su pareigūnų darbu, todėl turima patirtis (arba jos nebuvimas), pavieniai rezonansiniai įvykiai gali stipriai koreguoti žmonių nuomonę apie policiją. Antra, įgytas visuomenės pasitikėjimas – tai institucijos visos veiklos rezultatas, pasiektas bendru visų rodiklių efektyvumu, todėl gali atsirasti dubliavimasis, kai rodiklis kartoja kitą rodiklį arba yra susijęs su juo taip, kad vieno pokyčiai neišvengiamai paveiks ir kitą.– rezultatai“¹⁵⁴. Visuomenės pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis (tame tarpe ir policija) yra įtakojamas ir konkrečios valstybės istorinio paveldo, pavyzdžiui, pokomunistinio (posovietinio) režimo tipo valstybėse smarkiai kito pati teisėsaugos institucijų samprata bei jos paskirtis, kuomet anksčiau tarnavusi politiniam aparatui, teisėsauga turėjo būti perorientuota iš politinio totalitarinio režimo į demokratinį, kuriame teisėsaugos institucijų vaidmuo yra ne tarnauti biurokratiniam (politiniam) aparatui, o plačiajai visuomenei, užtikrinant jos narių saugumą, vykdant teisėsaugos ir teisėtvarkos funkcijas bei ginant visuomenės narių interesus. Tačiau M. Burnytė pažymi, jog „[...] negalima teigti, kad visose posovietinėse valstybėse situacija yra vienoda. Kartu jos pasižymi ir individualiais istoriniais, kultūriniais bruožais, nevienodu demokratijos konsolidacijos procesu bei skirtingomis politinio,

¹⁵⁴ Kęstutis Vitkauskas, „Policijos veiklos strateginiai tikslai: iššūkiai ir sprendimai,“ *Viešoji politika ir administravimas* 11, 1 (2012): 94.

ekonominio ir socialinio gyvenimo aktualijomis – didžiaja dalimi ir lemiančiais neigiamą visuomenės narių teisėsaugos sistemos vertinimą¹⁵⁵.

Galima išskirti įvairius veiksnius, įtakančius visuomenės pasitikėjimą policija:

Profesiniai kriterijai bei profesinės savybės: policijos pareigūno (ar kito policijoje dirbančio darbuotojo) profesinės žinios bei kvalifikacija, savo darbo išmanymas, lojalumas įstaigai, gebėjimai bei įgūdžiai, suteiktų paslaugų kokybė (arba pareigų atlikimas), darbo krūvis, atsakingumas, iniciatyvumas, imlumas naujovėms, gebėjimas vadovauti (pavaldiems asmenims) arba organizuoti savo darbą;

Psichologinės savybės: mąstymo ypatumai, kalbėjimo kultūra bei bendravimo stilius, elgesys, gebėjimas bendrauti su įvairaus amžiaus asmenimis (gebėjimas prisitaikyti, palaikyti kontaktą), kruopštumas, motyvacija dirbti, atsparumas stresui ir elgesys konfliktiškose situacijose;

Bendros etinės savybės (etika): bendras kultūros lygis (mandagumas, išsiauklėjimas, tvarkingumas ir t. t.), drausmingumas ir dorovinės nuostatos bei vertybės (diskretiškumas, tolerancija, sąžiningumas, žmogiškumas) ir kt.

Tai, jog visuomenės pasitikėjimui itin svarbios yra konkrečių policijos pareigūnų, su kuriais jiems teko susidurti, asmeninės savybės, patvirtina ir 2012 m. atlikto tyrimo duomenys¹⁵⁶, kuriame gyventojai „teigiamoms“ pareigūnų savybėms dažniausiai priskyrė tokias savybes kaip jų mandagumas, kultūringumas, tvarkingumas ir pasitempimas, policijos pareigūnų paslaugumas, dėmesingumas, atidumas, pasirengimas padėti, rūpestingumas, sąžiningumas ir dorumas, pareigingumas ir savo pareigų atlikimas, pareigūno profesionalumas bei geras savo darbo išmanymas. Visos kitos teigiamos pareigūno savybės, tokios kaip darbštumas, energingumas, konkretumas, stiprumas, įstatymų žinojimas ir kt. buvo minimos ne itin dažnai, nes neviršijo 10 proc. visų tyrime dalyvavusių gyventojų atsakymų. Tuo tarpu „neigiamoms“ policijos pareigūnų savybėms 2012 m. gyventojai dažniausiai priskyrė tokias savybes kaip mandagumo trūkumas, nepagarba žmogui, korupcijos apraiškos, profesionalumo ir kompetencijos stoka bei netinkama pareigūno išvaizda. Tokios pareigūnų savybės kaip neryžtingumas, neatsakingumas, bailumas, duoto žodžio nesilaikymas, kabinėjimasis prie smulkmenų, nepasitenkinimas gaunamo darbo užmokesčio dydžiu, neprestižinė policijos pareigūno profesija, menka savivertė ar negraži uniforma kaip neigiamos pareigūnų savybės buvo įvertinti labai retai. Taigi, galima teigti, jog policijos pareigūnų teigiamos asmeninės savybės, visuomenės pasitikėjimą policija didina, o neigiamos – atvirkščiai, smukdo policijos

¹⁵⁵ Milda Burnytė, „Pasitikėjimas politinėmis ir teisėsaugos institucijomis Lietuvoje,“ *Teisės problemos* 4, 82 (2013): 102.

¹⁵⁶ Eglė Vileikienė, *Lietuvos gyventojų požiūris į teisėsaugos institucijas ir viešojo saugumo būklės vertinimas* (Vilnius: Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, 2012), 19-20.

autoritetą ir skatina gyventojų nepasitikėjimą tiek atskirais policijos pareigūnais, tiek ir visa policijos sistema.

Kadangi policijos pareigūnui yra suteikiamas specialus teisinis statusas, tai itin svarbūs ir tam tikri veiksniai, lemiantys jo veiksmingumą. E. Misiūnas savo daktaro disertacijoje yra išskyręs šiuos veiksnius, darančius poveikį policijos pareigūno teisinio statuso veiksmingumui: policijos veiklos ir policijos pareigūno darbo efektyvumo rodikliai, socialiniai, politiniai bei ekonominiai veiksniai¹⁵⁷. Iš tiesų, visuomenės pasitikėjimui policija ir joje dirbančiais asmenimis labai svarbiu veiksniu galima laikyti esant ir policijos autoritetą, kadangi jo nesant, tampa sunkiai įsivaizduojama ir pagarba, o nesant jos konkrečios institucijos bei joje dirbančių asmenų atžvilgiu – visuomenės narių pasitikėjimas tampa neįmanoma misija.

Visuomenės pasitikėjimą policija įtakojančius veiksnius galima išskirti į tris rūšis:

- *Veiksniai, būdingi konkrečiai valstybei*, tokie kaip: šalies istorinė patirtis, kultūros išsivystymo lygis, papročiai ir tradicijos, politinė santvarka bei priimami politiniai sprendimai, žiniasklaidos formuojama nuomonė apie policiją;

- *Veiksniai, būdingi policijos sistemai, jos veiklai bei joje dirbantiems asmenims*: policijos veiklos teisėtumas, pareigūnų tarnavimas visuomenei ir jos interesams, policijos matomumas, jos veiklos kokybė bei efektyvumas, korupcijos mastai ir jos apraiškos, pareigūnų pagarba piliečiams, pareigūnų darbinė (profesinė) kompetencija, išsilavinimas, sąžiningumas, lojalumas įstaigai, motyvacijos lygis, pareigūnų asmeninės savybės;

- *Veiksniai, būdingi konkrečioms visuomenės nariams, vertinantiems policiją*: pasitenkinimas esama viešojo saugumo būkle, asmens socialinis statusas ir gyvenimo kokybė, asmeninė patirtis susidūrus su policijos pareigūnais (arba pažįstamų turėta patirtis, kuri taip pat gali formuoti teigiamą arba neigiamą asmens nuomonę ne tiek apie pavienius policijos pareigūnus, kiek apie visą policijos sistemą), amžius, lytis, išsilavinimas, užimtumas, pajamų dydis, politinės pažiūros, etniškumas ir rasė, šeimyninė padėtis.

P. Sztompka yra išskyręs 3 pagrindinius veiksnius, kurie yra svarbūs vertinant konkretų asmenį jo patikimumo atžvilgiu: asmens reputacija, atlikimas bei išvaizda¹⁵⁸. R. Žiliukaitės teigimu, „[...] reputacija yra asmens, kuriuo gali būti pasitikima ar nepasitikima, praeities veiklos charakteristika, kiek ir kokiomis aplinkybėmis asmens poelgiai pateisino pasitikėjimą iki šiol, o kiek ir kokiomis nuvylė. Reputacijai itin svarbu asmens elgesio nuoseklumas laiko požiūriu. Atlikimas, kaip pagrindas pasitikėjimui, suprantamas tik kaip nedidelė dabartinės veiklos atkarpa. Šiuo atveju praeities poelgiai ir veiksmai lieka užkulisuose. Tai, kas svarbu - įsitikinimas, kad tam tikras žmogus gali gerai atlikti tam tikrą darbą ar užduotį šiuo metu.

¹⁵⁷ Eimutis Misiūnas, „Policijos pareigūnų teisinis statusas“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2010).

¹⁵⁸ Piotr Sztompka, *Trust – A Sociological Theory* (Cambridge: Cambridge University Press, 1999).

Pagaliau pasitikėjimui ar nepasitikėjimui gali turėti įtakos žmonių išvaizda (apranga, „kūno kalba“, manieros) bei kiti statuso simboliai (automobilis, gyvenamoji vieta ir pan.)¹⁵⁹. Taigi, tas pats yra pasakytina ir apie policijos pareigūnus, kuomet susidūrę su jais „akis į akį“ asmenys būtinai įvertins ne tik jų bendravimo su jais kultūrą, bet ir tokius aspektus kaip suteiktos paslaugos kokybė ar galiausiai ir pareigūno išvaizda. Žmogiškasis faktorius visuomenės pasitikėjimui policija yra vienas svarbiausių veiksnių, kadangi asmuo visada įvertins tai ar policijos pareigūnai jo ar kitų asmens atžvilgiu elgėsi tinkamai bei teisingai, todėl visuomenės narių pasitikėjimas policija neabejotinai bus didesnis tuomet, kai didesnė visuomenės dalis bus įsitikinusi, kad pareigūnai, vykdo savo pareigas teisingai ir laikydamiesi tam tikrų principų bei etikos taisyklių, su jais bendraudami yra pagarbūs, kultūringi bei jiems dėmesingi. Panašiai nurodoma ir užsienio literatūroje, pažymint, jog gerai policijos veiklai yra būtinas visuomenės bendradarbiavimas, kadangi gyventojai gali būti tiek nusikaltimų liudytojai, tiek jų aukos ir policijai gali suteikti reikalingą informaciją. Tačiau visuomenės nariai noriai padės policijos pareigūnams tik tuomet, jei jie pasitikės policija ir pareigūnų veiklą vertins kaip teisėtą, tai policijai gali padėti užtikrinti sėkmingą savo pagrindinių funkcijų vykdymą tiek atskleidžiant padarytas nusikalstamas veikas, tiek vykdant nusikalstamumo prevenciją¹⁶⁰.

Visuomenės pasitikėjimo policija formavimuisi, jo tendencijoms būdinga tai, jog policijos sistemos veikla, jos vertinimas visuomenės akyse itin stipriai koreliuoja su policijos matomumu ir tiesioginiu gyventojų susidūrimu su šia institucija, kadangi su policijoje dirbančiais asmenimis (tiek viešosios, tiek kriminalinės policijos pareigūnais, tiek ir darbuotojais, neturinčiais viešojo administravimo įgaliojimų jiems nepavaldžių asmenų atžvilgiu, pavyzdžiui, licencijavimo, migracijos valdybos ir pan.) visuomenė susiduria dažniausiai, lyginant su teismų ar prokuratūros atstovais. Čia galima kalbėti tiek apie asmens dokumentų keitimo ar jų išdavimo paslaugas, tiek ir apie leidimų ginklui išdavimo procedūras ir pan. Todėl, asmenys susidūrę su policijoje dirbančiais asmenimis tiesiogiai, gali susidaryti tam tikrą nuomonę apie visos policijos sistemos darbą ir ji gali būti tiek palanki, tiek ir nelabai. Visuomenės pasitikėjimo policija aspektu policijos matomumas yra vienas svarbiausių veiksnių, kadangi gatvėse matydami patruliuojant pakankamai policijos pareigūnų, gyventojai jaučiasi saugesni, ypač tai pasakytina apie policijos pajėgų patruliavimą pėsčiomis arba dviračiais. Tai įrodo ir kai kurių užsienio autorių atlikti tyrimai, kur pažymima, jog pastaruoju metu gyventojai tampa kritiškesni policijos pareigūnams, patruliuojantiems tarnybiniais automobiliais,

¹⁵⁹ Rūta Žiliukaitė, „Pasitikėjimas: nuo teorinių išvalgų empirinės analizės link,“ žiūrėta 2016 04 02, <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367164814985/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>

¹⁶⁰ *Handbook on police accountability, oversight and integrity* (New York, 2011), https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/PoliceAccountability_Oversight_and_Integrity_10-57991_Ebook.pdf

gyventojams kur kas priimtinau, kai policijos pareigūnai jų gyvenamuosiuose rajonuose vykdo patruliavimo funkciją pėsčiomis¹⁶¹.

Visuomenės pasitikėjimui policija labai svarbus ir policijos atskaitingumas visuomenei, nes tai didina piliečių pasitikėjimą policija, o nusikaltimų atskleidimo bei ištyrimo statistika parodo, kad policija tinkamai atlieka savo funkcijas. Per policijos atskaitingumą visuomenei, gyventojams siekiama parodyti, jog policija geba atsakingai ir profesionaliai atlikti funkcijas, kurių vykdymo visuomenė ir tikisi. Be to, atskaitingumas svarbus dar keliais aspektais. Visu pirma, jis neatsiejamas nuo policijos sistemos skaidrumo, kadangi būtent per atskaitomybę visuomenei, policijos pareigūnai yra įpareigojami elgtis tinkamai ir nepiktnaudžiauti savo teisėmis bei suteiktais įgaliojimais, o antra – tai yra susiję ir su policijos pareigūnų kontrolės vykdymu, prižiūrint, jog pareigūnai veiktų teisėtai ir patys laikytųsi įstatymų. Taigi, per atskaitomybę visuomenei gali būti didinamas jos pasitikėjimas policija ir jos veikla¹⁶².

Aptariant šį darbo poskyrį galima teigti, jog visuomenės pasitikėjimą policija įtakoja daugybė veiksnių, kurie pasitikėjimą policija gali didinti arba atvirkščiai – mažinti. Svarbiausiais veiksniais, lemiančiais gyventojų pasitikėjimą policija galima įvardyti esant šiuos: policijos matomumas, policijos pareigūnų bendravimo kultūros su gyventojais ypatumai, policijos veiklos kokybė, pareigūnų pagarba, jų profesinė kompetencija bei asmeninės savybės.

3.2.2. Pasitikėjimo policija didinimo perspektyvos

Policijos vaidmuo ir funkcijos atitinkamai keičiasi, o policijos misija tapo platesnė bei sudėtingesnė, kadangi policijos veiklą apimančios funkcijos dažnai siejamos ir su kitų institucijų veiklą. Tačiau politikai bei visuomenė iš policijos sistemos vis dar reikalauja skirti didesnę dėmesį kovai su nusikalstamumu¹⁶³. Tam, kad policija galėtų prisiimti atsakomybę už savo veiksmus, ji turi būti orientuota atitinkama kryptimi. Todėl didelis dėmesys turi būti skiriamas policijos pareigūnų profesiniam parengimui bei tinkamų darbo sąlygų sudarymui, kad policija galėtų deramai ir profesionaliai atlikti jai pavestas funkcijas¹⁶⁴.

¹⁶¹ Natasha Heenan, Kelly Wilkinson, Delyth Griffiths, et al., „Trust in Police Community Support Officers,“ *Papers from the British Criminology Conference 8*, (2008): 137.

¹⁶² *Handbook on police accountability, oversight and integrity* (New York, 2011), https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/PoliceAccountability_Oversight_and_Integrity_10-57991_Ebook.pdf

¹⁶³ Jacqui Karn, *Policing and Crime Reduction The evidence and its implications for practice* (London, 2013), http://www.police-foundation.org.uk/uploads/holding/projects/policing_and_crime_reduction.pdf

¹⁶⁴ *Handbook on police accountability, oversight and integrity* (New York, 2011), https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/PoliceAccountability_Oversight_and_Integrity_10-57991_Ebook.pdf

Didinant visuomenės pasitikėjimą policija itin svarbiu elementu laikytina *policijos atskaitomybė visuomenei*, kadangi policijos veiklos atskaitomybė prieš visuomenę didina jos pasitikėjimą policija bei jos įgyvendinama veikla. Tai parodė ir kai kurie užsienio mokslininkų atlikti tyrimai¹⁶⁵, kuomet visuomenės nepasitikėjimas policija buvo suponuotas būtent per mažo jos atskaitingumo visuomenei, uždaro policijos sistemos veiklos pobūdžio bei skaidrumo policijos sistemoje trūkumo.

Pagrindiniais veiksmingos policijos atskaitomybės sistemos elementais laikytini šie:

- Teisės aktuose (pagal tarptautinę žmogaus teisę) aiškiai nurodomos funkcijos ir įgaliojimai policijai;
- Praktinių policijos pareigūnų asmenims duodamų nurodymų pagrįstumas teisės aktų normomis;
- Visuomenei suteikiama galimybė išsakyti savo susirūpinimą policijos atliekama veikla bei pareikšti savo nuomonę;
- Politikai turi nustatyti prioritetus, kaip turėtų būti įdiegti policijos pajėgumai;
- Tinkamai organizuojamas policijos pareigūnų mokymas;
- Nustatytų policijos funkcijų vykdymui turi būti skiriama reikalinga įranga ir darbo priemonės;
- Vykdomas atskaitingumas visuomenei apie policijos atliekamą veiklą bei jos vykdomas funkcijas;
- Policijos veikla turi būti tinkamai prižiūrima ir kontroliuojama, taip padedant pareigūnams atlikti savo pareigas profesionaliai ir pagal įstatymą. Būtina policijos pareigūnų veiksmų ir operacijų stebėseną, į tai įtraukiant ne tik policijos vadovus, bet ir išorės organus. Tai ateityje pagerintų policijos veiklą bei padėtų užkirsti kelią policijos pareigūnų piktnaudžiavimo tarnyba apraiškoms (atvejams) bei užkirstų kelią netesėtiems veiksams;
- Didelis dėmesys turi būti skiriamas ir policijos pareigūnų veiklos (darbo) kultūrai, nes tai skatina policijos sistemos skaidrumą ir vertinimą visuomenėje;
- Turi būti pateikiami patikimi statistiniai duomenys apie policijos veiklos rezultatus (nusikalstamų veikų bei jų ištyrimo skaičiai, policijos atlikto darbo rezultatai), nes tai didintų visuomenės pasitikėjimą policijos institucijomis¹⁶⁶. Tinkamas visų minėtų atskaitomybės sistemos elementų įgyvendinimas turėtų duoti teigiamus rezultatus ne tik policijos veiklai bei jos rezultatams, bet ir padidinti visuomenės pasitikėjimą policija. Tokiu būdu (per numatytas

¹⁶⁵ Liqun Cao and Steven Stack, „Confidence in the police between America and Japan. Results from two waves of surveys,“ *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management* 28, 1 (2005): 139-151.

¹⁶⁶ *Handbook on police accountability, oversight and integrity* (New York, 2011), https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/PoliceAccountability_Oversight_and_Integrity_10-57991_Ebook.pdf

priemonės didinant policijos atskaitomybę visuomenei) policija galėtų ne tik nustatyti, atkurti arba sustiprinti visuomenės pasitikėjimą, bet ir padidinti policijos veiklos viešumą bei skaidrumą. Tam yra būtinas ir atitinkamų policijos veiklos priežiūros bei jos kontrolės mechanizmų įtvirtinimas¹⁶⁷, kadangi „[...] policijos vykdomų uždavinių ir funkcijų (kartu ir teikiamų socialinių paslaugų) teisėtas patikrinimas, arba kontrolė, laikomas vienu iš pagrindinių policijos veiklos teisėtumo užtikrinimų būdų. Policijos institucijų ir pareigūnų veiksmų teisėtumo kontrolę reikia suprasti kaip tikrinimą, ar policijos institucijų ir jos pareigūnų veiksmai (neveikimas) atitinka Konstitucijos, įstatymų bei kitų teisės aktų reikalavimus“¹⁶⁸.

Kitas svarbus visuomenės patikėjimo policija didinimo veiksnys yra vykdoma *policijos veiklos kontrolė*, kuri gali būti „[...] suprantama kaip policijos institucijų ir policijos pareigūnų atliekamų veiksmų (vykdomų tarnybinių uždavinių ir funkcijų) stebėjimo ir tikrinimo sistema turint tikslą pašalinti nukrypimus nuo nustatytų tikslų. Policijos veiklos kontrolės metu, atskleidžiant nukrypimus nuo atliekamų veiksmų ir jų priežastis, nustatomi policijos institucijų ir policijos pareigūnų veiklos tobulinimo, nukrypimų ir kliūčių įveikimo būdai. [...] kontrolės subjektai organizacinėmis teisinėmis priemonėmis ir būdais aiškinasi, ar nebuvo kokių nors policijos institucijų ir policijos pareigūnų veiklos teisėtumo pažeidimų. Jeigu aptinkami kokie nors teisėtumo pažeidimai, [...] kontrolės subjektai laiku juos pašalina, atkuria pažeistas teises, kaltus asmenis patraukia teisinėn atsakomybėn, imasi priemonių, kad būtų užkirstas kelias kitiems teisėtumo ar tarnybiniams pažeidimams“¹⁶⁹. Policijos veiklos kontrolę atliekantys subjektai gali būti įvairūs, pradedant įgaliotomis valstybės institucijomis, įgyvendinančioms įstatymų leidybos (LR Seimas), vykdomosios valdžios (LR Vyriausybė, LR Vidaus reikalų ministerija ir jai pavaldūs padaliniai, pavyzdžiui, Policijos departamentas) bei teisminės valdžios (LR apygardų administraciniai teismai, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ir kt.) funkcijas ir baigiant visuomeninę veiklą vykdančiomis bei žmogaus teises ginančiomis ir jų saugojimą užtikrinančiomis organizacijomis (pvz. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba), Seimo kontrolierių įstaiga, Specialiųjų tyrimų tarnyba ir kt. Kaip pažymi V. Mečkauskas „efektyvi policijos veiklos kontrolė leidžia vertinti, kaip policijos institucijos ir policijos pareigūnai laikosi įstatymuose bei kituose teisės aktuose įtvirtintų reikalavimų, kiek yra veiksmingos policijos naudojamos veiklos priemonės ir metodai visuomenės saugumo srityje. Policijos veiklos kontrolės metu gauta informacija padeda įgyvendinti policijos reformas

¹⁶⁷ *Handbook on police accountability, oversight and integrity* (New York, 2011), <https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/PoliceAccountabilityOversightandIntegrity10-57991Ebook.pdf>

¹⁶⁸ Vidmantas Mečkauskas, „Policijos veiklos kontrolės turinio problemos: struktūrinis aspektas“, *Jurisprudencija* 76, 68 (2005): 77.

¹⁶⁹ Ten pat: 79.

uždavinius, sukaupti išteklius, tobulinti policijos institucijų organizacinę sistemą, nustatyti policijos pareigūnų profesionalumą, kovoti su teisės pažeidimais policijos tarnyboje¹⁷⁰.

Policijos veiklos kontrolė privalo būti vykdoma vadovaujantis tam tikrais principais, kurių V. Mečkauskas išskiria keturis:

- *pastovumas ir sistemingumas*, kuomet policijos veiklos kontrolė vykdoma ne chaotiškai, bet pastoviai bei sistemingai, kasdien tikrinant policijos įgyvendinamų uždavinių bei policijos pareigūnų atliekamų funkcijų kokybę;

- *universalumas*, kuomet policijos veiklos kontrolė įgyvendinama įvairiose policijos veiklos srityse, apimančiose ikiteisminio tyrimo atlikimą, naudojamų prievartos priemonių taikymą, įgyvendinamą prevencinę veiklą bei pan.;

- *operatyvumas, veiksmingumas ir rezultatyvumas*, kuomet per atliekamą policijos veiklos kontrolę, kontrolės funkcijas įgyvendinantys subjektai gali nekliudomai ir greitai išsiaiškinti policijos institucijų arba pareigūnų padarytus teisės aktų reikalavimų bei teisėtumo pažeidimus, nustatyti tai sukėlusias priežastis ir imtis atitinkamų veiksmų jų pašalinimui bei teisinio poveikio priemonių, kaltų pareigūnų atžvilgiu, pritikimui;

- *viešumas*, kuomet teisės normų nesilaikę policijos pareigūnai turi būti viešinami, atskleidžiant visuomenei vykdytos kontrolės metu policijos pareigūno veiksmuose nustatytus trūkumus bei nurodant konkrečias teisės normas, kurias policijos pareigūnas pažeidė, o atlikto tarnybinio patikrinimo arba ikiteisminio tyrimo metu surinkta medžiaga privalo būti pateikiama plačiajai visuomenei¹⁷¹. Policijos veiklos kontrolės įgyvendinimas laikantis visų išvardytų principų, neabejotinai ne tik „[...] padėtų veiksmingiau kovoti su trūkumais, teisėtumo pažeidimais policijos institucijų (pareigūnų) veikloje ir kartu užkirsti kelią tokiems pažeidimams“¹⁷² ateityje, bet ir prisidėtų prie visuomenės pasitikėjimo policija didinimo.

Kalbant apie policijos veiklos kontrolės funkciją vykdančius subjektus, pažymėtina tai, jog šiuo metu Lietuvos policijos sistemoje dirbantys asmenys bei jų vykdomos funkcijos ir atliekama veikla jau yra kontroliuojami tam tikrų struktūrinių padalinių, pavyzdžiui, policijos įstaigose veikiančių Vidaus tyrimų skyriaus, iš dalies prie to prisideda ir Vidaus audito skyrius. Taip pat Lietuvos policijos sistemoje veikia ir dar palyginti neseniai, t. y. 2011 m. liepos 20 d. Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymu „Dėl Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Imuniteto valdybos nuostatų ir struktūros schemos patvirtinimo“ įsteigtas toks policijos kontrolę vykdančias padalinys kaip Policijos departamento prie LR Vidaus reikalų ministerijos Imuniteto valdyba. Pagal minėtą norminį dokumentą,

¹⁷⁰ Vidmantas Mečkauskas, „Policijos veiklos kontrolės turinio problemos: struktūrinis aspektas,“ *Jurisprudencija* 76, 68 (2005): 79.

¹⁷¹ Ten pat.

¹⁷² Ten pat.

Imuniteto valdybos paskirtis yra „[...] padėti policijos generaliniam komisarui organizuoti ir įgyvendinti policijos įstaigų valdymą, organizuojant ir koordinuojant policijos pareigūnų, nestatutinių valstybės tarnautojų ir darbuotojų (toliau – policijos darbuotojai) tarnybinių nusižengimų, darbo drausmės pažeidimų bei kitų teisės pažeidimų (toliau – tarnybiniai nusižengimai), taip pat korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų prevenciją ir tyrimą“¹⁷³. Šios valdybos įsteigimu buvo žengtas itin svarbus žingsnis stiprinant policijos veiklos kontrolės funkcijos įgyvendinimą. Policijos departamento Imuniteto valdyba veikia šalies mastu. Pažymėtina ir tai, jog atskiruose šalies apskričių policijos komisariatuose taip pat veikia Imuniteto skyriai, kurių paskirtis yra kontroliuoti konkrečios apskrities policijos struktūrinių padalinių veiklą, tirti korupcijos apraiškas policijos institucijose bei atskleisti ir ištirti pareigūnų ir kitų policijos institucijų darbuotojų padarytus teisės pažeidimus, atliekant jiems pavestas funkcijas.

Dar vienas svarbus veiksnys visuomenės pasitikėjimo policija didinimui yra tinkamas *policijos įvaizdžio formavimas*, kadangi jis stipriai prisideda prie visuomenės nuomonės apie policiją gerinimo. Policijos įvaizdis privalo būti formuojamas atsakingai ir nuolat peržiūrimas, kadangi jis „[...] nėra nuolatinis ir patvarus reiškinys, jo stereotipiškumas daugiausia remiasi konformistiniu kitų žmonių požiūrių perėmimu ir subjektyvių emocijų išgyvenimu. Pliuralistinėje visuomenėje vyraujant rinkos santykiams, didėjant žmonių susvetimėjimui ir nepasitikėjimui valdžia bei kitais žmonėmis, įvaizdis nėra tvirtas žmonių įsitikinimas. Jis tik atspindi besikeičiančius individų požiūrius, todėl kryptingai veikiant jį galima kurti, keisti, nors tai reikalauja nemažai pastangų“¹⁷⁴. Policijos įvaizdis turi būti formuojamas dviem aspektais: visos policijos sistemos bei atskirų policijos pareigūnų atžvilgiu. Visuomenės sąmonėje susiformavęs tinkamas ir adekvatus policijos bei ją atstovaujančių asmenų įvaizdis, neabejotinai yra svarbus visuomenės pasitikėjimo policija didinimo perspektyvoms. Todėl, policijos sistemos įvaizdžio formavimas turi būti nuoseklus, kryptingas ir nuolat įgyvendinamas procesas, o policijoje dirbantys asmenys privalo suvokti, jog jie reprezentuoja organizaciją, kurioje dirba ne tik vykdydami tiesiogines jiems pavestas funkcijas ir įgyvendindami policijos veiklos uždavinius, bet yra akylai visuomenės stebimi ir laisvu nuo darbo metu. Todėl policijos įstaigose dirbantys asmenys (ypač tai liečia policijos pareigūnus) turi laikytis įstatymų ir jų nepažeidinėti, taip pat elgtis kultūringai, mandagiai su visuomenės nariais, nenusižengti visuomenėje nusistovėjusioms elgesio ir moralės normoms bei dvasinėms vertybėms ir laisvu nuo darbo metu, kadangi netinkamas policijos darbuotojų elgesys, dažniausiai neliks visuomenėje nepastebėtas ir

¹⁷³ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2011 m. liepos 20 d. įsakymas Nr. 5-V-679 „Dėl Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Imuniteto valdybos nuostatų ir struktūros schemos patvirtinimo“.

¹⁷⁴ Rimantas Tidikis, „Policijos mokslų sisteminimo metodologinės prielaidos“, *Jurisprudencija* 35, 27 (2002): 12.

bus įvertintas neigiamai. Kiekvienas policijoje dirbantis asmuo privalo suvokti, kad jis yra tarsi visos policijos sistemos atspindys, o jo netinkamas elgesys visuomenėje gali būti pasmerktas ne tiek asmeniniu atžvilgiu, kiek netinkamą darbuotojo elgesį susiejant su visa policijos sistema, kuomet visuomenės nariai laikysis tokios pozicijos kaip „ko dar galima iš jo tikėtis, juk visi tokie policijoje ir dirba“. Vadinasi, neigiami policijos organizacijų vertinimai, prastas jų įvaizdis visuomenėje dažniausiai yra nulemti gyventojams „[...] orientuojantis į atskirų policijos pareigūnų elgesio ir bendravimo atskirus atvejus, policijos vertinimą per atskirų jos profesinių grupių (pvz., viešosios, kelių, pasienio policijos) veiklą. Šie vertinimai dažnai tampa žmogui svarbesni negu objektyvi policijos pareigūnų profesinės veiklos analizė ar kompleksinis policijos priedermių vykdymas. Policija negali nesirūpinti savo įvaizdžio tyrimu, kūrimu, gerinimu, nes tai gali paskatinti policijos funkcijų visuomenėje nuvertinimą, policijos pareigūnų nepasitikėjimo savimi, žemos jų savimonės formavimąsi, savo darbo reikšmingumo nuvertinimą ir galų gale policijos ir visuomenės supriešinimą“¹⁷⁵.

Apibendrinant visuomenės pasitikėjimo policija didinimo perspektyvas, galima teigti, jog nors visuomenės pasitikėjimas policija yra įtakojamas daugybės įvairių veiksnių, tačiau akcentuotina tai, jog pasitikėjimas policija gali būti didinamas dėmesį sutelkiant trimis pagrindinėmis kryptimis: didinant policijos atskaitomybę visuomenei, griežtinant policijos veiklos kontrolės funkciją bei atliekant tinkamo policijos įvaizdžio formavimą.

¹⁷⁵ Rimantas Tidikis, „Policijos mokslų sisteminimo metodologinės prielaidos“, *Jurisprudencija* 35, 27 (2002): 12.

4. PASITIKĖJIMAS POLICIJA: ANKETINĖ POLICIJOS PAREIGŪNŲ APKLAUSA

4.1. Tyrimo metodologija

Magistro baigiamojo darbo antrame skyriuje gana glaustai buvo išanalizuotos ir apžvelgtos tyrimų metodologijos ir rezultatai apie visuomenės pasitikėjimą policija. Tačiau tik 2012 m. Lietuvoje atliktame tyrime „*Policija visuomenės ir pareigūno akimis: kokios policijos reikia valstybei ir piliečiui?*“ buvo apklausti ne tik gyventojai, bet ir policijos pareigūnai ir lyginami šių dviejų respondentų kategorijų atsakymai. Įvertinus tai, jog Lietuvoje yra atliekami dažniausiai tik visuomenės pasitikėjimo policija tyrimai, dėl šių priežasčių, šio darbo autorius, atliko savarankišką policijos pareigūnų subjektyvų pasitikėjimo tyrimą, siekiant atskleisti ar policijos pareigūnai jaučia visuomenės pasitikėjimą, kiek pasitikėjimas yra svarbus policijos pareigūnams, kaip gyventojai pasitikėjimą policija išreiškia, nuo ko priklauso pasitikėjimas policija ir kitus svarbius aspektus susijusius su policija ir visuomene bei jų bendradarbiavimu.

Tyrimo objektas – policijos pareigūnų subjektyvi nuomonė apie visuomenės pasitikėjimą policija ir bendradarbiavimą.

Tyrimo tikslas – atskleisti ir įvertinti policijos pareigūnų nuomonę apie pasitikėjimą policija bei visuomenės ir policijos bendradarbiavimą.

Tyrimo hipotezė: dauguma policijos pareigūnų jaučia visuomenės pasitikėjimą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Sužinoti ar policijos pareigūnai jaučia visuomenės pasitikėjimą;
2. Nustatyti kokią reikšmę turi visuomenės pasitikėjimas policijos pareigūnams;
3. Išsiaiškinti kaip visuomenė išreiškia pasitikėjimą policija (pasitikėjimo išraiškos būdai);
4. Identifikuoti pagrindinius veiksnius, leidžiančius padidinti visuomenės pasitikėjimą policija;
5. Įvertinti policijos ir visuomenės bendradarbiavimą

Tyrimo metodas. Atliekant tyrimą buvo taikytas informacijos gavimo metodas – anketinė apklausa. Šis metodas buvo pasirinktas dėl kelių priežasčių: nereikalaujantis didelių finansinių išlaidų metodas, tačiau gana efektyvus duomenų rinkimo procese, nes yra nesudėtingai užpildomas bei gauti duomenys yra lengvai apdorojami ir galimas jų palyginimas.

Tyrimo imtis ir organizavimas. „[...] Nustatant imties tūrį, ieškoma kompromiso tarp imties dydžio, kokybės ir turimų išteklių. Kiekybinius skaičiavimus tikslinga atlikti kai yra bent 100 elementų imties tūris.¹⁷⁶ Kitų autorių teigimu „[...] jeigu tyrėjas savo tyrimo rezultatus norės

¹⁷⁶ Inga Gaižauskaitė ir Svajonė Mikėnė, *Socialinių tyrimų metodai: apklausa* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014), 39.

apdoroti statistiniais būdais, tada minimalus atvejų skaičius neturėtų būti mažesnis kaip 30¹⁷⁷. Darbo autoriaus nuomone 30 respondentų skaičius yra ženkliai per mažas norint gauti tikslesnius duomenis.

Tyrimas atliktas 2016 metų kovo 1 – 25 dienomis. Anketuojami buvo Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato pareigūnai:

1. Patrulių rinktinės (Dariaus ir Girėno g 50);
2. Kelių policijos valdybos (Mėnulio g 11);
3. Vilniaus miesto pirmojo policijos komisariato pareigūnai (Žirmūnų g. 139A).

Anketos buvo dalinamos tiesiogiai, su pareigūnais bendraujant jų darbo vietose. Visi respondentai buvo supažindinti su anketos pildymo reikalavimais, tyrimo tikslais ir suderintas tikslus jų grąžinimo laikas. Kadangi respondentai buvo pasirenkami atsitiktinai, tyrimo imtis vertinama kaip patogioji.

Klausimynas duotas pildyti respondentams savarankiškai. Savarankiškai pildydamas klausimyną respondentas gali pasirinkti jam tinkamą pildymo greitį, taip pat asmeniškai patogų laiką ir vietą. Taip pat yra daugiau privatumo – nelieta neįtakumo, kuris gali atsirasti atsakant į kai kuriuos klausimus interviuotojo akivaizdoje¹⁷⁸.

Atliekant kiekybinį tyrimą, respondentams išdalinta 150 anketų (kiekvienam policijos padaliniui po 50 anketų). Iš jų grįžo 130 (87,00 proc.). Pildant klausimyną savarankiškai atsiranda galimybė praleisti klausimus arba palikti klausimyną neužpildytą.¹⁷⁹ Būtent likusios 20 anketų – dalis buvo sugadintos, arba grąžintos neužpildytos.

Tyrimo instrumentas. Tyrimo instrumentas pasirinktas anoniminis klausimynas, kuris sudarytas iš kelių dalių t. y. demografinių klausimų ir klausimų apie pasitikėjimą policija. Prieš pradėdant pildyti anketą, respondentams buvo nurodytas tyrimo tikslas ir esmė. Sulaukus respondentų (pareigūnų) klausimų prieš pildant klausimyną apie tyrimo duomenų panaudojimą ir anonimiškumą, respondentams buvo nurodyta ir užtikrinta, jog anketa yra visiškai anoniminė ir rezultatai bus panaudoti tik moksliniam darbui rengti ir nebus publikuojami viešojoje erdvėje (tai buvo nurodyta ir klausimyno pradžioje). Pirmojoje klausimyno dalyje buvo prašoma respondentų pateikti informaciją apie save t. y. lytį, amžių, išsilavinimą, užimamas pareigas, darbo stažą. Respondentų nebuvo klausama ir nebuvo prašoma pateikti atsakymų apie gyvenamąją vietą, šeimyninę padėtį ar gaunamas pajamas, kadangi šie klausimai nėra susiję su tyrimo tikslais, nebūtų naudingi tyrimui ir taptų pertekliniai. Antrojoje klausimyno dalyje buvo užduodami

¹⁷⁷ Kęstutis Kardelis, *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai* (Šiauliai: Lucilijus, 2002), 115.

¹⁷⁸ Inga Gaižauskaitė ir Svajonė Mikėnė, *Socialinių tyrimų metodai: apklausa* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014), 72.

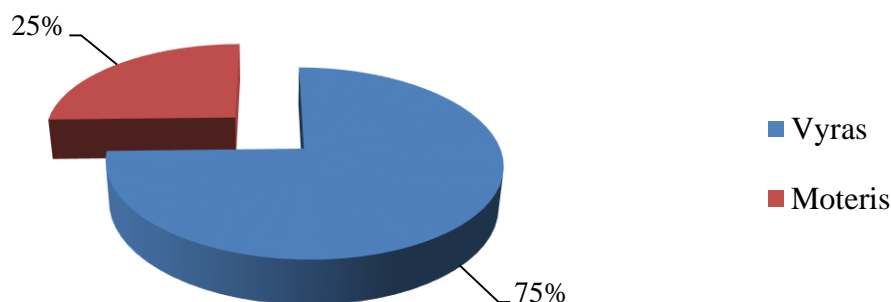
¹⁷⁹ Ten pat.

konkretūs klausimai apie pasitikėjimą policija, pasitikėjimo didinimo galimybes, jo reikšmę, policijos ir visuomenės bendradarbiavimą ir kitus svarbius aspektus.

Tyrimo anketa pateikiama priede Nr. 2. Anketą sudaro 5 demografiniai klausimai ir 11 pasitikėjimo policija klausimų. Iš viso anketą sudaro 16 klausimų.

4.2. Tyrimo rezultatai

Pirmuoju anketos klausimu respondentų buvo prašoma nurodyti savo lytį (žr. 7 pav.).

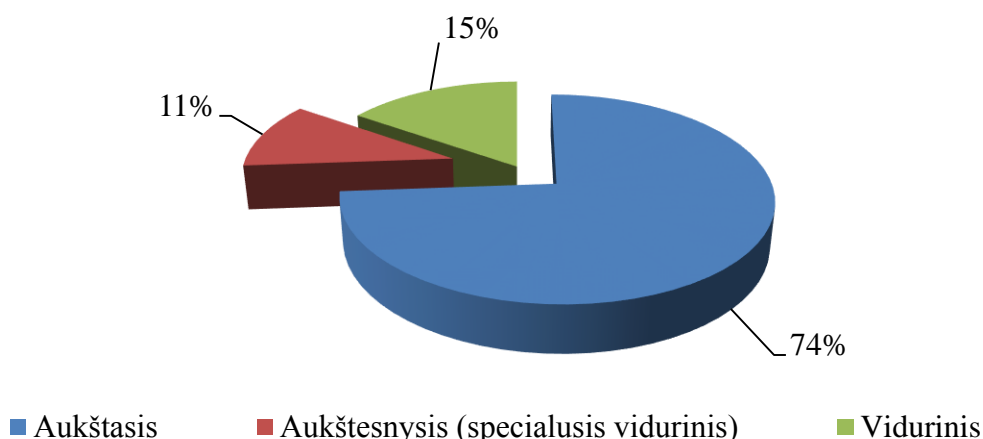
7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį, proc. (N=130)

Susisteminius rezultatus, paaiškėjo jog tyrime dalyvavo 75 proc. vyrų ir 25 proc. moterų. Policijos departamento duomenimis policijos pareigūnų santykis pagal lytį 2015 m. buvo 63,9 proc. vyrų ir 36,1 proc. moterų¹⁸⁰. Pastebėtina, jog respondentų pasiskirstymas pagal lytį neatitinka (skirtumas – 11,1 procentinių punktų) policijos departamento pateiktos santykio pagal lytį struktūros, nes buvo taikyta patogioji tyrimo respondentų atranka. Tačiau verta pažymėti, kad skirtumas greičiausiai negali būti vertinamas kaip labai didelis.

Antruoju anketos klausimu respondentų buvo prašoma nurodyti savo amžių. Tyrimo rezultatai parodė, jog respondentų amžiaus vidurkis – 32 metai. Jauniausio respondento amžius – 20 metų, vyriausiojo respondento dalyvavusio tyrime amžius – 46 metai.

¹⁸⁰ „Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2015 metų veiklos ataskaita,“ žiūrėta 2016 03 25, <http://www.policija.lt/get.php?f.26376>

Nurodyti išsilavinimą, respondentų buvo prašoma **trečiuoju** anketos klausimu (žr. 8 pav.).

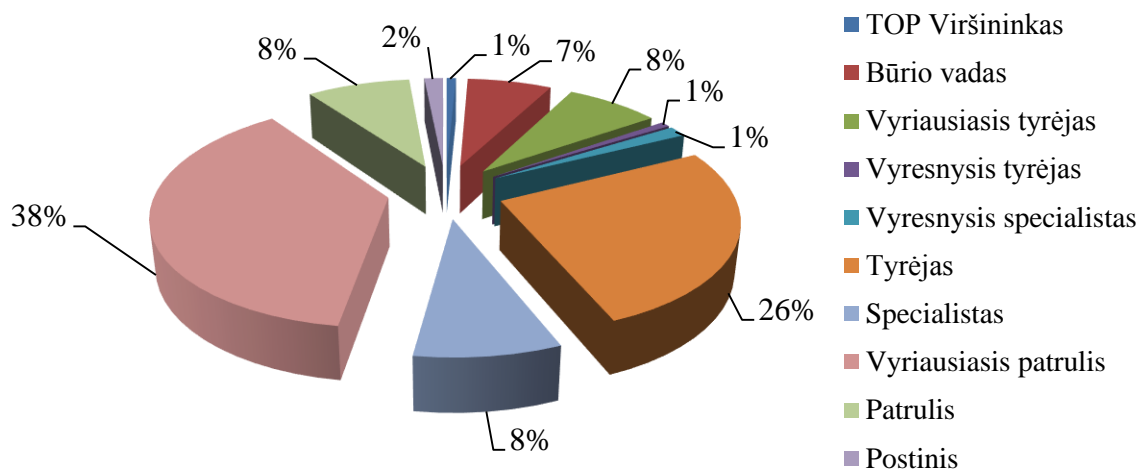
8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą, proc. (N=130)

Išanalizavus duomenis paaiškėjo, kad didžioji dalis tyrime dalyvavusių respondentų (74 proc.) yra įgiję aukštąjį išsilavinimą. Darbo autorius pažymi, kad viešojoje erdvėje dažnai girdime priekaištus, jog policijos pareigūnai yra neišsilavinę, nemandagūs, neraštingi ir policininkų išsilavinimui keliami patys mažiausi reikalavimai¹⁸¹. Galime sutikti su policijos komisaro viešąja nuomone, jog „[...] viena iš policijos problemų yra išsilavinimas. Policijoje žemiausioje grandyje gali dirbti žmogus, metus prasimokęs policijos mokykloje. Tokią policiją turime. Pasiėksime tai, kad kiekvienas privalės turėti aukštąjį išsilavinimą“¹⁸². Autorius pažymi, jog policijos pareigūnų išsilavinimas glaudžiai susijęs su atliekamų policijos funkcijų ir paslaugų kokybe, tačiau vargu ar greitai metu pavyks įgyvendinti tai, jog kiekvienas policijos pareigūnas, patruliuojantis gatvėje, bus įgijęs aukštąjį išsilavinimą, kadangi sprendimai nuo kurių priklauso šio tikslo sėkmė yra nulemiami ne tik policijos vadovybės, tačiau ir įstatymų leidžiamosios bei vykdomosios valdžios priimamų sprendimų (finansavimo klausimų, įstatymų leidybos ir kt.). Vis dėlto tyrimo rezultatai parodo (aukštasis – 74 proc., vidurinis – 15 proc., aukštesnysis- 11 proc.), jog policijoje dirba kompetentingi asmenys.

¹⁸¹ „Mus saugo policija su viduriniu išsilavinimu,” žiūrėta 2016 03 25, <http://kauno.diena.lt/naujienos/vilnius/miesto-pulsas/mus-saugo-policija-su-viduriniu-issilavinimu-491301>

¹⁸² „Didins policininkų algą ir išsilavinimą,” žiūrėta 2016 03 25 <http://www.anyksta.lt/archyvas/straipsnis?id=4367-didins-policininku-alga-ir-issilavinima>

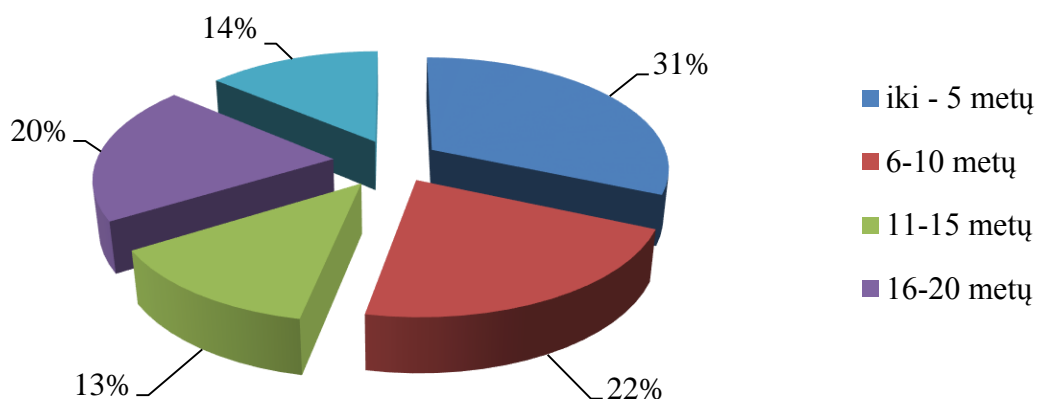
Ketvirtuoju anketos klausimu respondentų buvo prašoma nurodyti užimamas pareigas (žr. 9 pav.).

9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal užimamas pareigas, proc. (N=130)

Iš paveiksle Nr. 9 esančių duomenų matyti, jog tyrime dalyvavo labai platus policijos pareigūnų skaičius, skirstant juos pagal užimamas pareigas policijoje. Nuo gatvėje patruliuojančių pareigūnų (patrulių), iki svarbius sprendimus priimančių asmenų (viršininkų, būrio vadų, vyriausiųjų tyrėjų). Tai leidžia teigti, jog tyrimo imtis atspindi galimų policijos užimamų pareigų struktūrą (Lietuvos policija yra institucija kurioje dominuoja pavaldumo principas). Dauguma tyrime dalyvavusių respondentų yra pirminės grandies (vyriausieji patruliai – 38 proc.) ir vidurinės grandies (tyrėjai – 26 proc.) pareigūnai. Kiek mažiau tyrime dalyvavo aukštesniosios grandies pareigūnų (vyriausieji tyrėjai – 8 proc., būrių vadai – 7 proc.).

Penktuoju anketos klausimu respondentų buvo prašoma nurodyti darbo stažą policijoje (žr. 10 pav.)

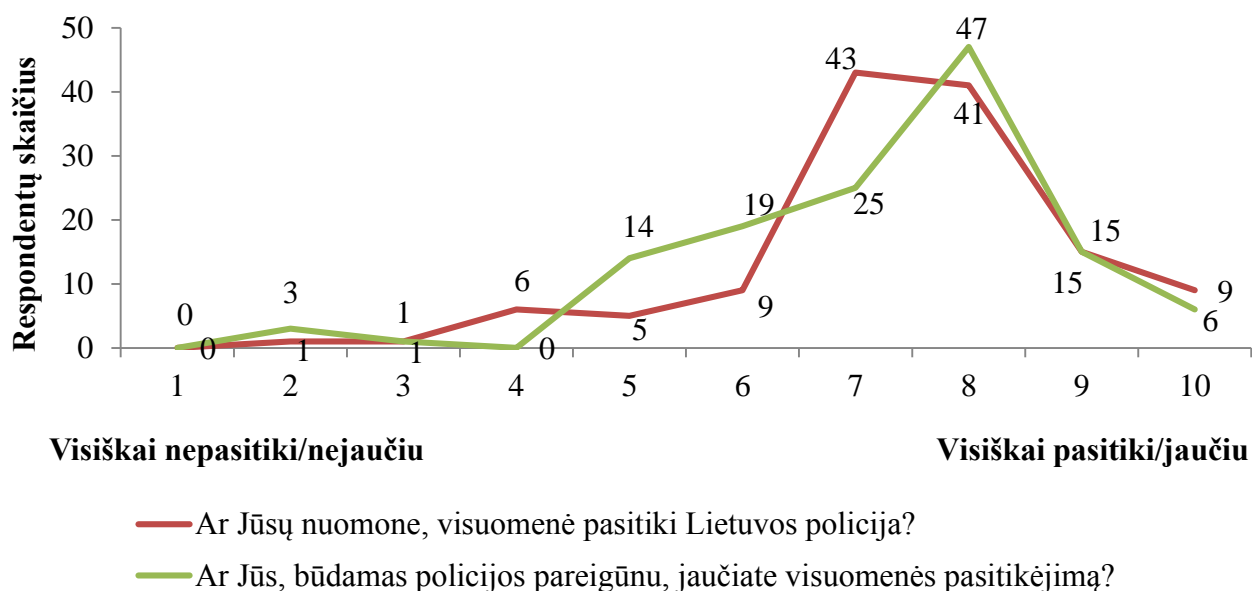

10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo stažą policijoje, proc. (N=130)

Paaikėjo, kad atliktame tyrime dalyvavo pareigūnai, kurių darbo stažas svyruoja nuo mažiau kaip 5 metų iki daugiau kaip 20 metų. Duomenų analizė parodė, jog respondentų skaičius procentais pasiskirstė gana tolygiai, tačiau daugiausiai (31 proc. visų apklaustųjų) tyrime dalyvavo respondentų, kurių darbo stažas yra pats mažiausias, t. y. iki 5 metų. Tuo tarpu mažiausiai (14 proc. visų apklaustųjų) tyrime dalyvavo policijos pareigūnų, kurių darbo stažas yra daugiau kaip 20 metų.

Pirmieji penki klausimai buvo skirti išanalizuoti ir pateikti demografines respondentų charakteristikas, toliau darbe analizuojami atsakymų į klausimus apie pasitikėjimą policija rezultatai.

Visuomenės pasitikėjimas yra vienas svarbiausių policijos veiklos vertinimo kriterijų, o vienas iš pagrindinių 2016 m. Lietuvos policijos veiklos prioritetų yra skatinti visuomenės pasitikėjimą policijos institucija. Gyventojų apklausų duomenys rodo, kad pasitikėjimas policija kasmet didėja ir per dešimt metų išaugo daugiau kaip 20 proc.¹⁸³ Šio darbo autoriaus tyrime apklaustų respondentų teirautasi ar jie pastebi pagerėjusį visuomenės požiūrį į policiją: ar jų nuomone visuomenė pasitiki policija, ir ar jie, būdami policijos pareigūnais, jaučia visuomenės pasitikėjimą. Kadangi minėtieji klausimai yra glaudžiai susiję, rezultatų analizė pateikiama kartu (žr. 11 pav.)

11 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal visuomenės pasitikėjimo (ir jo jaučiamumo) policija rodiklius, proc. (N=130)

¹⁸³ „Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2015 metų veiklos ataskaita“, žiūrėta 2016 03 25, <http://www.policija.lt/get.php?f.26376>

Kaip matyti iš paveikslo Nr. 11, apklaustieji pareigūnai mano, jog visuomenėje nėra tokių asmenų, kurie visiškai nepasitiki Lietuvos policija. Tuo tarpu 43 respondentai, kas sudaro 33,08 proc. visų apklaustųjų (žr. priedo Nr. 3, 3 lent.), teigia, jog visuomenė labiau pasitiki Lietuvos policija nei nepasitiki (vertinimas 7 balais). Jog visuomenė visiškai pasitiki policija (vertinimas 10 balų) atsakė vos 7 proc. visų apklaustųjų, t. y. 9 tyrime dalyvavę respondentai. Respondentų, kurie visiškai nejaustų (vertinimas 1 balas) visuomenės pasitikėjimo – tyrime nepasitaikė. Tuo tarpu 47 respondentai, kas sudaro 36,15 proc. visų apklaustųjų, teigia, jog jaučia visuomenės pasitikėjimą (vertinimas 8 balai) (žr. priedo Nr. 3, 4 lent.). Respondentų, labai jaučiančių visuomenės pasitikėjimą (vertinimas 10 balų) tyrime buvo vos 6 (tai sudaro 4,62 proc. visų apklaustųjų). Galime teigti, jog tie pareigūnai, kurie jaučia visuomenės pasitikėjimą, pagrįstai teigia, jog visuomenė jų manymu pasitiki policija. Atvirkštinė įžvalga būtų tokia, jog pareigūnai, kurie teigia, jog visuomenė labiau nepasitiki policija negu ja pasitiki, greičiausiai visuomenės pasitikėjimo nejaučia.

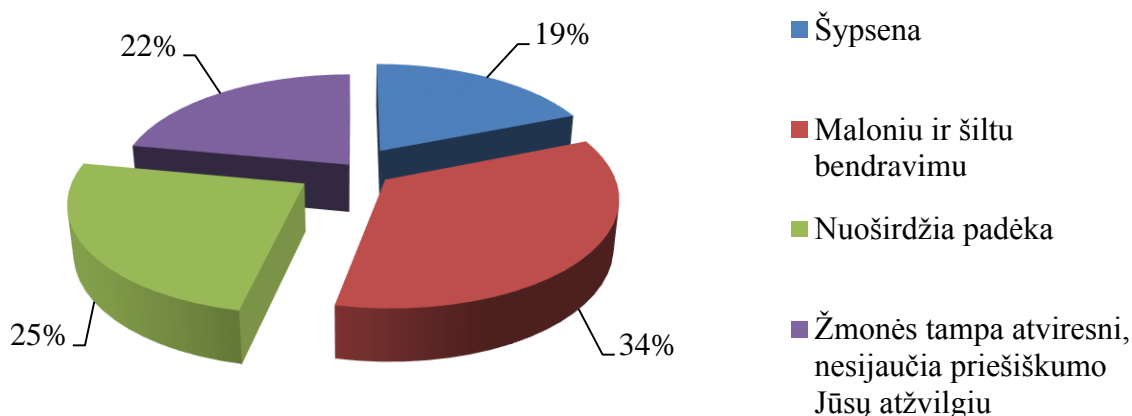
Antrajame šio darbo skyriuje apžvelgtos gyventojų apklausos rodo, jog didžioji Lietuvos visuomenės dalis šiuo metu policija pasitiki, tačiau visuomet egzistuos visuomenės dalis, kuri nepasitiki/nepasitikės Lietuvos policija. Todėl respondentams buvo pateikti galimi nepasitikėjimo policija teiginiai, kuriems jie galėjo pritarti arba atvirkščiai – nepritarti, kodėl jų manymu visuomenė nepasitiki Lietuvos policija. Pabrėžtina, jog respondentai galėjo žymėti tris teiginius, kuriems jie pritaria arba nepritaria (žr. 2 lent.)

2 lentelė. Visuomenės nepasitikėjimo Lietuvos policija priežastys (teiginiai), policijos pareigūnų vertinimu

Teiginiai	TAIP		NE	
	Respondentų sk.	Proc., %	Respondentų sk.	Proc., %
1. Pareigūnai patys daro nusikaltimus	19	4,87	54	13,85
2. Netiki, kad policija gali iširti nusikaltimus	51	13,08	32	8,21
3. Policija yra korumpuota	20	5,13	51	13,08
4. Sunku juos išsikviesti	24	6,15	18	4,62
5. Pareigūnai neteisėtai naudoja smurtą prieš asmenis	2	0,51	19	4,87
6. Nemandagūs, arogantiški, kai kreipiesi pagalbos	5	1,28	9	2,31
7. Per mažai policininkų patruliuoja gatvėse	46	11,79	1	0,26
8. Policija susijusi su nusikaltėliais	0	0,00	8	2,05
9. Pareigūnams trūksta išsilavinimo, kompetencijos	18	4,62	13	3,33
Iš viso:	185	47,44	205	52,56

Išanalizavus rezultatus (žr. 3 lent.), nustatyta, jog galime išskirti dvi priežastis (teiginius), kurios anot respondentų yra pagrindinės ir labiausiai lemiančios visuomenės nepasitikėjimą policija, t.y. teiginiui, jog visuomenė netiki, kad policija gali ištirti nusikaltimus pritarė 51 respondentas, kas sudaro 13,08 proc. visų apklaustųjų. Tuo tarpu 46 respondantai (11,79 proc. visų apklaustųjų) pritarė teiginiui, jog per mažai policininkų patruliuoja gatvėse. Nei vienas respondentas nepritarė tam, jog policija pati susijusi su nusikaltėliais, tačiau 19 respondentų (4,87 proc. visų apklaustųjų) teigia, jog sutinka ir pritaria, kad patys pareigūnai daro nusikaltimus ir tai yra viena iš visuomenės nepasitikėjimo policija priežasčių. Net 54 respondantai (13,85 proc. visų apklaustųjų) vis gi nepritaria teiginiui, jog pareigūnai patys daro nusikaltimus. Galime daryti pagrįstą išvadą, jog šiam teiginiui respondantai vis gi labiau nepritaria negu su tuo sutinka. Teiginiui, kad policija yra korumpuota nepritaria 51 respondentas (13,08 proc. visų apklaustųjų), o 32 respondantai (8,21 proc. visų apklaustųjų) nepritaria, jog viena iš galimų nepasitikėjimo policija priežasčių yra ta, kad visuomenė netiki, jog policija gali ištirti nusikaltimus.

Greičiausiai kiekvienam policijos pareigūnui yra malonu, kai visuomenė pasitiki policija. Jei visuomenė pasitiki policija, ji daugeliu atvejų tam tikrais būdais pasitikėjimą mėgina išreikšti bei parodyti konkrečiam policijos pareigūnui, kuris galimai sprendė iškilusią problemą arba padėjo ją visiškai išspręsti. Būtent šiuo anketos klausimu ir buvo norima sužinoti kaip visuomenė išreiškia pasitikėjimą policijos pareigūnais, todėl respondentams buvo užduotas klausimas: „Kaip žmonės išreiškia pasitikėjimą Jumis (pasitikėjimo išraiškos būdai)?“. Prieš analizuojant gautus tyrimo rezultatus, autorius pabrėžia, jog galimi atsakymo variantai į šį klausimą buvo derinami su policijos pareigūnais dar prieš atliekant tyrimą (žr. 12 pav.)

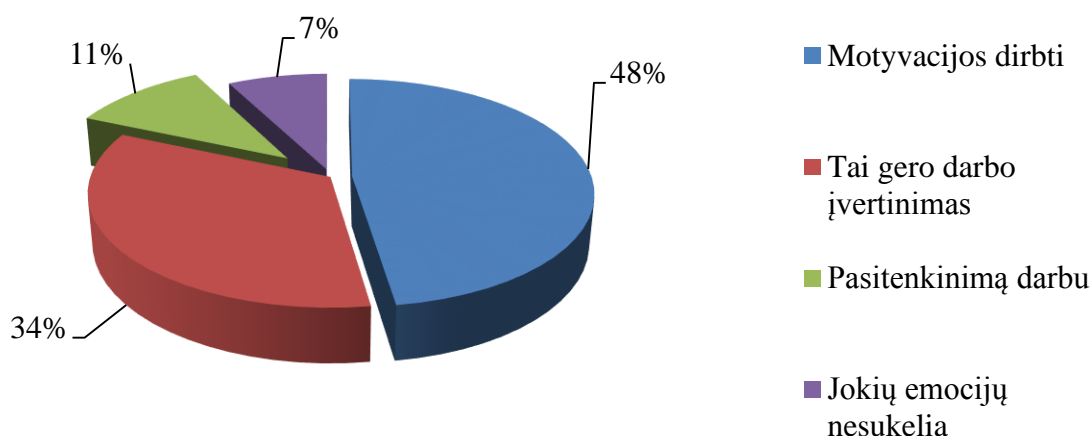

12 pav. Pasitikėjimo policija išraiškos būdai, proc. (N=130)

Gauti tyrimo rezultatai (žr. 12 pav.) parodė, jog anot pareigūnų, visuomenė dažniausiai pasitikėjimą policija išreiškia malonių ir šiltu bendravimu (34 proc.). Tolimesni tyrimo rezultatai

pasiskirstė gana tolygiai, t. y. 25 proc. respondentų teigė, jog pasitikėjimą policija visuomenė išreiškia nuoširdžia padėka, 22 proc. apklaustųjų teigė, jog pasitikėjimo policija išraiška yra ta, jog žmonės tampa atviresni, nejaučia priešiško jū atžvilgiu, tuo tarpu 19 proc. visų apklaustųjų nurodė, jog visuomenė pasitikėjimą išreiškia šypsena.

Kiekvienoje organizacijoje, tame tarpe ir policijoje, turi būti sukurta tam tikra gerai atlikto darbo vertinimo ir grįžtamojo ryšio struktūra. Policijos pareigūnas gerai atlikęs savo darbą, jausdamas visuomenės palaikymą ir pasitikėjimą gauna tam tikrą „gražą“. Ankstesniu klausimu teirautasi apie visuomenės pasitikėjimo išraišką. Šį kartą domėtasi ar išreikštas pasitikėjimas yra svarbus policijos pareigūnui ir kokius jausmus pasitikėjimas sukelia. Todėl respondentams buvo užduotas klausimas: „Ką Jums, kaip policijos pareigūnui, duoda (suteikia) visuomenės pasitikėjimas?“. Autorius pabrėžia, jog nagrinėjamo klausimo galimi atsakymo variantai buvo derinami su policijos pareigūnais dar prieš atliekant tyrimą (žr. 13 pav.).

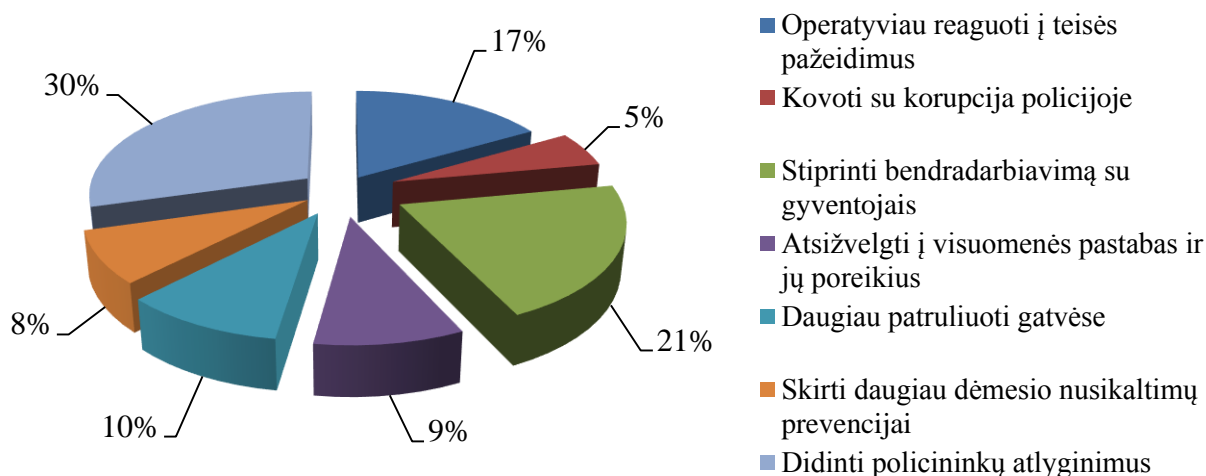

13 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal visuomenės pasitikėjimo reikšmę policijos pareigūnams, proc. (N=130)

Išanalizavus tyrimo duomenis, nustatyta, kad beveik pusė respondentų, t. y. 48 proc. visų policijos pareigūnų atsakė, jog visuomenės pasitikėjimas suteikia jiems motyvacijos dirbti. 34 proc. respondentų teigė, jog tai yra gero darbo įvertinimas. Kiek mažiau, t. y. 11 proc. pareigūnų atsakė, kad pasitikėjimas jiems teikia pasitenkinimą darbu. Pabrėžtina, kad tik 7 proc. respondentų atsakė, jog visuomenės pasitikėjimas jiems jokių emocijų nesukelia. Darytina išvada, kad daugeliui tyrime dalyvavusių asmenų, visuomenės pasitikėjimas yra svarbus ir suteikia teigiamas emocijas, o svarbiausia – skatina ir motyvuoja pareigūnus dirbti.

Policija yra viena iš institucijų, kuri nuolat yra krečiama reformų ir permainų. Tai reiškia, jog institucija galimai turi spragų, kurias reikia taisyti ir keisti. Policija yra institucija, teikianti visuomenines paslaugas, o pagrindinis jos veiklos vertintojas yra visuomenė. Todėl, kol yra galimybė stiprinti, skatinti ir didinti visuomenės pasitikėjimą policija, tol būtina stengtis tai

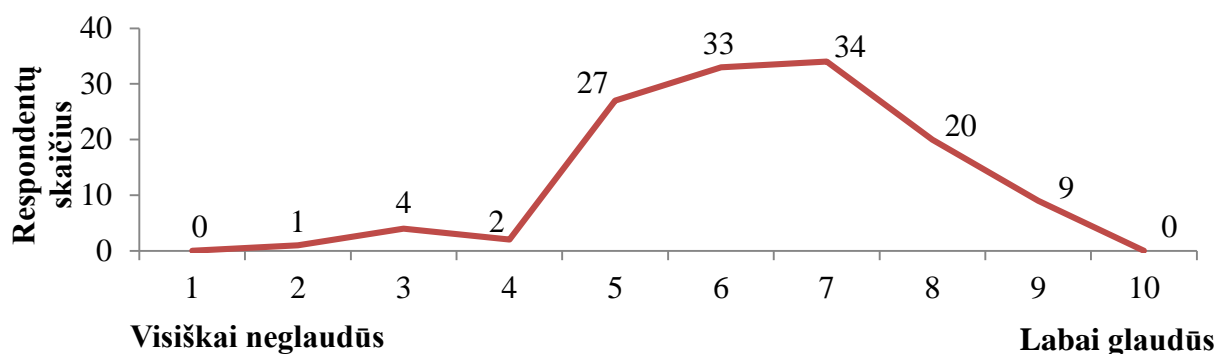
daryti, juk policija yra institucija, turinti nuolat augti ir tobulėti, būti pažangi ir moderni šiuolaikinėje visuomenėje. Todėl respondentų buvo prašoma atsakyti, ką policija turėtų keisti ar gerinti, kad visuomenės pasitikėjimas ja taptų dar didesnis (žr. 14 pav.).

14 pav. Respondentų pasiskirstymas vertinant pasitikėjimo policija didinimo galimybes, proc.
(N=130)

Kaip matyti iš paveiksle Nr. 14 esančių duomenų, didžioji dalis respondentų, t. y. 30 proc. teigė, jog padidinus pareigūnų atlyginimus visuomenės pasitikėjimas taptų didesnis. Greičiausiai nuo atlyginimo dydžio priklauso ir pareigūnų motyvacija dirbti, o gerą darbą vertina ir visuomenė. 21 proc. respondentų kaip vieną iš visuomenės pasitikėjimo policija didinimo galimybių mato jos ir gyventojų bendradarbiavimo stiprinimą. Glaudus gyventojų ir policijos bendradarbiavimas gali būti vertinimas ir kaip puiki prevencinė priemonė, padedanti greičiau atskleisti padarytus nusikaltimus. 17 proc. respondentų teigia, jog reikia operatyviau reaguoti į teisės pažeidimus, taip atsiranda didesnės galimybės rasti nusikaltimus/pažeidimus padariusius asmenis bei atskleisti pačius nusikaltimus. Tolimesni rezultatai pasiskirstė gana tolygiai: daugiau patruliuoti gatvėse – 10 proc. apklaustųjų, atsižvelgti į visuomenės pastabas ir jų poreikius – 9 proc. visų respondentų. Mažiausiai respondentų, t. y. 5 proc. visų apklaustųjų, kaip efektyvią galimybę didinti visuomenės pasitikėjimą policija, nurodė kovą su korupcija bei jos apraiškomis.

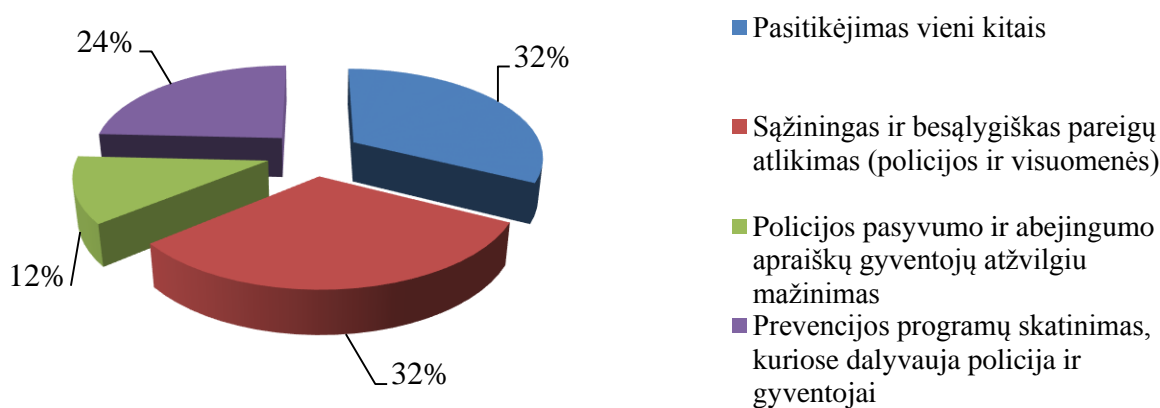
Policija ir jos veikla be jokios abejonės turi būti nukreipta į visuomenę ir joje esančias problemas. Nuo policijos ir visuomenės santykių ir bendradarbiavimo priklauso ir visuomenės pasitikėjimas policijos institucija. Policija turi būti kuo „arčiau“ visuomenės ir glaudžiai bendradarbiauti tarpusavyje. Todėl respondentų buvo prašoma įvertinti policijos ir visuomenės santykius ir bendradarbiavimą (žr. 15 pav.).

15 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal visuomenės ir policijos bendradarbiavimo vertinimus, proc. (N=130)

Rezultatų analizė parodė, jog tyrime nedalyvavo nei vienas respondentas, kurio nuomone, visuomenės ir policijos santykiai ir bendradarbiavimas yra „visiškai neglaudūs“ (vertinimas 1 balas). Tuo tarpu 34 respondentai (26,15 proc. visų apklaustųjų) (žr. priedo Nr. 3, 5 lent.), teigė, jog santykiai ir bendradarbiavimas „labiau glaudūs nei visiškai neglaudūs“ (vertinimas 7 balais). Jog visuomenės ir policijos santykiai „visiškai glaudūs“ (vertinimas 10 balų) nepažymėjo vėl gi – nei vienas tyrime dalyvavęs respondentas. Tyrimo rezultatų į šį klausimą analizė, leidžia daryti pagrįstą išvadą, jog visuomenės ir policijos bendradarbiavimas ir santykiai yra ganėtinai glaudūs, ir tarp visuomenės ir policijos yra stiprus tarpusavio ryšys.

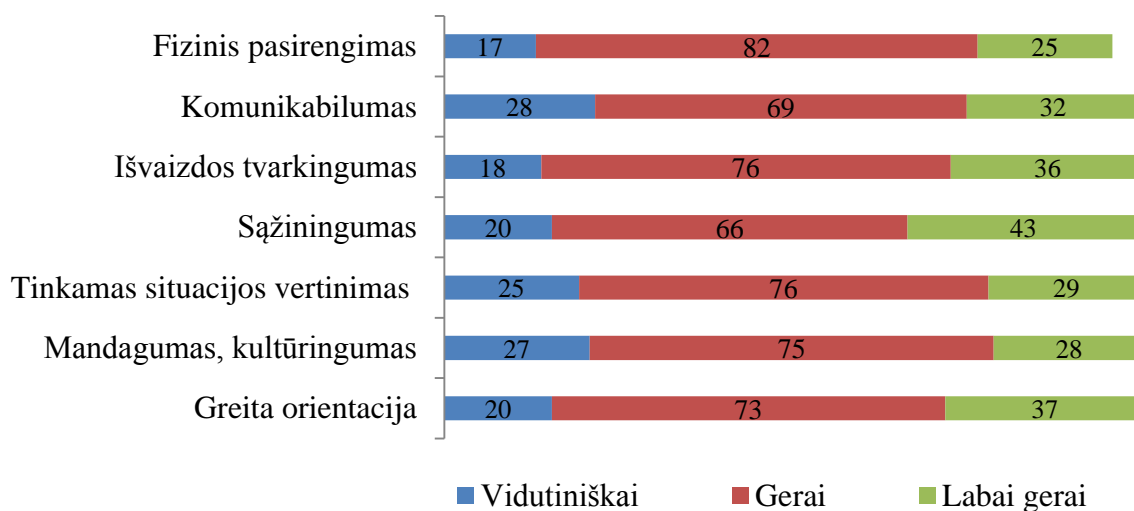
Policija yra visuomenės sukurta institucija, o visuomenės ir policijos bendradarbiavimas garantuoja didesnę visuomenės saugumo jausmą, kadangi bendradarbiavimas leidžia geriau pažinti vieniems kitus – visuomenė bendradarbiavimo metu gali jaustis svarbi, garsiai reikšti savo nuomonę ir idėjas, galų gale patys priimti reikšmingus sprendimus. Todėl respondentų klausama: „Kas veiksmingiausiai pagerintų visuomenės ir policijos bendradarbiavimą?“ (žr. 16 pav.).

16 pav. Veiksniai, gerinantys visuomenės ir policijos bendradarbiavimą, proc. (N=130)

Analizuojant rezultatus, paaiškėjo kad 32 proc. respondentų teigė, jog sąžiningas ir besąlygiškas pareigų atlikimas (policijos ir visuomenės) padėtų policijai gerinti tarpusavio ryšius. Jog tarpusavio pasitikėjimo trūksta, atsakė taip pat 32 proc. respondentų. 24 proc. respondentų mano, jog prevencijos programų skatinimas, kuriose dalyvautų abi pusės: policija ir visuomenė, padėtų bendradarbiavimo ir santykių gerinimui. Jog policija vis dar yra skeptiška, pasyvi ir abejinga bendradarbiavimo su visuomene klausimu ir šių apraiškų gyventojų atžvilgiu mažinimas padėtų gerinti bendradarbiavimą, atsakė 12 proc. respondentų.

Visuomenės pasitikėjimo policija tyrimai Lietuvoje atliekami, norint sužinoti ar visuomenė pasitiki policija kaip teisėsaugos institucija, o gauti duomenys gali būti palyginami su kitomis institucijomis. Kiekvienu atveju institucija susideda iš žmonių, kurie ir lemia ar institucija yra prestižinė, koks jos įvaizdis visuomenėje ir ar ja galima pasitikėti. Visuomenė prašydama ir norėdama gauti pagalbos iš policijos, susiduria su konkrečiu policijos pareigūnu ir pirmasis teigiamas ar neigiamas kontaktas gali būti lemiamas veiksnys pasitikėjimui susiformuoti. Jei policijos pareigūnas susidariusioje situacijoje yra mandagus, tvarkingos išvaizdos ir tinkamai įvertina esamą situaciją, natūralu, jog visuomenė tai įvertins teigiamai ir greičiausiai pasitikėjimo laipsnis bus aukštas. Todėl sekančiu anketos klausimu respondentų buvo prašoma įvertinti tam tikras Lietuvos policijos pareigūnų savybes (žr. 17 pav.).

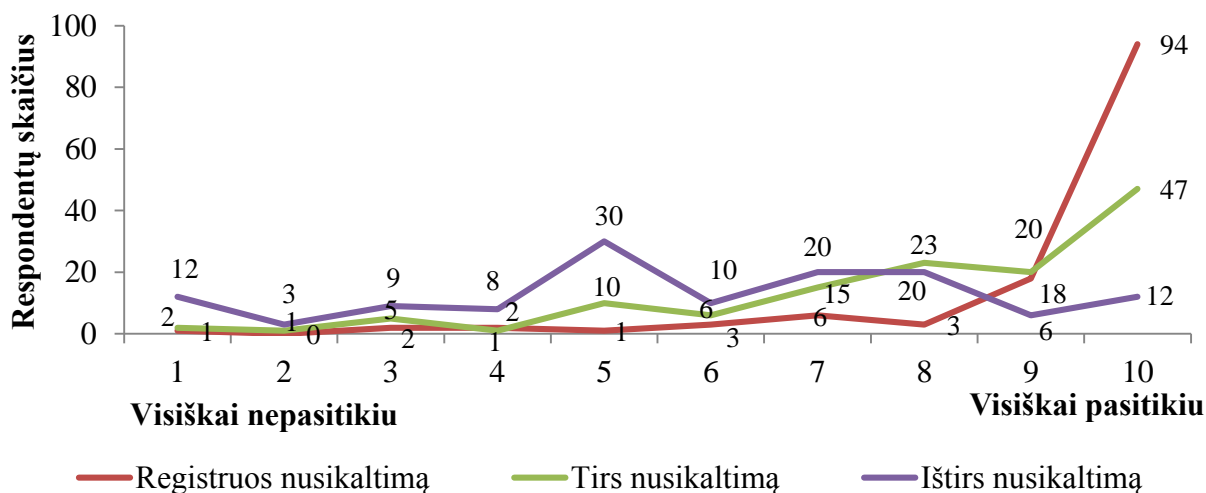

17 pav. Lietuvos policijos pareigūnų savybių vertinimas pačių policijos pareigūnų akimis, proc.
(N=130)

Prieš pradėdant detaliau analizuoti atsakymų į šį klausimą duomenis, pažymėtina, jog įvertinti Lietuvos policijos pareigūnų savybes respondentai turėjo penkiabalėje vertinimo sistemoje, kur reikšmės buvo sekančios: 1 – „labai blogai“, 2 – „blogai“, 3 – „vidutiniškai“, 4 – „gerai“, 5 – „labai gerai“. Tačiau fizinį pasirengimą kaip savybę „labai blogai“ įvertino vos vienas respondentas, penki respondentai fizinį pasirengimą įvertino „blogai“, o komunikabilumą

ir sąžiningumą kaip savybes „blogai“ įvertino vos po vieną respondentą. Dėl šių priežasčių, į 17 pav. nebuvo įtraukti vertinimai „labai blogai“ ir „blogai“. Tęsiant klausimo rezultatų analizę, paaiškėjo, jog „labai gerai“ 43 respondentai įvertino sąžiningumą, o greitą orientaciją kaip savybę „labai gerai“ įvertino 37 respondentai. Pažymėtina, jog toliau rezultatai pasiskirstė gana tolygiai: fizinį pasirengimą „gerai“ įvertino 82 respondentai, tinkamą situacijos vertinimą ir išvaizdos tvarkingumą kaip savybes „gerai“ įvertino 76 respondentai, o mandagumą, kultūringumą – 75 respondentai. Komunikabilumą „vidutiniškai“ įvertino 28 respondentai, greitą orientaciją 20 respondentų. Galime daryti išvadą, jog daugelį savybių respondentai įvertino „gerai“, tačiau galime rasti ir išimčių, kaip jau minėta, pasitaikė ir respondentų, kurie pareigūnų savybes įvertino „blogai“ arba net „labai blogai“.

Dešimtuoju anketos klausimu buvo suformuota situacija (nusikaltimo imitacija), kurioje tyrimo respondentai nukentėjo nuo nusikalstamos veikos ir tapo nusikaltimo aukomis, o tada kreipėsi pagalbos į policiją. Situacija suformuota taip, jog respondentai atsidūrę tokioje padėtyje, turėjo atsakyti, kiek jie pasitiki, jog policija: „registruos nusikaltimą“, „tirs nusikaltimą“ ir jį „ištirs“. Ši situacija savotiškai atspindi pačių respondentų pasitikėjimą policija jiems patekus į nemalonią gyvenimišką situaciją, juk policijos pareigūnai taip pat yra mūsų visuomenės dalis, galinti nukentėti ir nukenčianti nuo nusikaltimų (žr. 18 pav.).

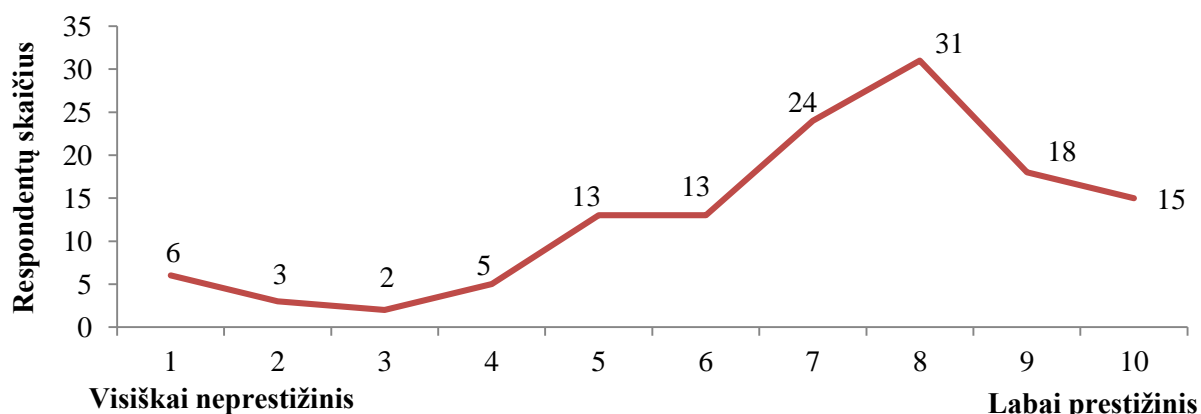

18 pav. Respondentų subjektyvus situacijos pasitikėjimo vertinimas, proc. (N=130)

Analizuojant duomenis paaiškėjo, jog net 94 respondentų teigė visiškai pasitikintys (vertinimas 10 balų), jog policija registruos nusikaltimą. 20 respondentų buvo atsargesni ir teigė, jog pasitiki nusikaltimo registravimu (vertinimas 9 balai). Galime teigti, jog praktiškai daugelis tyrimo dalyvavusių respondentų (114 iš 130 respondentų) pasitiki, jog policija registruos nusikaltimą. Analizuojant tyrimų rezultatus toliau, paaiškėjo, kad tik 47 respondentai „visiškai pasitiki“ (vertinimas 10 balų), jog policija tirs nusikaltimą ir 18 respondentų nusikaltimo tyrimu

pasitikti, tačiau pasitikėjimo laipsnis yra mažesnis (vertinimas 9 balai). Lygindami rezultatus, akivaizdžiai matome kaip stipriai krito respondentų pasitikėjimo laipsnis. Kaip jau minėta, net 114 respondentų pasitiki, jog policija registruos nusikaltimą, tačiau, jog nusikaltimą tirs pasitiki jau vos 65 respondentai. Labai svarbu, jog policija registruotų nusikaltimą ir jį tirtų, tačiau svarbiausia, kad policija įdėjusi visas pastangas nusikaltimą ištirtų ir rastų tiek nusikaltėlių, tiek ir prarastą turtą. Todėl išanalizavus rezultatus paaiškėjo, jog tik 12 respondentų teigė, kad „visiškai pasitiki“ (vertinimas 10 balų) tuo, kad policija ištirs nusikaltimą. Paradoksalu, tačiau 12 respondentų atsakė, kad „visiškai nepasitiki“ (vertinimas 1 balas) nusikaltimo atskleidimo galimybe, kitaip tariant respondentai visiškai nepasitiki ir nesitiki, jog nusikaltimas bus išaiškintas. Lyginant visus duomenis, pasitikėjimo laipsnio skirtumai daugiau negu akivaizdūs: tai, kad nusikaltimą registruos pasitikti 114 respondentų, nusikaltimą tirs – 65 respondentai, nusikaltimą ištirs – vos 12 respondentų. Iš gautų tyrimo rezultatų galime teigti, kad viena iš nepasitikėjimo policijos pareigūnais priežasčių, pačių pareigūnų akimis, galime įvardinti – nepasitikėjimą/netikėjimą, jog policija gali iširti nusikaltimus. Šiai priežastčiai pritarė ir daugiausiai tyrime dalyvavusių respondentų anksčiau užduotame anketos klausime (žr. 3 lentelę).

Policijos pareigūno darbas yra sudėtingas ir pavojingas, o daugelis šią profesiją pasirinkusių asmenų susiduria su naujais iššūkiais ir išbandymais. Darbas policijoje reikalauja gero fizinio, moralinio ir psichologinio pasiruošimo. Paskutiniu metu anketos klausimu respondentų teirautasi apie policijos profesijos prestižą, siekiant sužinoti vyraujančias nuostatas dėl policininko profesijos, jos autoritetą ir prestižiškumą mūsų visuomenėje (žr. 19 pav.).

19 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal policijos profesijos prestižo vertinimą

Tyrimo rezultatai rodo, jog 15 respondentų darbą policijoje laiko „labai prestižiniu“ ir gerbiamu mūsų visuomenėje (vertinimas 10 balų). 6 respondentai buvo kritiški policijos profesijos ir prestižo atžvilgiu, bei atsakė, jog darbą policijoje laiko „visiškai neprestižiniu“

(vertinimas 1 balas). Daugiausiai t. y. 31 respondentas darbą policijoje laiko „labiau prestižiniu“ negu „visiškai neprestižiniu“ (vertinimas 8 balai). 24 respondantai atsakė labai panašiai ir pareigūno profesiją nurodė laikantys gana gerbiama visuomenėje (vertinimas 7 balai). Išvada tokia, jog respondentų dalis, darbą policijoje laikančių „labai prestižiniu“ yra gana maža. Vis dėlto respondentų, policijos profesiją laikančių garbinga ir ją vertinančių yra daugiau negu tų, kurie darbą policijoje laiko negerbiamu visuomenėje. Autorius pabrėžia, jog darbas policijoje turėtų būti vertinamas, gerbiamas bei laikomas prestižiniu, kadangi policijos pareigūnai yra tie asmenys, iš kurių pagalbos mes galime tikėtis pirmiausiai susidūrę su nusikalstamomis veikomis. Policija yra ta institucija, kuri daro „juodžiausią“ ir kartais psichologiškai nepakeliamą ir pavojingą darbą (darbas gatvėse, skaudūs eismo įvykiai, įvairūs nusikalstamų grupuočių sulaukymai). Pažymėtina tai, jog policijos kaip institucijos prestižas priklauso, tiek nuo jos matomumo, tiek ir nuo pavienių policijos pareigūnų daromų klaidų (neblaivių pareigūnų sukeltos eismo nelaimės ir pan.), kurios stipriai „kerta“ visai policijos sistemai, tiek per visuomenės pasitikėjimą, tiek ir per policijos pareigūnų profesijos prestižą.

IŠVADOS

1. Pasitikėjimas yra visuomenės ir valdžios institucijų bendradarbiavimo, tarpusavio ryšio palaikymo bei komunikavimo pagrindas, visuomenėje nesant pasitikėjimo (arba esant nepakankamam pasitikėjimui) atskiromis politinės valdžios, teisėsaugos, teisminėmis institucijomis, kur kas sunkiau įsivaizduojamas ir visuomenės bei tam tikrų institucijų ir jose dirbančių asmenų bendradarbiavimas. Visuomenės pasitikėjimas policija bei jos atliekama veikla, didžiaja dalimi siejamas su visuomenės saugumu, jo užtikrinimu, tuo tarpu nepasitikėjimas – grindžiamas įtarumu, saugumo jausmo nebuvimu.

2. Policijos institucijų veikla nebus efektyvi, o darbo rezultatai – optimaliai geri, jei didžioji dalis visuomenės nepasitikės policija ir jos atliekama veikla. Bendras visuomenės požiūris (palankus/nepalankus, teigiamas/neigiamas) į šalyje veikiančias teisėsaugos institucijas, stipriai įtakoja gyventojų pasitikėjimo konkrečia institucija (ne) buvimą. Policijos pareigūno statusą turintys asmenys, privalo elgtis deramai, laikytis teisės aktų nuostatų, elgesio normų bei principų, nepamiršdami to, kad nuo kiekvieno iš jų individualių veiksmų, poelgių, bendravimo su žmonėmis ir pan. veiksnių, priklauso ir visuomenės nuomonės apie konkrečią instituciją, kurioje jie eina pareigas, formavimosi ypatumai.

3. Visuomenės pasitikėjimo policija tyrimai Lietuvoje bei užsienio šalyse, dažniausiai atliekami orientuojantis į gyventojų nuomonę, tuo tarpu policijos pareigūnų nuomonė apie visuomenės pasitikėjimą policija atsispindi tik keliuose atliktuose tyrimuose. Pačių policijos pareigūnų vertinimas apie visuomenės pasitikėjimą policija bei jos veiklą jų atžvilgiu yra itin svarbus, kadangi pareigūnų nuostatos ir požiūris šiuo aspektu, suponuoja tokius svarbius ypatumus, kaip policijos pareigūnų darbinė motyvacija, pasitikėjimas savimi kasdieniame darbe, o policijos pareigūno profesijos prestižas skatina pareigūną pasitempti ir uoliai vykdyti jam pavestas pareigines funkcijas. Autoriaus atliktas tyrimas atskleidė, jog tarp policijos pareigūnų policininko profesija nėra laikoma prestižine, tačiau policijos pareigūnų šią profesiją vertinančių ir laikančių ją garbinga visuomenėje skaičius yra didesnis nei tų, kurie darbą policijoje laiko (vertina) esant negerbiamu.

4. Lietuvos gyventojų nuomonė apie policiją, bėgant laikui kinta į palankesnę pusę ir vis didesnė dalis gyventojų policijos įstaigų veiklą bei joje dirbančius asmenis pradeda vertinti vis geriau. Visuomenės pasitikėjimas policija įvairiose valstybėse skiriasi: 1999-2000 m. Danijoje, Suomijoje, Airijoje bei Švedijoje gyventojų pasitikėjimas policija svyravo nuo 75 iki 91 proc. ir buvo didžiausias ES valstybėse, 2015 m. JAV policija pasitikinčių gyventojų dalis sudarė 52 proc., tuo tarpu Rusijoje 2008 m. policija pasitikėjo 37 proc., o Japonijos gyventojų pasitikėjimas policija 1991 m. siekė tik 11 proc.

5. Policijos įvaizdis visuomenėje yra itin svarbus identifikacinis veiksnys, lemiantis gyventojų pasitikėjimo policija lygį šalyje. Kadangi policijos pareigūnai vykdo teisėsaugos funkcijas ir jas vykdydami susiduria su gyventojais tiesiogiai (tiek su nukentėjusiais nuo nusikalstamų veikų, tiek ir su teisės pažeidėjais), tai nuo jų elgesio, bendravimo kultūros su žmonėmis labai priklauso ir gyventojų nuomonės apie visą policijos organizaciją formavimasis.

6. Policijos įvaizdis visuomenėje labai svarbus ir tuo aspektu, kad policijos pareigūnai, jausdami, jog visuomenė pasitiki jais ir gerai vertina jų darbą, taip pat labiau pasitiki savimi, turi didesnę motyvaciją dirbti visuomenei ir tarnauti jos interesams, tai įtakoja ir jų darbo rezultatus. Policijai priskirtos funkcijos, tinkamas jų vykdymas ir įtvirtinimas teisės normomis yra itin svarbus kriterijus ne tik policijos veiklos rezultatams, bet ir visuomenės nuomonės apie visą policijos sistemą formavimui.

7. Svarbiausiais veiksniais, įtakančiais gyventojų pasitikėjimą policija, galima įvardyti esant šiuos: policijos matomumą, policijos pareigūnų bendravimo kultūros su gyventojais ypatumus bei jiems parodomą pagarbą ir dėmesį, policijos veiklos kokybę, pareigūnų profesinę kompetenciją bei asmenines savybes.

8. Visuomenės pasitikėjimo policija didinimo perspektyvos turėtų būti orientuotos, dėmesį sutelkiant į tris pagrindines kryptis: didinant policijos atskaitomybę visuomenei, griežtinant policijos veiklos kontrolės funkciją bei atliekant tinkamo policijos įvaizdžio formavimą.

9. Atlikto empirinio tyrimo metu gauti rezultatai leidžia daryti sekančias išvadas: daugelio policijos pareigūnų nuomone visuomenė pasitiki Lietuvos policija ir jaučia jų pasitikėjimą. *Taigi, darbe iškelta hipotezė, jog dauguma policijos pareigūnų vis gi jaučia visuomenės pasitikėjimą, pasitvirtino.* Policijos pareigūnams visuomenės pasitikėjimas yra svarbus veiksnys, skatinantis juos dirbti, o policijos pareigūnų atlyginimų didinimas didintų pareigūnų darbo motyvaciją ir padėtų didinti visuomenės pasitikėjimą policija; Nors policijos pareigūnų savybės visuomenėje iš esmės yra vertinamos „gerai“ bei teigiamai, tačiau galima pastebėti trūkumų pareigūnų komunikabilumo, kultūringumo ir mandagumo srityse; Išskirtinos dvi esminės priežastys, labiausiai įtakančios visuomenės nepasitikėjimo policija tendencijas: visuomenės netikėjimą, kad policija gali ištirti nusikaltimus ir per mažas policijos matomumas (t. y., jog per mažai policijos pareigūnų patruliuoja gatvėse pėsčiomis); Asmenys jaučiasi saugesni, matydami policijos pareigūnus pėsčiomis patruliuojančius gatvėse, o patys pareigūnai sutinka, kad per mažas policijos matomumas gatvėse yra viena iš visuomenės nepasitikėjimo policija priežasčių.

PASIŪLYMAI

LR Seimui:

1. Planuojant kasmetinį valstybės biudžetą, didesnius asignavimus numatyti skirti policijos pareigūnų darbo užmokesčio didinimui, kadangi policijos pareigūnų darbo užmokesčio dydis yra ganėtinai svarbus veiksnys, įtakojantis ne tik visuomenės pasitikėjimą policija bei šios profesijos prestižą, tačiau ir pačių policijos pareigūnų motyvaciją dirbti.

Policijos struktūriniam padaliniam, koordinuojantiems policijos pajėgų išdėstymą, joms priklausančiose (prižiūrimose) teritorijose:

1. Kadangi visuomenės pasitikėjimas policija, susijęs su jos matomumu ir tai patvirtina tiek šiame magistro baigiamajame darbe atliktas tyrimas, tiek ir užsienyje atlikti kai kurie tyrimai, siūlytina pagal galimybes didinti gatvėse pėsčiomis patruliuojančių policijos pareigūnų skaičių.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai ir kita norminė literatūra:

1. „Lietuvos Respublikos Konstitucija.” *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992).
2. „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas.“ *Valstybės žinios* 37, 1341 (2002).
3. „Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymo Nr. VIII-2048 pakeitimo įstatymas.“ *Teisės aktų registras* 10818 (2015).
4. „Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymas.“ *Teisės aktų registras* 10814 (2015).
5. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2015 m. lapkričio 23 d. įsakymu Nr. 1V-940 „Dėl 2016-2018 metų strateginių veiklos planų“ patvirtintas Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2016-2018 metų strateginis veiklos planas.
6. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2011 m. liepos 20 d. įsakymas Nr. 5-V-679 „Dėl Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Imuniteto valdybos nuostatų ir struktūros schemos patvirtinimo“.
7. Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2014 metų veiklos ataskaita.

Specialioji literatūra:

8. Alborovienė, Birutė ir Giedrė Garnienė. „Aukštojo mokslo institucijų įvaizdžio diskurso formavimas Lietuvos žiniasklaidoje.“ *Management theory and studies for rural business and infrastructure development* 3, 27 (2011): 5-13.
9. Almonaitienė, Junona, et al. *Bendravimo psichologija: vadovėlis*. Kaunas: Technologija, 2007.
10. Babiliūtė, Rita ir Kriščiūnas, Kęstutis. „Organizations As Open Systems: Issues Of Contemporary Competence Divergent Approaches to Managing Trust in Inter-organizational Relations.“ *Socialiniai mokslai* 3, 73 (2011): 41-50.
11. Backūnaitė, Eglė. „Administracinių reformų viešajame sektoriuje raida: konvergencijos ir divergencijos paieškos.“ *Viešoji politika ir administravimas* 18 (2006): 17-25.
12. Bartuškaitė, Miglė ir Apolonijus Žilys. „Politinio ir socialinio pasitikėjimo bei dalyvavimo raiška Lietuvos demokratijoje.“ *Kultūra ir visuomenė* 2, 1 (2011): 27-47.

13. Bovaird, Tony and Elke Loeffler. „Assessing the Quality of Local Governance: A Case Study of Public Services.“ *Public Money & Management* 27, 4 (2007): 293-300.
14. Bubnys, Gediminas ir Vainius Smalskys. „Policijos struktūrų valdymas ir personalo rengimas naujosios viešosios vadybos kontekste.“ *Viešojo politika ir administravimas* 13 (2005): 92-97.
15. Bučaitė, Jurga, ir Indrė Ambotaitė-Mazeliauskienė. „Instituciniai tinklai ir socialinis pasitikėjimas savivaldybės ir nevyriausybių organizacijų sąveikoje.“ *Viešojo politika ir administravimas* 13 (2005): 74-82.
16. Burnytė, Milda. „Pasitikėjimas politinėmis ir teisėsaugos institucijomis Lietuvoje.“ *Teisės problemos* 4, 82 (2013): 97-112.
17. Butavičiūtė, Toma ir Laima Ruibytė. „Piliečių pasitikėjimo policija veiksniai ir jų analizė.“ *Visuomenės saugumas ir viešojo tvarka* 15 (2015): 38-49.
18. Cao, Liqun, and S. Velmer Burton Jr. „Spanning the Continents: Assessing the Turkish Public Confidence in the Police.“ *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management* 29, 3 (2006): 451-463.
19. Cao, Liqun, and Steven Stack. „Confidence in the police between America and Japan. Results from two waves of surveys.“ *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management* 28, 1 (2005): 139-151.
20. Covey, Stephen R., Merrill, Roger A. and Rebecca R. Merrill. *Pasitikėjimo greitis: vienas dalykas, kuris keičia viską*. Kaunas: Luceo, 2009.
21. Čeikauskienė, Marytė. *Reklama ir firmos įvaizdis*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1997.
22. Čereška, Bronislovas. *Reklama teorija ir praktika*. Vilnius: Homo liber, 2004.
23. Danišauskas, Gintautas. „Teisėsaugos funkcijas vykdančių institucijų rūšys bei teismo vieta šių institucijų sistemoje.“ *Socialinių mokslų studijos* 3, 3 (2009): 289-303.
24. Danišauskas, Gintautas. „Teisiniai viešųjų policijos paslaugų privatizavimo aspektai.“ *Jurisprudencija* 63, 55 (2004): 111-116.
25. Danišauskas, Gintautas. „Rinkos ekonomikos principų taikymo policijos veikloje galimybės ir ribos.“ *Jurisprudencija* 34, 26 (2002): 79-85.
26. Danišauskas, Gintautas. „Teisinė paslauga policijos veikloje: probleminė lyginamoji analizė.“ *Daktaro disertacija, Lietuvos teisės universitetas*, 2001.
27. Dobryninas, Aleksandras, et al. *Pasitikėjimo Lietuvos teisėsauga profiliai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2012.
28. Dowling, Grahame. „Managing Your Corporate Images.“ *Industrial Marketing Management* 15, 2 (1986): 109-116.

29. Drūteikienė, Greta. „Organizacijos įvaizdžio kūrimo procesas ir jo vadyba.“ Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2003.
30. Gaižauskaitė, Inga, ir Svajonė Mikėnė. *Socialinių tyrimų metodai: apklausa*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014.
31. Goldsmith, Andrew. „Police reform and the problem of trust.“ *Theoretical Criminology* 9, 4 (2005): 443-470.
32. Grigolovičienė, Danguolė, ir Inga Žalėnienė. *Lietuvos teisėsaugos institucijų sistema ir kompetencija*. Vilnius: Mūsų saulužė, 2008.
33. Heenan, Natasha, Wilkinson, Kelly, Delyth Griffiths, et al. „Trust in Police Community Support Officers.“ *Papers from the British Criminology Conference* 8, (2008): 134-152.
34. Hough, Mike. „Researching trust in the police and trust in justice: a UK perspective.“ *Policing & Society* 22, 3, (2012): 332-345.
35. Jastramskis, Deimantas. „Žiniasklaidos laisvės ribojimo aplinkybės Lietuvoje.“ *Informacijos mokslai* 67, (2014) 67: 120-135.
36. Kalašnykas, Remigijus ir Ieva Deviatnikovaitė. „Kai kurių bendrųjų Europos Bendrijos teisės principų taikymo ypatumai administruojant viešąjį saugumą.“ *Jurisprudencija* 4, 94 (2007): 44-53.
37. Kalesnykas, Raimundas. „Policijos funkcijos įgyvendinimo efektyvumas: viešųjų ir privačių interesų derinimo problema.“ *Jurisprudencija* 24, 16 (2002): 43-56.
38. Kardelis, Kęstutis. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus, 2002.
39. Kavolis, Vytautas. „Abejonė, tikėjimas ir pasitikėjimas (diskusija).“ *Sociologija: mintis ir veiksmai* 1 (1997): 22-25.
40. Korablev, Sergei. „How Can We Form a Positive Image of the Police Employee?“ *Statutes and Decisions* 47, 5-6 (2012): 143-149.
41. Kiškis, Alfredas. „Nusikalstamumas Lietuvoje: ko neparodo oficialioji statistika?“ *Jurisprudencija* 11, 113 (2008): 114-123.
42. Kučinskė, Irina. „Elito įvaizdžio formavimo ypatumai Lietuvos žiniasklaidoje.“ *Sociologija. Mintis ir veiksmai* 2, 16 (2005): 55-74.
43. Lakačauskaitė, Simona. „Organizacijos komunikacija: įvaizdžio formavimas semiotinės komunikacijos būdu.“ *Santalka: Filosofija, Komunikacija* 20, 2 (2012): 171-179.
44. Laurinavičius, Alfonsas. „Etikos kodeksų veiksmingumas ir statutinės tarnybos reputacija.“ *Jurisprudencija* 63, 55 (2004): 72-86.

45. Laurinavičius, Alfonsas. „Dalykinės etikos infrastruktūra ir statutinių pareigūnų kvalifikacija.“ *Jurisprudencija* 48, 40 (2003): 5-15.
46. Laurinavičius, Alfonsas. *Tarnybinė teisė: statutinės valstybės tarnybos teisinis reguliavimas*. Vilnius: LTU, 2003.
47. Laurinavičius, Alfonsas. „Policijos tarnavimo bendruomenei problemos.“ *Jurisprudencija* 19, 11 (2001): 195-210.
48. Liepaitė, Reda. „Organizacijos įvaizdžio kūrimo modelis.“ *Jaunasis mokslininkas. Socialiniai mokslai. Studentų mokslinės konferencijos straipsnių rinkinys* (2010): 326-330.
49. Liesionis, Vytautas, ir Agnė Čepaitė. „Profesinio rengimo institucijų įvaizdžio formavimo teorinis modeliavimas.“ *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai* 62 (2012): 53-67.
50. Lincoln, Fry. „Trust of the Police in South Africa: A Research Note.“ *Official Journal of the South Asian Society of Criminology and Victimology* 8, 1 (2013): 36-46.
51. Linkevičiūtė-Rimavičienė, Jolita. „Spaudos vaidmuo kuriant pilietinę visuomenę.“ *Informacijos mokslai* 51 (2009): 70-82.
52. Marks, Michelle A., Mathieu, John A., and Stephen I. Zaccaro. „A Temporally based Framework and Taxonomy of Team Processes.“ *Academy of Management Review* 26, 3 (2001): 356-376.
53. Maxson, Cheryl, Hennigan, Karen and David C. Sloane. „Factors That Influence Public Opinion of the Police.“ *Research for Practice* (2003): 1-12.
54. Mečkauskas, Vidmantas. „Policijos veiklos kontrolės turinio problemos: struktūrinis aspektas.“ *Jurisprudencija* 76, 68 (2005): 77-89.
55. Misiūnas, Eimutis. „Policijos pareigūnų teisinis statusas.“ Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2010.
56. Misiūnas, Eimutis. „Policijos pareigūno teisinio statuso elementų pusiausvyros problema.“ *Jurisprudencija* 4, 106 (2008): 100-107.
57. Nikartas, Simonas. „Bendruomenių dalyvavimas nusikalstamumo prevencijoje.“ Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2012.
58. Palšis, Bronius. „Bendruomenės pareigūno pareigybė: teisėtvarkos ir socialinio darbo vaidmenų derinimas.“ *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai* 14, 2 (2014): 55-78.
59. Pranulis, Vytautas, et al. *Marketingas*. Vilnius: Eugrimas, 1999.
60. Rathbun, Brian C. „It Takes all Types: Social Psychology, Trust, and the International Relations Paradigm in our Minds.“ *International Theory* 1, 3 (2009): 345-380.
61. Rotenberg, Ken J., Harrison, Amy and Reeves Claire. „Police officers' Trust Beliefs in the Police and their Psychological Adjustment.“ *Policing and Society*, (2015): 1-15.

62. Rotter, Julian B. „Interpersonal Trust, Trustworthiness, and Gullibility.“ *American Psychologist* 35 (1980): 1-7.
63. Rugevičius, Mindaugas. „G. Valicko, V. Justickio, K. Vanagaitės, K. Voropaj monografijos „Procedūrinis teisingumas ir žmonių pasitikėjimas teisėsaugos pareigūnais bei institucijomis“ recenzija.“ *Kriminologijos studijos* 2 (2014): 173-178.
64. Salmi, Satu, Voeten, Marinus J. M. and Esko Keskinen. „Relation between Police Image and Police Visibility.“ *Journal of Community & Applied Social Psychology* 10 (2000): 433-447.
65. Semukhina, Olga and K. Michael Reynolds. „Russian Citizens' Perceptions of Corruption and Trust of the Police.“ *Policing & Society* 24, 2 (2014): 158-188.
66. Sharraf, Umesh. „Improving Indian Police Image - Views from the field.“ *ASCI Journal of Management* 43, 2 (2014): 79-86.
67. Sūdžius, Vytautas. *Smulkaus ir vidutinio verslo administravimas ir valdymas*. Vilnius: Kronta, 2001.
68. Sztompka, Piotr. *Trust – A Sociological Theory*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
69. Šlapkauskas, Vytautas. „Pasitikėjimas – teisės socialinio veiksmingumo veiksnys.“ *Jurisprudencija* 24, 16 (2002): 183-194.
70. Taraskevičius, Adomas. „Politikai kaip naujienų šaltinis: nepilnamečių apsaugos įstatymo priėmimo atvejis.“ *Informacijos mokslai* 59 (2012): 117-131.
71. Tidikis, Rimantas. „Policijos mokslų sisteminimo metodologinės prielaidos.“ *Jurisprudencija* 35, 27 (2002): 5-14.
72. Ulinskaitė, Reda ir Lina Slabytė. „Krizinė komunikacija valstybės institucijose ir įstaigose (Šiaulių ligoninės atvejo analizė).“ *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos* 1, 10 (2008): 212-220.
73. Urvikis, Marius. „Viešųjų paslaugų tyrimų kryptys: kokybinio požiūrio plėtros poreikio pagrindimas.“ *Viešoji politika ir administravimas* 13, 2 (2014): 290-306.
74. Valančius, Virgilijus. „Pasitikėjimas teismu: kai kurie teismo veiklos viešumo aspektai.“ *Jurisprudencija* 78, 70 (2005): 85-94.
75. Valickas, Gintautas, et al. *Procedūrinis teisingumas ir žmonių pasitikėjimas teisėsaugos pareigūnais bei institucijomis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2013.
76. Van Damme, Anjuli. „The Impact of Police Contact on Trust and Police Legitimacy in Belgium.“ *Policing and Society* (2015): 1-23.
77. Vileikienė, Eglė. *Lietuvos gyventojų nuomonė apie teisėsaugą ir teismus*. Vilnius: Vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo politikos departamentas, 2015.

78. Vileikienė, Eglė. *Gyventojų požiūris į policiją: Korupcijos policijoje suvokimas*. Vilnius: Vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo politikos departamentas, 2013.

79. Vileikienė, Eglė. *Policija visuomenės ir pareigūno akimis: kokios policijos reikia valstybei ir piliečiui?* Vilnius: Vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo politikos departamentas, 2013.

80. Vileikienė, Eglė. *Lietuvos gyventojų požiūris į teisėsaugos institucijas ir viešojo saugumo būklės vertinimas*. Vilnius: Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, 2012.

81. Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ tyrimas „*Kaip visuomenė vertina žmogaus teisių padėtį Lietuvoje*“. Vilnius: Žmogaus teisių stebėjimo institutas, 2012.

82. Vitkauskas, Kęstutis. „Lietuvos policijos pareigūnų motyvacinių veiksnių analizė.“ *Viešojo politika ir administravimas* 11, 3 (2012): 377-389.

83. Vitkauskas, Kęstutis. „Policijos veiklos strateginiai tikslai: iššūkiai ir sprendimai.“ *Viešojo politika ir administravimas* 11, 1 (2012): 89-102.

84. Vitkauskas, Kęstutis. „Policijos pareigūnų teisės į didesnę socialinę apsaugą pagrindimas.“ *Jurisprudencija* 49, 41 (2003): 19-31.

85. Vitkienė, Elena. *Paslaugų marketingas*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2008.

86. Yim, Youngyol and Bryan D. Schafer. „Police and their perceived image: how community influence officers’ job satisfaction.“ *Police Practice and Research* 10, 1 (2009): 17-29.

87. Yuning, Wu and Y. Sun Ivan. „Citizen Trust in Police.“ *Police Quarterly* 12, 2 (2009): 170-191.

88. Žilinskas, Dainius. „Kai kurie Lietuvos teisėsaugos institucijų bruožai ir veiklos principai.“ *Jurisprudencija* 5, 83 (2006): 48-55.

Internetiniai šaltiniai:

89. Aleksėjūnaitė, Asta. „Karas keliuose: sukrėsti avarijos Skuodo gyventojai išėjo į gatves (atnaujinta 22.09/foto).“ *Žiūrėta* 2016 04 01. <http://www.delfi.lt/news/daily/crime/karas-keliuose-sukresti-avarijos-skuodo-gyventojai-isejo-i-gatves-atnaujinta-2209foto.d?id=14918494>

90. Andriulionytė, Raimonda. „Tris gyvybes išgelbėjusiam policininkui – Prezidentės apdovanojimas.“ *Žiūrėta* 2016 04 01. <http://alytusplus.lt/naujienos/tris-gyvybes-isingelbejusiam-policininkui-prezidentes-apdovanojimas>

91. „Apdovanoti užspringusį kūdikį gelbėję policininkai ir medikė“, žiūrėta 2016 04 01, <http://lietuvsdiena.lrytas.lt/aktualijos/apdovanoti-uzspringusi-kudiki-gelbeje-policininkai-ir-medike.htm>
92. „Confidence in Institutions.“ Žiūrėta 2016 03 15. <http://www.gallup.com/poll/1597/confidence-institutions.aspx>
93. „Didins policininkų algą ir išsilavinimą.“ Žiūrėta 2016 03 25. <http://www.anyksta.lt/archyvas/straipsnis?id=4367-didins-policininku-alga-ir-issilavinima>
94. Dobryninas, Aleksandras ir Gaidys, Vladas. *Ar saugi Lietuvos visuomenė? Lietuvos gyventojų viktimizacijos patirtis ir požiūris į baudžiamąją justiciją bei visuomenės saugumą*. Vilnius, 2004. <http://elibrary.lt/resursai/NPLC/ivairus/lit36kn-liet.pdf>
95. Gatavynaitė, Kristina. „Organizacijos įvaizdžio formavimas.“ Žiūrėta 2016 03 31. http://elibrary.lt/resursai/Konferencijos/KTU_PI/KNYGA2005%20PDF/straipsniai/Vadybos/Gatavynaitė.pdf
96. Gilmour, Stan. „Why we trusted the police: police governance and the problem of trust.“ *International Journal of Police Science & Management* 10, No. 1 (2007): 51-64. <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=db2f5353-6a68-412b-8b78-e39af067b321%40sessionmgr4004&hid=4206>
97. Gurevičius, Ainis. „Nužudytos vilnietės septynmetis sūnelis pusantrų paros vienas laukė mamos.“ Žiūrėta 2016 04 01. <http://www.delfi.lt/news/daily/crime/nuzudytos-vilnietes-septynmetis-sunelis-pusantrus-paros-vienas-lauke-mamos.d?id=69177052>
98. *Handbook on police accountability, oversight and integrity*. New York, 2011. https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/PoliceAccountability_Oversight_and_Integrity_10-57991_Ebook.pdf
99. „Ikvepiančios skaitytojų istorijos: kai policininkai padeda lyg draugai.“ Žiūrėta 2016 04 01. <http://bendraukime.lrytas.lt/man-rupi/ikvepiancios-skaitytoju-istorijos-kai-policininkai-padedra-lyg-draugai.htm>
100. Jones, M. Jeffrey. „In U.S., Confidence in Police Lowest in 22 Years.“ *Politics*, June 19, 2015. <http://www.gallup.com/poll/183704/confidence-police-lowest-years.aspx>
101. Kaariainen, Juha. „Why do the Finns trust the police?“ *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 9 (2008): 141-159. <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&sid=db2f5353-6a68-412b-8b78-e39af067b321%40sessionmgr4004&hid=4206>
102. Karn, Jacqui. *Policing and Crime Reduction The evidence and its implications for practice*. London, 2013. http://www.police-foundation.org.uk/uploads/holding/projects/policing_and_crime_reduction.pdf

103. Kuizinaitė, Milda. „Šamyšį Vilniuje sukėlęs bėglys I. Molotkovas – tarsi avinėlis.“ Žiūrėta 2016 04 01. <http://lietuvsdiena.lrytas.lt/kriminalai/samysi-vilniuje-sukeles-beglys-i-molotkovas-tarsi-avinelis.htm>
104. „Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos 2010 metais ataskaita.“ Žiūrėta 2016 03 09
http://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2015/12/prokuraturos_veiklos_2010_m_atask.pdf
105. Maarten Van Craen. „Explaining Majority and Minority Trust in the Police.“ *Justice Quarterly* 30, No. 6 (2013): 1042-1067. <http://dx.doi.org/10.1080/07418825.2011.649295>
106. Mamedaitytė, Sevilė. „Ryšiai su visuomene.“ Žiūrėta 2016 04 01.
http://mediabv.lt/resursai/vrstudija/Rysiai_su_visuomene_S.Mamedaityte.pdf
107. „Mus saugo policija su viduriniu išsilavinimu.“ Žiūrėta 2016 03 25.
<http://kauno.diena.lt/naujienos/vilnius/miesto-pulsas/mus-saugo-policija-su-viduriniu-issilavinimu-491301>
108. Myhill, Andy and Bradford, Ben. „Can police enhance public confidence by improving quality of service? Results from two surveys in England and Wales.“ *Policing and Society: An International Journal of Research and Policy* 22, 4 (2012): 397-425.
<http://dx.doi.org/10.1080/10439463.2011.641551>
109. „Pasitikėjimas policija – visos visuomenės reikalas.“ Žiūrėta 2016 01 26 per internetą. <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=50&str=30411>
110. „Pasitikėjimas – santykiuose su kitais ir savimi.“ Žiūrėta 2016 01 26 per internetą.
<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2014-03-24-pasitikejimas-santykiuose-su-kitais-ir-savimi/115348>
111. Pocevičiūtė, Kamilė. „Nusikalstamo įvykio komunikavimo aspektai žiniasklaidos ir teisės saugos institucijų požiūriu.“ Magistro darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2008.
<http://www3.mruni.eu/~akiskis/geriausi/2008/krim-info-ziniasklaidoje.pdf>
112. „Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2015 metų veiklos ataskaita.“ Žiūrėta 2016 03 25. <http://www.policija.lt/get.php?f.26376>
113. „Policijos vadas: mumis niekada nepasitikės labiau nei ugniagesiais.“ Žiūrėta 2016 01 26 per internetą. <http://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/68283>
114. „Struktūra ir kontaktai.“ Žiūrėta 2016 03 30.
<http://vilnius.policija.lt/index.php/lt/struktura-ir-kontaktai2>
115. „Širdį suvirpino policijos pareigūno poelgis.“ Žiūrėta 2016 04 01.
<http://www.delfi.lt/pilietis/naujienos/sirdi-suvirpino-policijos-pareiguno-poelgis.d?id=63378192>

116. Uslaner, Eric M. „The Moral Foundations of Trust .“ Paper prepared for the Symposium, *Trust in the Knowledge Society*.” University of Jyväskylä, 2003. Žiūrėta 2016 03 07 per internetą.

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.587.2080&rep=rep1&type=pdf>

117. Vaitkutė-Baltušienė, Rasa. „Įmonės įvaizdžio svarba ir jį lemiantys veiksniai.“ Žiūrėta 2016 03 31, http://jaunasis-mokslininkas.asu.lt/smk_2007/vadyba/Baltusiene_Rasa.pdf

118. Vinciūnienė, Aušra. „Viešųjų ryšių demokratijos kaina, arba kaip šiuolaikinėje politikos komunikacijoje propaganda įgauna naujas pateisinamas formas.“ Žiūrėta 2016 03 31, http://www.su.lt/bylos/mokslo_leidiniai/interstudija/2009_9/vinciuniene.pdf

119. Žiliukaitė, Rūta. „Pasitikėjimas: nuo teorinių išvalgų empirinės analizės link.“ Žiūrėta 2016 03 07 per internetą. <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367164814985/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>

ANOTACIJA

Tyrimo esmė. Visuomenės pasitikėjimo policija kontekste Lietuvoje atliekami tyrimai dažniausiai yra orientuoti į visuomenės nuomonės tyrimus, apklausiant šalies gyventojus, tuo tarpu policijos pareigūnų nuomonė per visuomenės pasitikėjimo policija prizmę, atliekamuose tyrimuose beveik neanalizuojama. Atsižvelgiant į tai, šiame magistro baigiamajame darbe atliktas policijos pareigūnų subjektyvaus pasitikėjimo tyrimas, siekiant nustatyti ar policijos pareigūnai jaučia visuomenės pasitikėjimą ir kaip gyventojai pasitikėjimą policija išreiškia, kokie veiksniai įtakoja visuomenės pasitikėjimo policija rodiklius, kiek šis pasitikėjimas yra svarbus patiems policijos pareigūnams ir atskleisti kitus svarbius aspektus, susijusius su policija ir visuomene bei jų bendradarbiavimu. **Darbo tikslas** – ištirti Lietuvos visuomenės pasitikėjimą policija, jį veikiančius veiksnius ir pateikti siūlymus pasitikėjimo policija gerinimui.

Tyrimo rezultatai: *pasitvirtino darbe iškelta hipotezė, jog dauguma policijos pareigūnų jaučia visuomenės pasitikėjimą.* Policijos pareigūnams visuomenės pasitikėjimas yra svarbus veiksnys, didinantis jų motyvaciją dirbti. Visuomenės pasitikėjimo policija trūkumai susiję su pareigūnų komunikabilumo, kultūringumo ir mandagumo stoka, esminiais veiksniais, įtakančiais visuomenės nepasitikėjimo policija tendencijas laikytinas gyventojų netikėjimas, kad policija gali tinkamai ištirti nusikaltimus bei per mažas policijos matomumas. Pareigūnų, vertinančių policijos profesiją prestižine ir laikančių ją garbinga visuomenėje skaičius yra didesnis nei manančių priešingai. Visuomenės pasitikėjimo policija rodikliai ateityje būtų geresni jei padidėtų policijos pareigūnų gaunamo darbo užmokesčio dydis ir daugiau pareigūnų patruliuotų gatvėse.

Reikšminiai žodžiai: pasitikėjimas, visuomenė, policija, pareigūnas, pasitikėjimo didinimas.

ANNOTATION

The essence of research. In context of public trust in the police of Lithuania, surveys are usually focused on surveying public opinion, interviewing citizens of the country, while police officers' opinions shown through the prism of public trust in the police force is hardly analysed. Considering this, the research of subjective confidence in police officers conducted in this Master's thesis aims to determine if police officers feel the public's confidence and how the public expresses this confidence, what factors influence the index of public confidence in the police force, how important this confidence is to police officers themselves and to reveal other important aspects that involving police, the public and their cooperation. **Goal of this research** - To investigate the trust of the lithuanian societies for the police forces and the factors that influence it and give proposals to improve trust in the police.

Research outcomes: hypothesis that mostly police officers feels society's trust is approved. For police officers public support is important part as it leads to a greater motivation to work. Reasons for society not to trust police are related to communication, cultural habits and manners. Another important reasons that reduces trust are belief, that police cannot appropriately investigate the crimes and low visibility of the police. Among policemen there is larger part who holds profession as prestigious and respectable in the society. Trust index in the societies eyes in the future would grow if policemen salaries would increase and more policemen would patrol the streets.

Key words: trust, society, police, policeman, increasing trust.

SANTRAUKA

Magistro baigiamojo darbo tema „*Pasitikėjimas policija Lietuvoje*“. **Tyrimo tikslas** – ištirti Lietuvos visuomenės pasitikėjimą policija, jį veikiančius veiksniai ir pateikti siūlymus pasitikėjimo policija gerinimui. **Tyrimo uždaviniai:** atskleisti pasitikėjimo policija teorinius aspektus, nagrinėjant pasitikėjimo sąvoką, jos rūšis, tipus ir elementus bei pasitikėjimo veiksnio svarbą teisėsaugos institucijų veiklos kontekste; Atlikti Lietuvoje ir užsienio šalyse atliktų visuomenės pasitikėjimo policija tyrimų metodologijų ir rezultatų apžvalgą, palyginant juos tarpusavyje; Aptarti žiniasklaidos bei policijos atliekamų funkcijų įtaką teigiamam policijos įvaizdžiui ir pasitikėjimo policija formavimui visuomenėje; Išnagrinėti pasitikėjimą policija įtakojančius teigiamus ir neigiamus veiksniai bei numatyti galimas pasitikėjimo policija didinimo perspektyvas ateityje; Atlikus anketinę policijos pareigūnų apklausą, išanalizuoti tyrimo metu gautus rezultatus, atskleidžiant kaip policijos pareigūnai jaučia visuomenės pasitikėjimą, ar jis yra svarbus patiem policijos pareigūnams bei kaip gyventojai pasitikėjimą policija išreiškia, kaip pasitikėjimas policija kito bėgant laikui (didėjo ar mažėjo), nuo ko priklauso visuomenės pasitikėjimas policija ir kitus svarbius aspektus. **Darbo struktūra.** Darbą sudaro 4 skyriai, išvados ir pasiūlymai, darbe naudotos literatūros sąrašas, anotacija ir santrauka lietuvių bei anglų kalbomis, priedai. Darbo apimtis be priedų – 91 puslapis. *Pirmajame darbo skyriuje* nagrinėjami teoriniai pasitikėjimo policija aspektai, atskleidžiant sąvokų „pasitikėjimas“ ir „teisėsaugos institucijos“ sąryšį ir jiems būdingus bruožus, aptariant esamas pasitikėjimo sampratas, jų rūšis, elementus bei tipus ir atskleidžiant visuomenės pasitikėjimo svarbą teisėsaugos institucijoms. *Antrajame darbo skyriuje* atlikta visuomenės pasitikėjimo policija tyrimų, atliktų Lietuvoje bei užsienio šalyse, apžvalga, tarpusavyje palygintos jų atlikimo metodologijos bei tyrimų rezultatai. *Trečiajame darbo skyriuje* nagrinėta policijos institucijų įgyvendinama veikla bei jos ryšys su visuomenės pasitikėjimo rodikliais, atskleista policijos įvaizdžio įtaka visuomenės pasitikėjimui policija, aptarti policijos bendruomenės ir visuomenės bendradarbiavimo ypatumai, identifikuoti pasitikėjimą policija įtakojančius veiksniai ir galimos pasitikėjimo policija didinimo perspektyvos ateityje. *Ketvirtajame darbo skyriuje* atlikta anketinė policijos pareigūnų apklausa, aptarta tyrimo metodologija ir pateikti tyrimo metu gauti rezultatai bei susistemintas jų apibendrinimas. **Tyrimo rezultatai** darbo hipotezė, jog dauguma policijos pareigūnų jaučia visuomenės pasitikėjimą, patvirtino. Policijos pareigūnams visuomenės pasitikėjimas yra svarbus veiksnys, didinantis jų motyvaciją dirbti. Visuomenės pasitikėjimo policija trūkumai susiję su pareigūnų komunikabilumo, kultūringumo ir mandagumo stoka, esminiais veiksniais, įtakojančiais visuomenės nepasitikėjimo policija tendencijas laikytinas

gyventojų netikėjimas, kad policija gali tinkamai iširti nusikaltimus bei per mažas policijos matomumas. Pareigūnų, vertinančių policijos profesiją prestižine ir laikančių ją garbinga visuomenėje skaičius yra didesnis nei manančių priešingai. Visuomenės pasitikėjimo policija rodikliai ateityje būtų geresni jei padidėtų policijos pareigūnų gaunamo darbo užmokesčio dydis ir daugiau pareigūnų patruliuotų gatvėse.

SUMMARY

Master's final thesis topic "Trust in the police in Lithuania". **Goal of this research** - to explore the Lithuanian public trust in the police, predetermining factors and make suggestions to improve the trust in the police. **Objectives of the research:** revealing theoretical aspects of the trust in the police, examining the concept of trust, it's types, species and elements and the importance of trust in context of law enforcement institutions; performing the review of researches' and methodology results made in Lithuania and abroad of public trust in the police, by comparing them to each other; discussing the influence of media and police functions performed to the positive impact on the image of the police and trust in the police building in the society; investigating positive and negative factors on the trust of the police and anticipate potential raising of the trust in the police prospects for the future; having done the questionnaire survey of police officers analyse test results, revealing how police officers feel the trust of the public and how does the public show it's trust to the police officers, whether the trust is important to the police officers, how did the trust in the police changed over time (increased or decreased), on what does the trust in the police depend and other important aspects. **The structure of the work.** The paper consists of 4 chapters, conclusions and proposals, list of the references, abstract and summaries in Lithuanian and English, additives. Thesis consists of 91 pages without additives. In the First Department of Labor dealt with the theoretical trust in the police aspects, revealing the concepts of "trust" and "law enforcement institutions", the correlation between them and their typical traits, discussing the existing concepts, types, species, elements of trust revealing the importance of confidence of the public in the law enforcement institutions. The overview of the surveys of public confidence in the police force carried out in Lithuania and countries was conducted in the Second Department of Labor, where the methods and results of said surveys were compared. In the Third Department of Labor examined the work carried out by the institutions and it's connection to indicators of public confidence is disclosed through the influence of the police force's image on public confidence, revealed the influence of the police image to public confidence in the police; discuss the peculiarities of co-operation of the police society and the public, to identify the factors that influence the confidence in the police and possible perspectives of improving the confidence in the police in the future. The fourth chapter encompasses a questionnaire survey of police officers, a discussion about the methodology of the research and a systematic summary of the results and results of said research. **Results of the research.** The hypothesis that the majority of police officers feel the public's confidence in them was proven correct. The public's confidence in them is an important

factor to police officers, which raises their motivation to work. The limitations of public confidence in the police are related to the lack of police officer's communicability and politeness, while public belief that the police is incapable of properly investigating crimes and the negligible presence of the police that is visible to the public are crucial factors that affect the public's distrust of the police force. The number of officers that consider the profession in the police to be prestigious is and honorable is higher than of those who think on the contrary. Public confidence in the police would increase in the future if the salary of police officers would be raised and more police officers would patrol the streets.

PRIEDAI

Įvaizdžio samprata įvairių autorių darbuose¹⁸⁴

Autorius	Apibrėžimas
M. Čeikauskienė (1997) ¹⁸⁵	Įvaizdis – tai tikslingai sukurta arba stichiškai atsiradusi forma, kuri atspindi tam tikrą objektą žmonių sąmonėje.
B. Čereška (2004) ¹⁸⁶	Įvaizdis – tai emocinis prekės ar paslaugos suvokimas.
G. Dowling (1986) ¹⁸⁷	Įvaizdis – yra reikšmių rinkinys, per kurį pažįstamas objektas ir per kurį žmonės apibūdina, prisimena ir susieja jį. Tai yra asmens įsitikinimų, idėjų, jausmų bei išpūdžių apie tam tikrą objektą sąveikos rezultatas.
G. Drūteikienė (2003) ¹⁸⁸	Įvaizdis yra strateginė priemonė, užtikrinanti ilgalaikių organizacijos tikslų įgyvendinimą. Organizacijos įvaizdis – tai idėjų, jausmų, suvokimų ir įsivaizdavimų, kuriuos asmuo ar jų grupė turi organizacijos atžvilgiu, visuma, įtakota materialių ir nematerialių organizacijos veiklos elementų, komunikacijos bei asmeninių ir socialinių vertybių.
K. Gatavynaitė (2005) ¹⁸⁹	Įvaizdis, tai įvairių veiksmų, tokių kaip organizacijos veiklos tikslai, teikiamos paslaugos ar prekių kokybė, personalo kvalifikacija, išorinis interjeras, organizacijos elgsena ir ją veikianti aplinka, visuma.
S. Lakačauskaitė (2012) ¹⁹⁰	Įvaizdis – tai komunikacinio proceso dėka susiformavęs organizacijos bei jos paslaugų suvokimas visuomenėje (išorėje).
V. Liesionis ir A. Čepaitė (2012) ¹⁹¹	Įvaizdžio sąvoka apibūdina ne individualias savybes, bet bendrą visumą, t.y. vientisą paveikslą, kuris susiformuoja žmonių mintyse.
V. Pranulis ir kt. (1999) ¹⁹²	Įvaizdis – tai nuomonių ir vaizdinių apie prekę arba įmonę visuma.
V. Sūdžius (2001) ¹⁹³	Įvaizdis – tai specifinis suvokiamo objekto atvaizdas, kai suvokimo aprėptis sąmoningai susiaurinama ir pabrėžiamos tik tam tikros objekto pusės.
R. Vaitkutė- Baltušienė (2007) ¹⁹⁴	Įvaizdis – tai nuolatinė, nuosekli, tikslinga ir planinga veikla, reikalaujanti ne tik pastangų bet ir materialinių išteklių.

¹⁸⁴ Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus pagal Reda Liepaitė, „Organizacijos įvaizdžio kūrimo modelis,“ *Jaunasis mokslininkas. Socialiniai mokslai. Studentų mokslinės konferencijos straipsnių rinkinys* (2010): 327.

¹⁸⁵ Marytė Čeikauskienė, *Reklama ir firmos įvaizdis* (Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1997).

¹⁸⁶ Bronislovas Čereška, *Reklama teorija ir praktika* (Vilnius: Homo liber, 2004).

¹⁸⁷ Grahame Dowling, „Managing Your Corporate Images,“ *Industrial Marketing Management* 15, 2 (1986): 109-116.

¹⁸⁸ Greta Drūteikienė, „Organizacijos įvaizdžio kūrimo procesas ir jo vadyba“ (daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2003).

¹⁸⁹ Kristina Gatavynaitė, „Organizacijos įvaizdžio formavimas,“ žiūrėta 2016 03 31, http://elibrary.lt/resursai/Konferencijos/KTU_PI/KNYGA2005%20PDF/straipsniai/Vadybos/Gatavynaitė.pdf

¹⁹⁰ Simona Lakačauskaitė, „Organizacijos komunikacija: įvaizdžio formavimas semiotinės komunikacijos būdu,“ *Santalka: Filosofija, Komunikacija* 20, 2 (2012): 173.

¹⁹¹ Vytautas Liesionis ir Agnė Čepaitė, „Profesinio rengimo institucijų įvaizdžio formavimo teorinis modeliavimas,“ *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai* 62 (2012): 55.

¹⁹² Vytautas Pranulis et al., *Marketingas* (Vilnius: Eugrimas, 1999).

¹⁹³ Vytautas Sūdžius, *Smulkaus ir vidutinio verslo administravimas ir valdymas* (Vilnius: Kronta, 2001).

¹⁹⁴ Rasa Vaitkutė-Baltušienė, „Įmonės įvaizdžio svarba ir jį lemiantys veiksniai,“ žiūrėta 2016 03 31, http://jaunasis-mokslininkas.asu.lt/smk_2007/vadyba/Baltusiene_Rasa.pdf

TYRIMO ANKETA

Gerb. Respondente,

Atliekamas pasitikėjimo policija tyrimas, kuriame tiriamas pasitikėjimas policija ne iš visuomenės pusės, bet iš policijos pareigūnų pozicijos t. y. Jūsų perspektyvos. Ši anketa yra anoniminė, o apibendrinti tyrimo duomenys bus panaudoti moksliniam darbui rengti ir teikiant siūlymus pasitikėjimo policija gerinimui. Todėl Jūsų nuomonė yra labai svarbi šiems tikslams pasiekti. Iš anksto dėkoju už atsakymus.

Tinkamą atsakymą pažymėkite X.

ANKETA

1 DALIS. DEMOGRAFINIAI KLAUSIMAI :

1. Jūsų lytis: Vyras Moteris
2. Jūsų amžius: _____ metų
3. Jūsų išsilavinimas: Vidurinis Aukštesnysis (specialusis vidurinis) Aukštasis
Kita _____
4. Užimamos pareigos: _____
5. Darbo stažas policijoje: Iki – 5 metų 6 – 10 metų 11 – 15 metų 16 – 20 metų
 Virš 20 metų

2 DALIS. KLAUSIMAI APIE PASITIKĖJIMĄ POLICIJA:

1. Ar Jūsų nuomone, visuomenė pasitiki Lietuvos policija?
(visiškai nepasitiki 1 – visiškai pasitiki 10)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

2. Prašome pažymėti ne daugiau trijų teiginių, kuriems Jūs pritariate arba nepritariate, kodėl visuomenė Jūsų manymu nepasitiki Lietuvos policija, ar dėl to kad:

Teiginiai	Atsakymo variantai	
	TAIP	NE
1. Pareigūnai patys daro nusikaltimus		
2. Netiki, kad policija gali ištirti nusikaltimus		
3. Policija yra korumpuota		
Teiginiai	Atsakymo variantai	
	TAIP	NE
4. Sunku juos išsikviesti		
5. Pareigūnai neteisėtai naudoja smurtą prieš asmenis		

6. Nemandagūs, arogantiški, kai kreipiesi pagalbos		
7. Per mažai policininkų patruliuoja gatvėse		
8. Policija susijusi su nusikaltėliais		
9. Pareigūnams trūksta išsilavinimo, kompetencijos		

3. Ar Jūs, būdamas policijos pareigūnu, jaučiate visuomenės pasitikėjimą?
(visiškai nejaučiu 1 – labai jaučiu 10)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

4. Kaip žmonės išreiškia pasitikėjimą Jumis (pasitikėjimo išraiškos būdai)? (galima žymėti kelis atsakymus).

- Šypsena Maloniu ir šiltu bendravimu Nuoširdžia padėka
- Žmonės tampa atviresni, nesijaučia priešiško Jūsų atžvilgiu
- Kita (įrašykite) _____

5. Ką Jums, kaip policijos pareigūnui, duoda (suteikia) visuomenės pasitikėjimas?

- Motyvacijos dirbti Tai gero darbo įvertinimas
- Pasitenkinimą darbu
- Jokių emocijų nesukelia Kita (įrašykite) _____

6. Ką policija turėtų keisti ar gerinti, kad visuomenės pasitikėjimas policija taptų didesnis? (pasirinkite ne daugiau dviejų variantų)

- Operatyviau reaguoti į teisės pažeidimus Daugiau patruliuoti gatvėse
- Kovoti su korupcija policijoje Skirti daugiau dėmesio nusikaltimų prevencijai
- Stiprinti bendradarbiavimą su gyventojais Didinti policininkų atlyginimus
- Atsižvelgti į visuomenės pastabas ir jų poreikius Kita (įrašykite)
- _____

7. Kaip manote ar glaudūs yra policijos pareigūnų ir gyventojų santykiai ir bendradarbiavimas Lietuvoje?

(visiškai neglaudūs 1 – labai glaudūs 10)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

8. Kas veiksmingiausiai pagerintų visuomenės ir policijos bendradarbiavimą (pasirinkite ne daugiau dviejų variantų)?

- Pasitikėjimas vieni kitais
- Sąžiningas ir besąlygiškas pareigų atlikimas (policijos ir visuomenės)

- Policijos pasyvumo ir abejingumo apraiškų gyventojų atžvilgiu mažinimas
- Prevencijos programų skatinimas, kuriose dalyvauja policija ir gyventojai
- Kita (įrašykite) _____

9. Įvertinkite Lietuvos policijos pareigūnų savybes:

(1 – labai blogai, 2 – blogai, 3 – vidutiniškai, 4 – gerai, 5 – labai gerai)

Savybės	Vertinimas				
	1	2	3	4	5
1. Greita orientacija					
2. Mandagumas, kultūringumas					
3. Tinkamas situacijos vertinimas					
4. Sąžiningumas					
5. Išvaizdos tvarkingumas					
6. Komunikabilumas					
7. Fizinis pasirengimas					

10. Iš Jūsų pavogtas mobilusis telefonas. Jūs esate nusikaltimo auka. Kreipėtės į artimiausią Lietuvos policijos komisariatą. Kiek Jūs pasitikite, jog policija: a) Registruos nusikaltimą b) Tirs nusikaltimą c) Ištirs šį nusikalstamą?

(1 – visiškai nepasitikiu, 10 – visiškai pasitikiu)

Registruos nusikaltimą

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Tirs nusikaltimą

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Ištirs nusikaltimą

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

11. Ar darbas Lietuvos policijoje Jums pačiam yra prestižinis (gerbiamas) mūsų visuomenėje?

(visiškai neprestižinis 1 – labai prestižinis 10)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Anketą parengė Mykolo Romerio universiteto magistrantas Darius Dzikas.
Vilnius, 2016.

3 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal visuomenės pasitikėjimo policija rodiklius, proc.

Vertinimo balai	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Iš viso:
Respondentų skaičius, vnt.	0	1	1	6	5	9	43	41	15	9	130
Respondentų skaičius, proc.	0	0,77	0,77	4,62	3,85	6,92	33,08	31,54	11,54	6,92	100

4 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal pasitikėjimo jaučiamumą, proc.

Vertinimo balai	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Iš viso:
Respondentų skaičius, vnt.	0	3	1	0	14	19	25	47	15	6	130
Respondentų skaičius, proc.	0,00	2,31	0,77	0,00	10,77	14,62	19,23	36,15	11,54	4,62	100

5 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal visuomenės ir policijos bendradarbiavimo vertinimus

Vertinimo balai	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Iš viso:
Respondentų skaičius, vnt.	0	1	4	2	27	33	34	20	9	0	130
Respondentų skaičius, proc.	0,00	0,77	3,08	1,54	20,77	25,38	26,15	15,38	6,92	0,00	100

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

20 - -
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas _____ (-
ė) _____,
(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

„_____“

_____“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

(vardas, pavardė)